T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MÜZİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

PERFORMANS YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

PROFESYONEL VE AMATÖR ÇOKSESLİ KOROLARININ ÇALIŞMA YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Kübra ÇOMAKÇALAR

KOCAELİ, 2020

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MÜZİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

PERFORMANS YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

PROFESYONEL VE AMATÖR ÇOKSESLİ KOROLARININ ÇALIŞMA YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Kübra ÇOMAKÇALAR

DANIŞMAN

Dr. Hakan BAĞCI

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurul Karar ve No:
29.07.2020/18

KOCAELİ, 2020

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca öğretileri ve desteği ile yanımda olan danışman hocam Dr. Hakan Bağcı'ya, araştırma sürecime kaynaklık eden kıymetli şefler Anıl Aydın, Burak Onur Erdem, Emine Çolak, F. Cesur Özdemir ve Masis Aram Gözbek'e, sürecin tüm yokuşlarında destek olan canım dostum Aydan Erdoğan'a ve her zaman destek olan aileme teşekkür ederim.

Haziran 2020 Kübra ÇOMAKÇALAR

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... **i**
İÇİNDEKİLER ..... **ii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
TABLO LİSTESİ ..... **vi**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM **4**
1. ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ **4**
1.1. Problem Cümlesi 4
1.2. Amaç 4
1.3. Araştırmanın Önemi 5
1.4. Sınırlılıklar 5
1.5. Tanımlar 5

İKİNCİ BÖLÜM **7**
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE **7**
2.1. Koro 7
2.2. Koro Eğitimi 10
2.3. Çoksesli Korolar 12
2.4. Profesyonel Korolar 16
2.5. Amatör Korolar 17
2.6. Yarı Profesyonel Korolar 17
2.7. Prova Metodları 18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 27
3. YÖNTEM 27
3.1. Araştırmanın Modeli 27
3.2. Evren ve Örneklem 28
3.3. Verilerin Toplanması 28
3.4. Verilerin Analizi 28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **30**
4. BULGULAR VE YORUMLAR **30**
4.1. Profesyonel, Yarı Profesyonel ve Amatör Çoksesli Koroların Çalışma Yöntemleri 30
4.2. Koro Şeflerinin Korolarının Profesyonellik Derecesini Niteleme Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı 68

SONUÇ ve ÖNERİ **82**
KAYNAKÇA **90**
EKLER **96**
ÖZGEÇMİŞ **103**

ÖZET

Bu araştırmanın problemi Türkiye'de çalışmalarını sürdürmekte olan profesyonel, yarı profesyonel ve amatör koroların çalışma yöntemlerini ve bu yöntemlerin arasındaki farklılıkların neler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu amaçla koroların fizyolojik egzersizleri, ses ve nefes egzersiz çalışma süreleri, ısınma süreleri, yeni bir eseri çalıştırma yöntemleri, korrepetitör kullanma durumları, A Capella eser seslendirme durumu, ses alma biçimleri, şan ve solfej eğitimi, bu eğitimleri verme durumu, eserlerin metinlerini, şair ve bestecilerinin yaşamlarını inceleme durumu, takım çalışması oyunları oynama durumu, tını ve homojenite çalışmaları yapma durumu, farklı stillerde eserleri seslendirme durumları, haftalık çalışma periyotları, grup çalışma durumları, parti şefi bulundurma durumu ve ödevlendirme durumları incelenmiştir. Profesyonel, yarı profesyonel ve amatör koroların çalışma yöntemlerindeki farklılıklar tespit edilmiştir.

Bu araştırma, nitel tarama yöntemine dayalı olup, durum çalışmasına uygun görülmektedir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına uygun görülmektedir. Çalışmada profesyonel, yarı profesyonel ve amatör korolara örnek olarak Türkiye'nin çeşitli illerinden seçilmiş ikişer koro ve şeflerine ulaşılmıştır. Veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından koro şeflerine yönelik olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur.

Profesyonel Korolar, Amatör ve Yarı Profesyonel Koroların çalışma yöntemleri karşılaştırıldığında her koronun şartları gereği çalışma yöntemlerinde farklılıklar olsa da temel prensipte tüm korolar iyi bir müzikaliteye ulaşmaya çalışmaktadırlar. Profesyonel korolar deşifre aşamasını hızlıca geçebilirken, amatör ve yarı profesyonel korolar pek çok çalışma aşamasının yanında ses kayıtları/midiler yoluyla eseri öğrenmek için uzun zamanlar ayırmaktadırlar. Profesyonel koroların şarkıcıları, mesleki biliş durumları sebebiyle; stil, söylem, vokal tekniklerine dair pek çok konuyu bilirken, amatör ve yarı profesyonel koroların koristleri bu konular için ayrıca çalışmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: *Koro, Çoksesli, A Capella, Koro Eğitimi, Korolarda Çalışma Yöntemleri.*

ABSTRACT

This research aims at studying the working methods of professional, semi-professional and amateur choirs in Turkey, focusing on the differences between these methods. Different exercise performing and working methods have been scrutinized. The survey includes physiological exercises, sound and breath exercises, rehearsing periods, warm-up times, methods of creating a new piece, use of co-repetiteur, A Capella working, voiceover training, sounding styles, singing and solfege training, the way to deliver these trainings, the handling of the texts, the way to learn and peruse relevant poets' and composers' lives, playing team work games, working to better choral timbre and homogeneity, using different styles to sing a same work, weekly working periods, group working systems, assigning and using party chiefs. Differences in the working methods of professional, semi-professional and amateur choirs have also been identified.

The research is essentially descriptive, based on screening and using semi-structured interview model pertaining to qualitative research. It has been considered appropriate to use qualitative research for the case studies encompassed within the Thesis. The latter contains professional, semi-professional and amateur choirs as examples selected from various provinces of Turkey. For each category, two choirs and their respective conductors have been identified. Data collection has been carried out through the use of a semi-structured interview form, created by the researcher, to be submitted to choir conductors.

Professional Choirs, Amateur and Semi-Professional Choirs working methods differ considerably, due to their relevant working conditions and capacities. Professional Choirs in principle, can pass the deciphering stage rather rapidly. Amateur and semi-professional choirs have to go to longer working periods during deciphering, make a huge use of MIDI / voice recordings in parallel to stage rehearsals. Singers in professional choirs are much more at ease with that kind of exercise; already mastering many topics about style, discourse, vocal techniques. Choristers of amateur and semi-professional choirs have to spend much more time to work separately for these topics.

The thesis aims at examining working ways and methods of active professional, semi-professional and amateur choirs. All choirs have been developing these methods independently from each other, in that sense their perusal and analysis within this research will hopefully significantly contribute to today's choral literature.

Keywords: *Choir, Polyphonic, Professional, A capella, Chorus Education, Working Methods in Choirs*

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Profesyonel Korolar / Devlet Çoksesli Korosu Soru ve Cevapları..... **29**

Tablo 2: Profesyonel Korolar / Mersin Devlet Opera ve Balesi Korosu Soru ve Cevapları **35**

Tablo 3: Yarı Profesyonel Korolar / Rezonans Soru ve Cevapları **42**

Tablo 4: Yarı Profesyonel Korolar / Boğaziçi Caz Korosu Soru ve Cevapları ... **48**

Tablo 5: Amatör Korolar / SANSEV Oda Korosu Soru ve Cevapları **57**

Tablo 6: Amatör Korolar / Yeditepe Çoksesli Korosu Soru ve Cevapları **63**

Tablo 7: Koro şeflerinin korolarının profesyonellik derecesini niteleme durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı. **69**

Tablo 8: Koro Şeflerinin Müzik Eğitimi Alma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **70**

Tablo 9: Şeflerinin Müzik Eğitimi Olma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **70**

Tablo 10: Şeflerin Enstrüman Çalma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **70**

Tablo 11: Şeflerin Korrepetitör Kullanma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **71**

Tablo 12: Koroların A Capella Eser Seslendirme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **71**

Tablo 13: Koroların Eserlerde Ses Alma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **71**

Tablo 14: Koristlerin Nota Bilme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı **72**

Tablo 15: Ek Olarak Profesyonel Şan Eğitimi Desteği Alan Korolara Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **72**

Tablo 16: Provalardan Önce Fizyolojik Egzersiz Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **73**

Tablo 17: Provalardan Önce Ses ve Nefes Egzersizi Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **74**

Tablo 18: Koroların Çoksesli Ses Egzersizi Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **74**

Tablo 19: Koroların Ek Solfej Dersi Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **75**

Tablo 20: Koroların Teori ve Armoni Çalışması Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **75**

Tablo 21: Şeflerin Koro Provaları Dışında Koroya Zaman Ayırma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **76**

Tablo 22: Koroların Eser Metinlerini İnceleme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **76**

Tablo 23: Koroların Repertuvarda Yer Alan Eserleri Yazan, Besteleyen Sanatçıların Yaşamlarını İnceleme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **77**

Tablo 24: Koroların Takım Çalışması Oynama Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **77**

Tablo 25: Koroların Tını ve Homojenite Çalışma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **78**

Tablo 26: Koroların Birden Fazla Farklı Türde Eser Seslendirme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **78**

Tablo 27: Koroların Parti/ Grup Çalışması Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **79**

Tablo 28: Koroların Şefler Tarafından Ödevlendirilme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **79**

Tablo 29: Koroların Grup/Parti Şefleri Olması Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı. **80**

GİRİŞ

İnsan, diğer canlılardan farklı olarak ait olduğu çevre içerisinde dilini kullanarak iletişim kurar. Bu sayede sosyal ilişkilerini geliştirerek çevresi ile bütünleşir ve kendine farklı kültürel yapı oluşturur. Bu etkileşim içerisinde, çevresindekilerle birlikte kendi yaşam etkinliğinin bilincine, farkına ve bilgisine varır (Alpuğan, 2010).

Bu çerçevede birey; toplumsal, kültürel ve doğal çevre içerisinde doğmakta ve gelişmektedir. Bireysel, toplumsal, ekonomik, kültürel ve estetik gereksinimlerinin dengeli bir biçimde karşılanması ile toplum içerisinde anlamlı bir yer almaktadır.

İnsanların ve hatta canlıların yaşamında ve yaşamının her alanında etkili olan önemli unsurlardan birinin müzik olduğu bilinmektedir. İnsanların duygularını dile getirmek için müziği bir araç olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu bağlamda sevgisini, hüznünü, inancını şarkı söyleyerek ifade ettiğini söyleyebiliriz.

İnsanın en önemli iletişim aracı sesidir. İnsan konuşabilmeyi, çevresiyle etkileşim içinde olabilmeyi sesiyle sağlar. İnsanın biyolojik yapısında var olan ses, ayrıca müzikal olarak da bir çalgıdır. Sesini kullanan insan, bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir çalgıya sahip olarak yaşamaktadır. İnsan sesinin bu yapısı, koro müziği ile arasındaki etkileşimi çağlar öncesine kadar götürür. İlkel kavimlerde toplu olarak yapılan törenler, eğlenceler toplu şarkı söyleme şeklinde olmuştur. Bu da koro müziği geleneğinin ilk oluşumlarını göstermiş ve bugünlere kadar gelmiştir. Koro müziğinin, diğer müzik alanlarından farklı oluşunun en belirgin özelliği, sesin her ortamda, her şekilde, her durumda kullanılabilmesi ve işlenebilmesidir. Korolar, toplumları en etkin, en yaygın, en çabuk ve en ucuz biçimde etkileyebilen bir eğitim modelidir. Bir mahallede, okulda ya da oturduğunuz sitede, çalıştığınız iş yerinizde, küçük bir kasabada hemen bir koro oluşturabilirsiniz. Çünkü sesin çalgı olma özelliği bu durumu kolaylaştırır. İnsan sesi, diğer çalgılara göre işlenmeye, kullanılmaya daha hazır bir yapıdadır. Bu özellik diğer çalgı alanlarında bu kadar olanaklı değildir. Daha uzun süreçlere ve eğitimlere gereksinim vardır. Bundan dolayıdır ki, korolar oluşturmak ve korolardan müziksel sonuç almak, diğer bireysel çalgı eğitimleri, toplu çalgı-orkestra topluluklarına göre daha çabuk ve daha yaygın biçimde yapılabilmektedir. Koro eğitimi ve yönetimi, kendine özgü (müziksel) bir *"insan ve*

*toplum eğitimi ve yönetimi"*dir (Uçan, 2001: 31). Bundan dolayıdır ki, koro müziği ve eğitimi bireylerin ve toplumların gelişmesinde etkin bir yapıya sahiptir (Aktaran Gökçe, 2007).

Çoksesli korolar, insan seslerinin tüm renklerini bir uyum içinde, bir amaç doğrultusunda disiplinli ve planlı olarak kullanılmasına olanak verirler. Müzik yolu ile insanın gelişmesini sağlarken toplumunda kalkınmasında etkili olurlar (Apaydın, 1988: 575). Bu bağlamda topluluk kelimesini de barındıran koro, başlangıcından bugüne müzik alanının yanı sıra pek çok alan için aydınlatıcı bir ışık olmuştur.

Yunanca *"Khoros"*, Latince *"Chorus"*, İtalyanca *"Coro"* sözcükleriyle ifade edilen ve dilimize de *"Koro"* olarak yerleşen bu terim, tek ve çoksesli müzik yapıtlarını seslendirmek üzere bir araya gelen seslendirici-yorumcu (icracı) topluluğu anlamında kullanılmaktadır (Çevik, 1997: 43). Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğünde ise koro; *"Tek veya çoksesli olarak yazılmış bir müzik eserini uygulamak için bir araya gelen topluluk"* şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 1992).

Belirli kurallar içinde birlikte (toplu olarak) şarkı söyleme sanatı koro kavramı altında adlandırılmaktadır. Bu bağlamda bugün dünya üzerinde aktif müzik yapan insan sayısının, en fazla korolarda olduğu ve koro sayılarının da yüz binlere ulaştığı söylenilmektedir (Egüz, 1971: 4). Çevik (1997) birçok alanda farklı tanımlamalara sahip olan *"koro"* terimini şu şekilde ifade etmektedir.

> *"Sayısal oluşum, ses türü, ses kapasitesi ve tını bakımından dengeli, önceden belirlenen bir modele uygun olarak tek ya da çok sesli müzik yapıtlarını seslendirme, yorumlama amacıyla oluşturulan, etkinlikleriyle toplumun kültür ve sanat yaşamına katkıda bulunan ses topluluklarıdır."*

Koro, doğal ve en çabuk oluşan müzik topluluğudur. Bu nedenle, tüm dünyada en çok ve en sık rastlanan sanat olgularından biridir. Dolayısıyla dünyada genel olarak en etkin ve en yaygın müzik topluluğu olarak görülmekte ve en geniş anlamıyla ele alınarak bakıldığında, koronun insanlık tarihi kadar eski bir olgu

olduğu söylenilmektedir (Öztürk, 2010: 1). Bu bilgiler doğrultusunda koronun, insanlık tarihinin en doğal, en eski, en köklü, en kıdemli müzik topluluklarından biri olarak bilinmektedir. Ancak, koro olgusu çok eski olmakla birlikte *"koro"* terimi yaklaşık 2500 yıllık bir geçmişe sahiptir (Uçan, 2001: 13).

Koro kavramının diğer tanımlarına bakıldığında, Çevik (1997) aşağıdaki gibi açıklamıştır;

> *"Sayısal bakımdan farklı olsa da korolar, piyano, org, orkestra veya geleneksel çalgı toplulukları eşliğinde müzik yaparlar. Bazı yapıtlarda ise çalgı eşliği yoktur. Bu korolara "A Capella" korolar denir (Çevik, 1997: 47).*

Müziğin tarihsel gelişiminde, koro müziği ayrı bir önem taşımaktadır. Toplumların gelişiminde ve eğitiminde araç olarak kullanılan müzik, koro ile daha geniş alanlarına yönelebilme olanağını da bulmuştur. Toplumsal olaylarda, yöresel sorunlarda ve din alanında, toplumların istek ve emellerini dile getirmede toplu söylemleri içeren koro, önemli bir yer edinmiştir (Alpuğan, 2010).

Bu nedenle korolar bireysel, toplumsal ve kültürel işlevleri ile de insan yaşamına önemli katkıda bulunmaktadır. Bu işlevlerin geniş bir alanda yapılanması toplum içinde birlikteliğin, ahengin ve dayanışmanın da sağlamlaşmasına neden olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN ÖZELLİKLERİ

1. 1. Problem Cümlesi

Türkiye'de profesyonel, yarı profesyonel ve amatör çoksesli korolarının çalışma yöntemleri nasıldır? Koroların başarısını neler etkilemektedir? Bu yöntemler koro şefleri ve eğitimcileri açısından neden önemlidir?

1. 2. Amaç

Bu araştırma, yukarıdaki problem cümlesini aydınlatmak ve aşağıdaki sorulara yanıt bulmak üzere planlanmıştır.

Bu araştırmanın amacı, çalışmalarını Türkiye'de sürdüren profesyonel, yarı profesyonel ve amatör koroların çalışma yöntemlerini ve bu yöntemlerin arasındaki farklılıkları ortaya çıkarmaktır.

- Fizyolojik egzersizleri, ses ve nefes egzersiz çalışma süreleri, ısınma süreleri, yeni bir eseri çalıştırma yöntemleri, korrepetitör kullanma durumları, A Capella eser seslendirme durumu, ses alma biçimleri, şan ve solfej eğitimi, bu eğitimleri verme durumu, eserlerin metinlerini, şair ve bestecilerinin yaşamlarını inceleme durumu, takım çalışması oyunları oynama durumu, tını ve homojenite çalışmaları yapma durumu, farklı stillerde eserleri seslendirme durumları, haftalık çalışma periyotları, grup çalışma durumları, parti şefi bulundurma durumu ve ödevlendirme durumu bakımından profesyonel, yarı profesyonel ve amatör koroların çalışma yöntemleri nelerdir?

1. 3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi; Türkiye'de aktif olarak çalışmalarını sürdüren profesyonel, yarı profesyonel ve amatör koroların birbirinden bağımsız şekilde

geliştirdikleri çalışma yöntemlerinin ve metodlarının günümüz koro literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. 4. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2019 - 2020 bahar dönemi süresince ulaşılabilen görsel, işitsel, süreli-süresiz, elektronik kaynaklar, literatür tarama ve ülkemizde halen çalışmakta olan iki amatör, iki profesyonel, iki yarı profesyonel koro ve bu koroların şefleri ile olan görüşmelerle sınırlandırılmıştır.

1. 5. Tanımlar

A capella: Eşliksiz eser seslendirme (Uluç, 2006)

Amatör: Amatör kavramı dilimize Fransızca'dan girmiş bir sözcüktür. Bir işi para kazanmak için değil, yalnız zevki için yapan, hevesli, meraklı kimse. Bir işi meslek veya alan uzmanı olmadan yapan kimse (TDK).

Amatör koro: Kuruluş amacı bakımından üyelerinin tamamen özengen ve koro müziği adına hevesli kişilerden oluştuğu korolardır. Amatör korolar bu işi para kazanmak için değil sadece sanatsal, müziksel doygunluk, sosyal ve kültürel anlamda gelişim sağlamak için yaparlar. Genelde farklı meslek sahibi bireylerin maddiyat gözetmeksizin bir araya gelerek oluşturduğu korolardır (Kıyak, 2019).

Çoksesli koro: Farklı yapıdaki kadın ve erkek seslerinin, belirli disiplin ve armoni kuralları içinde, her bireyin kendi ses grubu ve diğer ses grupları ile uyumlu olarak söylediği farklı ezgilerin aynı anda söylenip birleştirilmesi ile elde edilen tınısal müzik korolarıdır (Kıyak, 2019).

Koro: Uçan'a (2001: 21-50) göre koro, topluluk halinde müziksel seslenen, konuşan, söyleyen, müziksel iletişim ve etkileşim halinde olan insan kümesi, Apaydın'a (2006: 570) göre ise birlikte *"topluca şarkı söylemek için oluşturulan topluluk"*tur (Değer, 2012).

Korist: Koro topluluğunda şarkı söylemek için yer alan koro üyesidir.

Koro Şefi: Koroyu yöneten ve idare eden kişidir.

Müzik: Müzik, *"duygu, düşünce, tasarım ve izlenimleri, arada başka gereçlerin de katkısıyla belli durum, olgu ve olayları, belirli bir amaç ve yöntemle belirli bir güzellik anlayışına göre işlenerek birleştirilmiş seslerle anlatan estetik bir bütün"* dür (Uçan, 1997: 28,29).

Profesyonel: Bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan kimse (TDK).

Profesyonel koro: Koro üyeliğini meslek olarak seçmiş, kazanç sağlayan eğitimli ve profesyonel koro sanatçılarından oluşan, müzik sanatını geliştirmek ve bu kültüre katkıda bulunmak amacıyla belirli tüzük, teknik çalışma, usul ve esaslarına dayalı kurulmuş oluşumlardır (Kıyak, 2019).

Yarı profesyonel koro: Koro üyeliğini meslek olarak seçmemiş eğitimli ve eğitimsiz koristlerden oluşan, amatör bir ruhla profesyonel kalitede koro müziğini icra etmeye çalışan ve bu kültüre katkıda bulunmak amacıyla belirli teknik çalışma ve özveride bulunan korolardır. Bu koroların koristleri performansları ve çalışmalarından kazanç elde etmezler. Yarı profesyonel korolar, sponsorluklar ya da konserlerden gelir elde edebilen kurumsal korolardır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde, dolaylı ve ilgili kaynakların genişliği bakımından, yalnız konu ile doğrudan ilgili bulunan kaynaklar hakkında bilgiler yer almaktadır. Bunun temelinde, bundan sonra bu alanda benzer çalışmalar gerçekleştirmek isteyen araştırmacılara alan ile ilgili kaynaklar konusunda yardımcı olmak amacı yatmaktadır.

2. 1. Koro

Müzik, tarih boyunca toplumların içerisinde varlığını sürdürürken dini törenlerde yerini almış, eğlence, tedavi alanlarında kullanılmış, savaş meydanlarında yerini almış, yaşadığı toplumun kültürel değerleri ile şekil bulmuş ve bu değerlerin somut olan ve olmayan unsurlarını taşıma, koruma, aktarma görevini üstlenmiştir. Apaydın'a göre *"Müzik sanatının, insanlığın var oluşuyla birlikte başladığı savından yola çıkınca, doğal olarak, bu sanatın, insan sesi ve bu seslerin birlikteliği temeliyle, başka bir deyişle de ilk korolarla oluşmaya başladığı da bir gerçeklik olmaktadır."* (Apaydın, 2014: 424).

Koroların oluşumu günümüzden 3000 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Milattan önce 850 yıllarında yazılmış olan Homeros'un İlyada destanında korolardan bahsedildiği belirtilmektedir. Antik Yunan korolarına bakıldığında bu koroların, koristlerin yanı sıra dansçıları da içerdiğini ve dini bayramlara grup olarak katıldıklarını görülmektedir. Bu grupların bazılarının sayıca çok fazla olduklarını, kimi koroların neredeyse 600 kişiden oluştuğu ifade edilmektedir. Yunan tiyatrolarında korolar, toplumu ahlaki yönden yorumlamaktadır. Bu oyunlardaki sayılar türüne göre değişim göstermektedir. Trajediler, 12 ila 15 koristten oluşurken, komediler 24 ila 50 koristten oluşmaktadır (Matthews ve Thompson, 2007: 246).

> *"Birçok insanın bir araya gelip hep birlikte seslenmek, konuşmak ve ezgi-şarkı söylemek üzere oluşturdukları topluluğa koro denir" (Uçan, 2001: 12). "Eski Yunanca "Khoros", Latince "Chorus", Fransızca "Choeur", İngilizce "Chorus" veya "Choir", Almanca "Chor", İtalyanca "Coro", sözcükleriyle ifade edilen ve dilimize "Koro" olarak yerleşen bu terim, tek ve çoksesli müzik yapıtlarını seslendirmek üzere bir araya gelen belirli sayıdaki seslendirici - yorumcu (icracı) topluluğu anlamında kullanılmaktadır"* (Çevik, 2015: 12).

Her ne kadar güncel anlamıyla koro yukarıda bahsedilen şekillerde açıklansa da, tarihsel gelişimini incelediğimizde farklı anlamlarda kullanıldığını görmek mümkündür.

Sözer (1996)'e koro kavramını; *"Tek ya da çok sesli yazılmış bir müzik yapıtını seslendirmek için bir araya gelen topluluk, böyle bir topluluğun söylediği söz ya da şarkı, seslendirdiği müzik."*

Uçan (2001)'a göre *"Çok sayıda insanın bir araya gelerek kendi sesleriyle, birlikte seslenmek, birlikte söz ve şarkı söylemek üzere oluşturdukları organize bir müziksel topluluk"* şeklinde dile getirilmiştir.

Koro kelimesi, Antik Yunan'da *"dans topluluğu"* veya *"trajediye şarkı ile eşlik eden topluluk"* anlamında kullanılmaktaydı. Bu durumu Egüz şu şekilde açıklamıştır; *"Önceleri el ele tutuşup dans eden topluluğa "Koro" denirdi. Sonraları da, bugünkü anlamında şarkı söyleyen topluluklara bu ad verildi."* (Egüz, 1981).

Mimaroğlu'na göre ise *"Grek dramının yani trajedinin evrimi içinde musikinin de bir yeri vardı. Grek dramında musiki, özellikle koronun söyleyişi ve oyuna aulos'un (Eski Yunan müziğinin tek ya da çift dilli kavalı.) eşliğiyle uygulanırdı."* (Mimaroğlu, 1970).

Ataman ise *"Musiki Tarihi"* adlı kitabında Eski Yunanistan'da musikinin şiirden hiç ayrılmadığı ve hemen her zaman da dansla birlikte bulunduğu

belirtmektedir. Gerçekte bu üç sanatın büyük bir ifade gücüne sahip tek bir sanat halinde birleştiği kaydedilir. Topluluğu oluşturan aynı kişilerin hem koroyu, hem ritimli sözler üzerinde *"teganni ettikleri"* (şarkı söyleme), hem de dans hareketlerini yaptıkları söylenmektedir (Şahin, 2008: 272; Aktaran: Ataman, 1947).

Antik Yunan'da trajedilerin de birer dini ritüel olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda; M.Ö. dönemlerde insanların, kendi kültürel birikimleri ve inanç sistemleri doğrultusunda tören ve ayinlerde bir araya gelerek, tanrılarına danslar veya farklı ritüeller ile dualar eden topluluklar olarak, aslında koro müziğinin temellerini attıklarını söyleyebiliriz. Eski uygarlıkların yaşamında büyük öneme sahip olan bu törenler, toplumun birlikteliğinin sağlanmasında oldukça etkilidir. Çünkü insanlığın inançları doğrultusunda ortaya koyduğu, birlik içinde tek vücut olabilme eyleminin en belirgin özellikleri dini temellere dayanan ritüellerdir. Stokes'a (1992) göre *"Sosyo-kültürel yaşamın önemli bileşeni olan müzik, özellikle ritüeller bağlamında oynadığı, dramatizasyon, duygusal yoğunlaşmayı sağlama gibi nitelikleri ile dini hayatın önemli bir parçasıdır"* (Şahin, 2008: 272; Aktaran: Arzuman, 2019).

Şarkı söylemek gerek bireysel gerekse grup halinde olsun, insanın kendini ifade etmesinin en eski formudur. Konuşmanın mı yoksa Şarkı söylemenin mi önce başladığı hakkında kesin bir bilgiye sahip olmamakla birlikte, ikincisinin öncekini geliştirdiğini varsayılmaktadır (Hill, Jones ve Ash, 2007).

Koro deyimi, insanların topluluklar halinde şarkı söyleme isteklerinden ortaya çıkmıştır. M.Ö 3000 yıllarında Sümerler ve Akatlar'da koro denilebilecek müzik heyetlerinin olduğu bilinmektedir. Ancak, gerçek anlamda koro deyimi ilk defa M.Ö 500'lü yıllarda eski Yunan kültüründe ortaya çıkmıştır (Yener, 2001: 83).

Koro müziği tarihsel süreç içerisinde her ne kadar farklı amaç ve işlevlere hizmet etse de günümüzde evrensel bir yapıya dönüşmüş durumdadır. Koro müziği ortaçağda dinsel ihtiyaçları karşılamak için İtalya'da başlayıp Avrupa'ya yayılmıştır. Zaman gelişimi içerisinde din dışı bir yapı da kazanarak günümüzde kullandığımız koro modeline dönüşmüştür (Kıyak, 2019).

2. 2. Koro Eğitimi

Koro şarkıcılarına, kendi yaşantıları aracılığı ile seslerinin doğru, teknik ve etkili kullanabilmeleri için gerekli müzikal davranışları kazandırma sürecine toplu ses eğitimi denir. Koroda ses eğitimi, bireyin tek başında doğru ve ifadeli bir şekilde şarkı söyleyerek, müzikal çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurmasının hem yorumlayıcı hem dinleyici olarak müziğe bilinçli bir şekilde katılmasını ve ona müzik alanında kültürel bir kimlik kazandırmayı amaçlamaktadır. Sarıçiftçi, 2001; Aktaran: Görücü, 2014: 5).

Koro eğitimi, koroya ve koroyu oluşturan birim ve bireylere (üyelere), ortak yaşantıları yoluyla amaçlı ve yöntemli olarak belirli sosyo-müzikal davranışlar kazandırma; ya da koronun ve koroyu oluşturan birim ve bireylerin (üyelerin) sosyo-müzikal davranışlarını ortak yaşantıları yoluyla amaçlı ve yöntemli olarak değiştirme, dönüştürme, geliştirme ve yetkinleştirme sürecidir (Uçan, 2001; Aktaran: Özgül, Temiz 2010: 159-160).

Koro eğitimi; *"bireysel farklılıkların 'bir'e indirgendiği bir süreçten çok, tüm bireylerin 'kendi seslerini' buldukları bütünün 'bir'liğini oluşturma süreci"* olarak da tanımlanabilir (Değer, 2008: 1).

Öztop'a (2007: 78) göre koro eğitimi; yalnızca birlikte şarkı söyleme olarak değil, *"birlikte hareket edebilme, birlikte hissedebilme, dostluk ve arkadaşlık duygularını pekiştirme süreci"* olarak değerlendirilmelidir.

Koro eğitimi aslında kendi içinde ses eğitimi ile birleşmiş bir alandır. Bir koronun başarılı olabilmesi için koroyu oluşturan bireylerin (üyelerin) iyi bir ses eğitimi almış olması gerekmektedir. Ses eğitimi ise bireyin konuşurken veya şarkı söylerken, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak sesini doğru ve sağlıklı bir şekilde kullanabilmesi için önceden saptanmış ilke ve yöntemlerle planlanan hedeflere yönelik gerekli davranışların kazandırıldığı planlı-programlı bir etkileşim süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu iki alanın birleşmesiyle bireyin ses eğitiminde öğrendiği bilgileri ortak yaşantılarla tecrübe edebilme olanağı sağlayan koro eğitimi, bireylere hem öğrendiklerini uygulayabilme hem de ortak iş yapabilme yetisini sağlayacaktır (Töreyin, 2008: 81-82; Aktaran: Açıkgöz ve Açılmış, 2019: 630).

Değer (2012)'e göre *"Koroda ses eğitimi kapsamında gerçekleştirilen şarkı öğretiminde izlenen iki temel yöntem vardır. Bunlar kulaktan ve notadan öğretimdir. Ancak her şarkı, her koro eğitimcisiyle, hatta aynı koro eğitimcisinin farklı korolarında bile çok çeşitli şekillerde öğretilebilmektedir. Hangi yolla öğretilirse öğretilsin, koristlere öğretilen şarkıların etkisi çok geniş bir zaman dilimine yayılmakta, koristlerde kalıcı izler bırakmaktadır."*

Koroda eğitişim, her tür koroda az ya da çok gerçekleşmektedir. Örneğin; amatör korolardan, mesleki korolara gidildikçe eğitişimin niceliğinin ve niteliğinin arttığı kolayca gözlemlenebilir. Bu noktada farklı koro yapılanmalarının incelenmesi gerekli görülmektedir (Değer, 2012).

Barling'e göre *"Kişinin kendi iç stilini ve altında yatan duygularını fark edip gerektiği gibi yönetme, mantıkla karar verirken, iç sesin rehberliğine başvurma, deneyimlerin desteğinde sezgi gücüne dayanma ve kendi sınırlarının farkında olma gibi yeterlilikler koro eğitimiyle geliştirilebilir"* (Barling, Slater ve Kelloway, 2000, 157).

Koro eğitimi, müzik öğretimi ortamında, öğretmen-öğrenci iş birliğiyle çağdaş öğretim metotlarından, öğrenci merkezli bir şekilde yapılır.

> *"Koro eğitiminde öğrenci, gerçek yaşantılar içinde, bilgi ve becerileri mümkün olduğu ölçüde birçok duyu organı ile öğreneceğinden, öğrendiklerini unutmaz ve daha da önemlisi sorumluluk duygusu almış, değer duygusu gelişmiş, bildiğini yapabilen, birbirinden etkilenen, birbirini etkileyen, kendine güveni olan bir birey olacaktır"* (Yiğit, 2001: 97).

Koro Eğitiminde Teknik Beceriler:

- Doğru solunum yapabilme.
- Doğru ses üretebilme.
- Sesi doğru bir entonasyonda tutabilme.
- Koro ile uyumlu ses üretebilme.
- Yumuşak söyleyebilme.

- Diksiyon ve artikülâsyonu doğru kullanma.
- Koro Eğitiminde Değerler ve Tutum.
- Birlik ve beraberlik.
- İş birliği
- Disiplin
- Özgüven
- Sorumluluk
- Sabır

2. 3. Çoksesli Korolar

Çoksesli korolar; Farklı yapıdaki kadın ve erkek seslerinin, belirli disiplin ve armoni kuralları içinde, her bireyin kendi ses grubu ve diğer ses grupları ile uyumlu olarak söylediği farklı ezgilerin aynı anda söylenip birleştirilmesi ile elde edilen tınısal müzik korolarıdır (Kıyak, 2009: 9).

"Soprano", *"alto"*, *"tenor"* ve *"bas"* seslerden oluşan ve çoksesli eserler söyleyen topluluğa çok sesli koro denir. Birlikte yaşamanın ve iş yapabilmenin en çağdaş yollarından biri çoksesli korolardır. *"Bir ülkenin uygarlaşma yolundaki en önemli kilometre taşlarından biri ülkedeki çok sesli koro sayısıdır."* Toplumun çok sesli söyleme geleneğinin olduğu kadar toplumsal yaşamdaki demokrasi geleneğinin de bir göstergesi de yine korolardır (Aydoğan, 2001: 1).

Farklı ses eğitimine sahip bireylerin bir araya gelerek, koro için bestelenmiş çok sesli eserleri, kaynaşık ve uyumlu bir ses bütünlüğü oluşturarak seslendirilmesine ilişkin ortak davranışlar kazandırılması bu eğitimin en temel amacıdır. Bu ortak davranışlar doğru solunum ve buna bağlı olarak doğru ses oluşturma, sesi ortak bir tınıda kaynaştırma, doğru ve ortak bir artikülasyon oluşturma ve eseri müziksel doğrulukta seslendirmedir. Çok sesli koro eğitiminde bestecinin duyurmak istediği armonik zenginliği ortaya çıkarmak için seslerin oluşturacağı ortak tınıyı bulmak önem taşımaktadır (Töreyin, 2001: 124).

Çoksesli korolar, insan seslerinin tüm renklerini bir uyum içinde, bir amaç doğrultusunda disiplinli ve planlı olarak kullanılmasına olanak verirler. Müzik yolu

ile insanın gelişmesini sağlarken toplumunda kalkınmasında etkili olurlar (Apaydın, 1988: 575). Bu bağlamda topluluk kelimesini de barındıran koro, başlangıcından bugüne müzik alanının yanı sıra pek çok alan için aydınlatıcı bir ışık olmuştur.

Çok sesli koro eğitimi kapsamında, koristler önce kendi sesinden sorumludur. Sesiyle kendisini gerçekleştiren korist, hem müzik eseriyle, hem de koronun tümüyle uyum içinde olmalı ve sesini koronun bütünleşmiş tınısına uydurmak zorundadır.

> *"Çarkın bir dişlisi olmak, topluluğun sorumlu bir bireyi olmasını, böylelikle bireyin kendisine değer vermesini sağlar. Kişi yaşamına bir anlam ve amaç kazandırır. Hele koro eseri söyleyenleri aşarak, dinleyenleri de benliklerinin derinliklerinde yakalamış ve kavramışsa, koroda söylemenin hazzı hiçbir şeyle karşılaştırılamayacak kadar büyük olur"* (Okyay, 2001: 65)

Apaydın'a göre "Koroda şarkı söyleyen kişi, ortaklaşa iş yapma alışkanlığı kazanır, başkalarının yanlışlarını ya da eksiklerini gidermeye katkıda bulunur, başkalarına saygı göstererek kendisine saygı sağlar, arkadaşlık kurarak sosyalleşir, sanatta ulusal ve uluslararası iletişim içerisinde dünya görüşü gelişir. Başarılı bir koroda söyleyenler, oluşturdukları uyumlu tınıları ile müziğin giz dolu dünyasında hem dinleyicinin hem de kendilerinin beğeni düzeylerini, estetik duygularını ve yardımlaşma isteklerini geliştirme fırsatı bulurlar (Apaydın, 2001: 135)

<u>Bu korolarda erkek sesleri olarak;</u>

- Bas (kalın erkek sesi)
- Bariton (orta kalınlıkta erkek sesi)
- Tenor (ince erkek sesi) şeklinde gruplandırılmaktadır.

Kadın sesleri olarak;

- Alto (kalın kadın sesi)
- Mezzo soprano (orta kalınlıkta kadın sesi)
- Soprano (ince kadın sesi) olarak gruplandırılmaktadır.

Ses sınıflarına ilişkin karakteristik ve ayırt edici özellikler aşağıdaki biçimde özetlenebilir:

Birinci Soprano: Hafif, ince, flüt benzeri ve lirik.

İkinci Soprano: Birinci sopranoya benzer aralıkta ancak daha tok-doygun ve dramatik bir ses rengi.

Birinci Alto: İkinci sopranoya yakın bir ses aralığı ancak daha gelişmiş pesler.

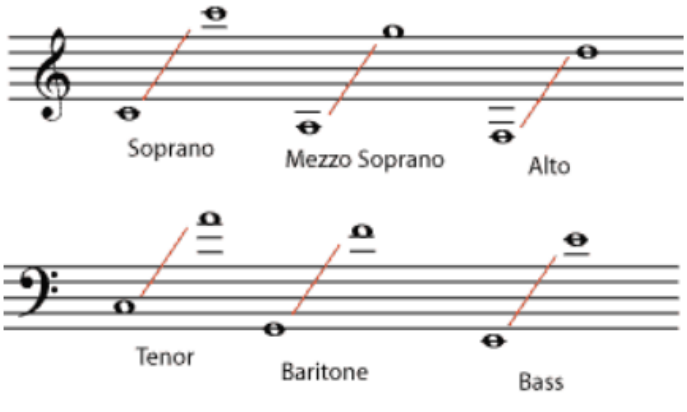
İkinci Alto: Ağır, derin bir ses rengi, özellikle peslerde doygunluk.

Birinci Tenor: Hafif, ince, lirik.

İkinci Tenor: Birinci tenora göre daha doygun ve dramatik bir ses.

Bariton: Genelde ikinci tenora yakın bir ses aralığı, ancak orta ve düşük tonlarda daha gelişmiş ses rengi.

Bass: Ağır, koyu ve derin bir ses rengi (Garretson, 1968: 17; Deliorman, 1978: 21; Gazimihal, 1961: 140-141).



Şekil 1: *Ses aralıklarının genel sınıflandırılışı.*

Çevik'e göre *"Tenor ses, soprano sesin bir alt oktavında; bas ses ise, alto sesin bir alt oktavında tınlamaktadır"* (Çevik, 2013: 74). Ses aralığı ve renginin yanı sıra bazı şefler korist adayının solfej yapmasını ve bir eseri seslendirmesini istemektedir. Koro şarkıcısına verilen eseri birkaç defa ve her tekrarda daha az yardımla söyletmek, koristin uyum sağlama hızını ve müzikal hafızasını belirlemede yardımcı olmaktadır (Garretson, 1968: 18; Aktaran: Kahyaoğlu, 2019: 38).

Korolar, kuruluş amaçlarına göre 3'e ayrılmıştır (Çevik, 1999: 44-45):

1) *Amatör Korolar*
2) *Eğitim Amaçlı Korolar*
3) *Mesleki (Profesyonel) Korolar olmak üzere üçe ayrılmaktadır.*

Birlikte müzik yapmaya ilgili, istekli, yatkın olan, müzik dilini ve tekniklerini öğrenen, müzik beğenisi ve anlatım seviyesini geliştirmek isteyen gönüllü üyelerden oluşan korolara, özengen/amatör korolar, koro şarkıcılığını meslek olarak seçenlerden oluşan korolara ise mesleki (profesyonel) korolar denir. Köklü koro geleneği olan ülkelerde, nitelikli şeflerin yönetiminde mesleki koroların düzeyine erişen çok sayıda amatör koro bulunmaktadır. Amatör ve mesleki korolar arasında yer alan ve mesleki müzik okullarının öğrencilerinden oluşan korolara ise eğitim amaçlı korolar denilmektedir (Çevik, 1999: 44-45).

2. 4. Profesyonel Korolar

Profesyonel Korolar koro üyeliğini meslek olarak seçmiş, eğitimini bu doğrultuda tamamlamış profesyonel sanatçılardan oluşan ve korolardır. Koroların kuruluşu ve yönetimi ile sanatçıların atanma, adaylık, sınav, çalışma usul ve esaslarına ilişkin konular devlet tarafından belirlenir ve koronun sanatsal açıdan yönetimi şef, şef yardımcısı ve müdürden oluşan sanat kurulu tarafından sağlanmaktadır.

Şef; koronun sanatsal düzeyi ve teknik başarısını yükseltmek için her türlü çalışmayı yapmak, çalışma, prova ve konserlerin tam bir disiplin içinde ve en verimli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamakla görevlidir. Koronun şefi en az beş yıl sanatçı olarak görev yapmış olanlarla, en az üç yıl şef ya da şef yardımcısı olarak görev

yapmış adaylar arasından veya müzik eğitimi yüksek okullarından mezun olup, aynı statüdeki benzer resmi kuruluşlarda en az on yıl sanatçı olarak görev yapmış ya da yurt içindeki ya da yurt dışındaki konservatuvarların şeflik bölümünü bitirmiş ve en az üç yıl korolarda çalışmış adaylar arasından atanmaktadırlar.

Sanat kurulunun görüşü ve genel müdürün onayı ile koroya etkinliklerde ihtiyaç duyulması halinde, yerli ya da yabancı uyruklu şef de görevlendirilmektedir.

Profesyonel koro şarkıcılarından oluşan koronun görevleri ise uluslararası ve ulusal düzeyde festivallere katılmak, konserler vermek, albüm ve nota yayımlamak, konser koşulları ayarlanmak şartıyla, çeşitli kültürel etkinliklerde konserler vermek, tarihî ve antik mekanlarda konserler vermek şeklindedir.

Koronun repertuvarında sanat kurulunca kabul edilen eserler yer almaktadır. Konser programlarını şef hazırlamaktadır ve eser seçimleri de yine şefe aittir. Yurt içinde veya yurt dışında gerçekleşecek turneleri veya çeşitli kurum ve kuruluşlara konser tahsisleri, solist görevlendirmeleri ise ancak bakanlık tarafından yapılmaktadır (Gözen, 2010: 28-29).

2. 5. Amatör Korolar

Amatör korolar, koro şarkıcılığını para kazanmak için değil öğrenmek ve eğlenmek için yapan, farklı meslek gruplarından oluşan zaman zaman müzik bölümü öğrencilerinin de yer aldığı korolardır. Koristler kendi istekleri ile bu korolarda yer almaktadırlar. Koro üyelerini seçme sınavlarıyla koroya kabul etmektedirler. Amatör bir koroya yetecek yeterlilikte olan bireyler koroda yer alabilmektedir. Amatör korolar okul gibidir. Yapılan çalışmalarla koristlerin sesleri, müzikal duyma becerileri, müzikal donanımları ve beğenileri geliştirilmektedir.

Konser programlarını şef hazırlamaktadır, eser seçimleri, konser mekânı seçimi ve konser organizasyonu da yine şefe aittir. Yurt içinde veya yurt dışında gerçekleşen festivallere olan katılımları sponsorlar ya da koristlerce karşılanmaktadır (Gözen, 2010: 29).

2. 6. Yarı Profesyonel Korolar

Koro şarkıcılığını meslek olarak seçmemiş eğitimli ve eğitimsiz koristlerden oluşan, amatör bir ruhla profesyonel kalitede koro müziğini icra etmeye çalışan ve bu kültüre katkıda bulunmak amacıyla belirli teknik çalışma ve özveride bulunan korolardır. Bu koroların koristleri performansları ve çalışmalarından kazanç elde etmezler. Yarı profesyonel korolar, sponsorluklar ya da konserlerden gelir elde edebilen kurumsal korolardır.

Yarı Profesyonel koro şarkıcılarından oluşan koronun görevleri ise uluslararası ve ulusal düzeyde festivallere katılmak, konserler vermek, çeşitli kültürel etkinliklerde konserler vermek, tarihi ve antik mekanlarda konserler vermektir.

Bu koroların sahne arkası ekipleri, sosyal medya görevlileri, yönetim kurulu bulunmaktadır.

Konser programlarını şef hazırlamaktadır, eser seçimleri, konser mekânı seçimleri ve konser organizasyonu da yine şefe aittir. Yurt içinde veya yurt dışında gerçekleşen festivallere olan katılımları sponsorlar ya da koristlerce karşılanmaktadır.

2. 7. Prova Metodları ve Zaman Yönetimi

Şeflerin prova sonunda hedeflerine varmak için kullandıkları pek çok çalışma yolu veya yöntemleri vardır. Erdem'e göre *"Bir müzik cümlesi, şarkıcılara öyle sert bir biçimde aktarılabilir ki, prova deneyiminin tatsızlığından dolayı topluluk üyeleri bir sonraki provaya gelmek istemeyebilirler."* Bu sebeple prova verimliliği ve kullanılan metodlar oldukça önemlidir.

Provadaki en verimli çalışma, en az zamanda en yüksek performansı almaktan geçer. Provada seslerin ve şarkıcıların beden enerjilerini en iyi şekilde koruduğu, fakat aynı zamanda tüm katılımcılara her provada günlük hayatın etkilerinden kopup gerçek bir topluluk deneyimi yaşadıkları bir süreç söz konusudur (Thomas ve Wagner, 2019 Akt, Erdem).

Koronun profesyonellik düzeyi ne olursa olsun prova süresince geçen her dakikanın kalitesi oldukça önemlidir. Koristlerin motivasyonu eserin icrasını büyük ölçüde etkilemektedir.

Erdem'e (2019) göre *"Prova sırasında şarkıcılar topluluğa ait olma hissi ile bir araya gelir ve provanın içeriği koronun müzikal temsiliyetini kurgular."*

Kurt Thomas'a (1991) göre hazırlığın en önemli kısmı şefin kendisi tarafından provadan önce yapılmalıdır. İlk olarak koro şefi eseri birkaç kez yoğun şekilde okumalı, tını ve tempolarla ilgili net bir fikirler edinmelidir. Ardından da bir enstrümanda bu eseri birkaç kez çalmalıdır. Farklı partisyonlar koro şefi tarafından tekrar tekrar söylenmeli, aynı anda diğer partisyonlar da enstrumanda çalınarak müzikal çizgi ve armoni hakkında bilgi edinilmelidir. Şef eseri farklı ve ifadeli bölümlere bölmeli ve bu farklı bölümleri topluluğa nasıl tanıtacağını özenle planlamalıdır.

Pek çok şef koro şefinin her zaman iki farklı hazırlık süreci olduğundan bahseder. Bunlardan birincisi müzikal, diğeri ise idaridir. Kemp'e göre bazı şefler birini diğerine tercih etmektedirler. Ancak önemli olan ikisinin dengesini oluşturmaktır. Bir koro sanatsal düzeyi yüksek provalar yapmalıdır, fakat aynı zamanda provalar iyi organize edilmelidir ve planlı olmalıdır. Şef müzikal hazırlığını yapacak kadar zaman ayırmaz ise, iyi bir idari planlamanın hiçbir anlamı kalmaz (Kemp, 2008: 97).

M. Yiğit Ersoydan'ın Türkiye'deki Koro Şeflerinin Dönüşümcü ve Etkileşimci Liderlik Davranışlarının İncelenmesi adlı yayınında, Şefin müzikal yeteneği, iyi bir programcı olmasının ya da bilgi donanımının yüksek seviyelerde olmasının, etkin bir liderlik için yeterli olmadığı belirtilmektedir. Müzikolojik açıdan müzik topluluğu vasıflarına sahip olan koronun, sosyal ve teknik anlamda donanımlı bir lidere ihtiyaç duymakta olduğu değerlendirilmiştir.

Bir koro şefi, öncelikle organizatör, sonra öğretici ve en son yöneticidir. Koronun başarısında yönetim tekniklerinin yanı sıra, koroyu düzenleme, planlama, program oluşturma aşamaları da önemli rol oynar. Bu bağlamda koro eğitimi, koronun oluşturulması, korist seçimi, seslerin sınıflandırılması, yerleşim düzeninin belirlenmesi süreci ile birlikte başlar (Çevik, 2013: 72-73).

Gohl (2016)' a göre şef için konuşmak yerine şarkı söyleyerek örneklemeyi, anlatmak yerine göstermeyi tavsiye etmektedir. Prova liderliği yöntemleri arasında neredeyse hiç söz kullanmamak pratik ve hızlı yaklaşımlardan biridir. Şarkıcılar için duydukları müziği tekrar etmek, üretmeleri gereken sesle ilgili yapacakları entelektüel bir düşünceye göre çok daha hızlı ve etkilidir. Konuşurken, beynin farklı bölgeleri kullanıldığı için, sadece konuşarak kendini ifade etmek provanın müzikal akışını engellemektedir.

Erdem'e (2019) göre *"Birçok kez koro şefi piyanosuz ya da ton ve melodi çalınabilecek başka bir enstrüman eşliği olmadan ısınma yapmak zorunda kalacaktır. Bu tarz durumlarda soru-cevap metodu bire bir tüm egzersizleri tanıtmak ve egzersizin söylenilmesi istenen tonu baştan iletmek için çok faydalı olabilir. Eğer egzersizin tonu şefin ses aralığı için çok tiz veya pes kalıyorsa, şef yeni tonu vermenin kısayolları keşfedebilir. Örneğin, uzun ve tizlere çıkan bir egzersizin sadece birinci derecesini verebilir veya peslere inen bir egzersizi beşinci dereceden başlatabilir."*

Ericson'a (1976) göre bir koronun entonasyon sorunları iki temel sebepten dolayı gerçekleşir: Birincisi koro şarkıcılarının yorgunluğu, ikincisi ise sesli harflerin üretimi. Koristlerin yorgunluğu, şefin prova esnasında müdahale edebileceği bir durum olmamaktadır. Dinlenmişlik ve yorgunluk konusu prova takvimini hazırlamadan önce düşünülmesi gereken bir faktördür. Fakat koristlerin kullandığı doğru fonasyon, istenmeyen entonasyon hatalarına çözüm olmaktadır. Her iyi müzisyen bir entonasyon problemini duyabilir, fakat koro şefini şef yapan durum, teşhisin ötesine geçip çözüm önerisi sunabilmektir.

Boonshaft'a (2002) göre yanlışın ne olduğunu söylemenin yetersizdir. Koristin kolayca kullanabileceği teknik durumlar şef tarafından sunulması gerekmektedir. Bir partisyonun o pasajda geç kaldığı da söylenebilir, fakat bu hiçbir zaman hatayı düzeltmeyecektir. Teşhis, sadece farkındalık yaratır. Örneğin partisyonun önceki cümleyi biraz daha erken bitirmesi ve aynı anda alınan bir nefes, tempo sorununu çözmede yardımcı olmaktadır.

Ersoydan ve Karakelle'ye göre: *"Koro şefinin yetenek ve bilgi donanımlarının yanında, sorumluluk alan, şeffaf ilişkiler kurabilen uyumlu kişilik yapısında olmasının önemi anlaşılmaktadır"* (Ersoydan ve Karakelle, 2014: 38).

Prova, sadece koristlerin performans uyguladığı bir alan ve zaman olarak düşünülmemektedir. Ortak çalışma süreci, topluluğun müzikal yeterliliğiyle yakından ilgili pek çok detayı barındırmaktadır. Başarılı provaların aynı zamanda müzikal beceriler kazandırdığını da ifade edilmektedir (Brunner, 1994: 38).

Kaplan'a (1985) göre *"İdeal prova sırasında koro şefi topluluğa sadece sade ve anlaşılır direktifler veriyor olmalıdır. Bu direktifler belirli bir yeri net bir şekilde değiştirmeyi ifade ediyor olmalıdır. Bu şekilde tüm koristler performansta anlaşılır bir değişiklik sunabilirler. Bu süreçte koroya net, basit ve sade yönergeler vermek ve her seferinde sadece bir bilgi sunmak çok yararlıdır. Aynı yönergeyi tekrar tekrar vermek, o konuya karşı koronun ilgisini ve dikkatini gittikçe azaltacaktır"*

Koro şefi; Sergilediği davranışları, saygın kişiliği, sorunları çözebilme yeteneği, müzikal bilgi birikimi ve yönlendirme biçimleri ile etkili bir lider olmak durumundadır. Liderlik ettiği topluluğun başarısı, motivasyonu ve özgüveni, koro şefinin olumlu, destekleyici davranışları ve başarılı psikoloji yöntemi ile ilişkilidir (Allen, 1988: 36).

Provaların verimliliğini ve konserin başarısını etkileyen önemli bir diğer faktör ise prova takviminin doğru planlanmasıdır.

Halsey, takvim planlama konusuna iki ayrı şekilde bakabileceğimizi ifade etmektedir. Birinci bakış açısı, 'Bir sonraki konser tarihine kadar koronun ne kadar zamanın olduğu ve bu sürede hangi programı hazırlayabileceği iken ikinci bakış açısı 'Belli bir programı hazırlamak için ne kadar zamana ihtiyacım olduğu sorusudur. Halsey için öncelik ya zamanda ya da müzikal programdadır. Fakat Halsey, gerçek planlamanın bu ikisinin birleşmesiyle ortaya çıktığını da belirtmektedir (Halsey, 2011: 124).

"Koro provalarının performansını başarılı bir şekilde sürdürmek için tek anahtar unsur; detaylı, gelişmiş bir prova programı planlamasıdır." (Gorelick, 2001).

Erdem'e göre *"Takvim planlaması sırasında insan sesinin sınırsız bir enstrüman olmadığı unutulmamalıdır. Her şarkıcının günlük çalışma potansiyelinin sınırları vardır. Bazı koristler saatlerce rahat şekilde söyleyebilirken, bazı sesler daha hassastır. Bu sebeple her günün çalışma saatleri mantıklı bir sürede tutulmalı ve bu süreyi kesinlikle geçmemelidir. Sadece ses değil, aynı zamanda zihin de aynı gün belli bir sayıdan fazla enformasyonu hazmetmekte zorlanır. Bundan dolayı takvimin planlanması, topluluğun yeni müzikal girdi alabiliyor olma yetisini de hesaplamalıdır."*

Freytag'a (2011) göre iyi bir prova planı ile yapılacak işin yarısı bitmiş olabilmektedir. Koro şefinin makro planındaki düzenlemelerde hatalar varsa, prova süresince çok iyi teknikler kullanması veya topluluk ile müthiş bir iletişim kurması önemini yitirecektir.

Iacono'nun (1975) da belirttiği gibi, provaların içeriği doğru zamanda planlanmalıdır Tüm provalar sırasında bu zamanı en yüksek verimlilikte kullanmak üzere çalışılmalıdır. Bir prova süresinin nasıl tasarlaması gerektiği konusunda farklı yöntemler olsa da bazı noktalar birçok yaklaşımda ortaklık göstermektedir. Prova, açık ve net bir biçimde başlamalı ve tatmin edici şekilde sona ermelidir.

Koristlerin tamamı gelmemiş olsa bile prova vaktinde başlatılmalıdır. Gecikenler gelene kadar geçen süre, bir ses grubuna ya da bir pasaja ilişkin bir problemin çözümüne ayrılabilir (Weigle, 1954: 2).

Kahyaoğlu'na göre; *"Koro şefi, notayı hatırlatıcı olarak görmeli, yalnızca gerektiğinde bakmayı alışkanlık edinmelidir. Böylelikle, koro ile göz temasını daha uzun süre korur. Güvenilir bir müzik belleği olan bir koro şefi, iyi müzik yapma konusunda avantajlıdır. Bu sayede, çalışma esnasında karşılaşılan kusurları daha kolay duyar, çalışma süresini daha verimli bir biçimde kullanır ve en önemlisi de korosunun güvenini daha kolay kazanır. Koro şefinin, müzik tarihinden anekdotlar anlatması ve bazen çalışmaya mizah katması provayı renklendirir, koristlerin stresini azaltır ve provanın verimine kayda değer bir katkı sağlar. Doğru duruşun devamlılığı, ses için yeterli desteğin sağlanması bakımından önemlidir"* (Kahyaoğlu, 2019: 45).

Erdem'e (yıl 2019: 93) göre *"Provada çalışılmak üzere seçilen ilk eserler, ısınmanın bir devamı olarak da düşünülebilir. Örneğin orta registerları kullanan bir Bach koral veya başka bir homofonik eser, koronun homojen bir tını oluşturmasına yardımcı olabilir. Aynı zamanda şarkıcıların prova başlangıcındaki taze zihinlerinin de yeni enformasyon almaya açık halleri kullanılmalıdır."*

Brödel, şefin genel konser programıyla ilgili bir tasarımı olması gerektiğini ve provada da konser sırasında da çalışmanın verimli olacağını ifade etmektedir. Bu noktada koro, farklı stiller arasında geçiş yapabilmelidir. Prova bir Rönesans eseriyle başlıyorsa, ardından bir romantik tınıya geçmek, sonrasında ise çağdaş bir eser seslendirmek bir zorluk olabilir. Bundan dolayı -eğer bir yarışmaya veya özel bir festival programına hazırlanılmıyorsa- eserleri stil olarak birbirine uygun bir sırayla çalışmak da iyi bir yaklaşım olacaktır (Brödel, 2014: 157-158).

Koro şefi farklı dönemlere ilişkin müzikleri yorumlarken çeşitli koroların performanslarını dinlemelidir. Ayrıca, iyi bir koro şefi aynı zamanda iyi bir öğrencidir. Müziğin tarihsel olarak gelişim ve değişim sürecine ilişkin bilgisini sürekli olarak geliştirmek, farklı tarihsel dönemlere ilişkin karakteristik özellikleri iyi bilmek koro şefinin farklı eserleri yorumlama ve yönetme sürecinde yol gösterici olacaktır (Garretson, 1968: 163).

Her eserin, koro şefinin ve koristlerin donanımı, tecrübesi ve performansıyla doğru oran oluşturabilecek şekilde gerekli prova sayısı değişkenlik gösterebilmektedir. Ancak, planlanan prova sayısından birkaç prova daha fazla prova günü belirlenmesi, eserin çalışma süreci içinde gelişebilecek herhangi bir prova iptali gibi aksilikler için bir *"ek prova"* düşünülmelidir. Koro sanatçılarının motivasyonu göz önünde bulundurulduğunda, iptal edilebilecek provaların olmasının, planda olmayan yeni provaların sonradan eklenmesinden daha iyi olacağı varsayılmaktadır (Özcan, 2020).

Stamer'e (1999) göre şarkıcıların öğrenme sürecindeki en etkili motivasyon yöntemlerinden birinin, doğru performansı sözlü yorumlarla ve davranışlarla cesaretlendirmek ve desteklemek olduğunu söylemektedir. Bu şekilde koro şefi, performansları ile hak ettiklerinde koristleri tebrik ederek herkesin beslendiği ve herkesin beslediği bir ortam hazırlamış olmaktadır.

Isınma

Pek çok koro şefi provaya ısınma ile başlamaktadır. Bilhassa üst gövdeyi esnetmek için fizyolojik egzersizlerle başlayan provalar ses egzersizler ile devam etmektedir. Daha sonra kulak çalışmaları, entonasyon, homojenite/tını çalışmalarıyla devam edilmektedir ya da eser içinde bu çalışmalara muhakkak yer verilmektedir.

Garretson'a göre; *"Tekdüzelikten uzak durmak adına, bu egzersizleri çeşitlendirmek ve mümkün mertebede kısa tutup bir an önce müziğe geçilmesi önerilir"* (Garretson, 1968: 170).

Provaya tanıdık, dinamik, karmaşık olmayan ve fazla enerji kaybettirmeyecek egzersizlerle ve eserlerle başlanması önerilir. Daha fazla efor isteyen ve/veya zor nüanslar içeren eserler provanın orta ya da son kısımlarında tercih edilmelidir. (Garretson, 1968: 171).

Erdem'e (2019: 103) göre; *"Isınma, provadan ayrı bir süreç olarak düşünülmemelidir. Isınma ve prova birbiri ardına gelen, süreklilik arz eden süreçlerdir. Prova ve öğrenme süreci ısınmayla başlar"*.

Isınmanın en önemli bölümlerinden biri, aynı sesli harflerin çalışıldığı ve harflerin eşitlendiği egzersizlerdir. Özellikle her koristin şan eğitiminin olduğu profesyonel korolarda ısınmalar, çalışılacak eserin ihtiyaçlarına göre tasarlanmalıdır. Örneğin, bir Rus eseri çok daha koyu bir ***'A'*** harfi gerektirirken, bir Akdeniz halk şarkısı çok daha açık ve parlak bir harfe ihtiyaç duyabilir. Korodan istenen tınıya koroyu ilk dakikalardan itibaren hazırlamak iyi ve doğru bir yaklaşım olacaktır. Bundan dolayı ısınma, sadece koro üyelerinin bir teknik hazırlığı olarak görülmemelidir (Ehmann ve Haasemann 1981: 74).

Erdem'e (2019: 105) göre *"Bir ısınma çok farklı şekillerde tasarlanabilir, fakat bu konuda sağlıklı bir ilerlemeyi öneren birçok teoriye göre ısınma beden ve nefes çalışmalarıyla başlayıp daha sonra ses üretimine geçmelidir. Sesin kullanımıyla ilgili birçok şefin kullandığı farklı sıralamalar olabilir. Bu konuda önerilen yaklaşımlar, sesin üretimindeki anatomik özelliklerle bağlantılıdır"*.

Guglhör'e (2000) göre ısınmanın dört ayrı süreci vardır: Birincisi, belirli bir tonalite olmadan temel tekniğin çalıştırılması. İkincisi, belli tonlarda konuşma hızını

o dilin vurgularına uydurmak üzere seçilmiş (parlando) egzersizlerle devam etmek. Üçüncüsü, registerların birbiriyle dengelenmesi ve tek bir sesin yüksekliği değiştirilmeden söylenen vokal çalışmaları (messa di voce). Dördüncüsü ise koloratür egzersizler, tiz notalar ve pes notalarda derinliği aramak. Her türlü ısınma için bu sıralamayı öneren Guglhör, her ısınmanın amacı farklı olsa da böyle bir ilerleyişin daha sağlıklı olduğunu ifade etmektedir.

Koristler sıklıkla hatırlatılmadığı sürece, yanlış duruş ve oturuş biçimlerine eğilim gösterirler. Parçalar, partisyonlar ya da tekrarlar arasındaki boşluklarda süre, problemleri gidermeye yönelik soru ve açıklamalar için kullanılmalıdır. Koro şefinin, prova süresinin ortalarına doğru kısa bir mola vermesi önerilir. Bu hem bıkkınlığı hem de ses yorgunluğunu önlemeye yardımcı olacaktır. Koristler sıklıkla hem ses hem de ritmik destek bakımından piyanoya fazla bağımlı hale gelirler. Bunun sonucunda, diğer vokal partisyonları dinlemek yerine öncelikli olarak piyanoyu dinlerler. Bu nedenle, zaman zaman piyano eşliği olmadan, acapella çalışma yapmak vokal bağımsızlığı, denge ve uyumu sağlamak bakımından çok önemlidir. Ritim, ton, ifade vs. deki kusurların alışkanlık haline gelmesine izin vermeden, anında düzeltilmesi gerekir. Bazen koristlerin zaten iyi bildikleri bir partinin gereksiz tekrarıyla zaman kaybı yaşanabilir. Zamanın, sıkıntı yaşanan kısımların iyileştirilmesine ve zayıflıkların giderilmesine harcanması önerilir. Koro şefinin yalnızca "hadi, tekrar" demek yerine, tekrarın nereden itibaren yapılmasını istediğini açık bir şekilde ifade etmesi gerekir. Koro şefinin uzun açıklamalardan kaçınması önerilir. Koro üyelerinin temel amacı şarkı söylemektir. Uzun açıklamalarla bu heves ve motivasyonun önüne geçilmemelidir. Bir provanın tamamını bir esere ayırmaktan kaçınılması önerilir. Koristler sıkılma belirtisi gösterdiğinde o eseri çalışmaya son verip bir başka esere geçilmelidir. Koro şefi, koristin bireysel sorumluluğunu artırmak amacıyla, karşılaştıkları sorunları analiz etmelerini ve gerektiğinde yardım talep etmelerini teşvik edici doğrultuda davranmalıdır. Koro şefi, provayı görece iyi bilinen bir parçayla sonlandırılmalıdır. Bu parça koristlerin keyifle söyledikleri bir parça olabilir. Böylece koristler çalışmadan bir işi başarılı bir biçimde tamamlamış olma duygusuyla ve keyifle ayrılırlar (Egüz, 1981: 83; Garretson, 1968: 171- 174; McConathy, 1941: 294; akt: Kahyaoğlu: 2019).

Yeni Bir Esere Başlama Yöntemleri

Koroyu çalıştırma yöntemlerini etkileyen önemli hususlardan bir diğeri de yeni bir esere nasıl bir yol ile çalışılacağıdır. Koroların profesyonellik durumuna göre değişen pek çok faktör vardır. Profesyonel korolar solfej okumaları, deşifre çalışmaları yaparken amatör ve yarı profesyonel koroların koristleri genel provadan önce ses kayıtları dinlemektedir. Koristler daha sonra provaya gelmeden önce, ses ya da görüntü kayıtları alarak; şef, yardımcı şef veya parti şeflerine kayıtlarını göndermektedir. Bu kayıtlar yapılan dönüşler sonrasında şefler stratejik olarak koristlerin zorlandığı yerleri tespit ederek provayı bu şekilde planlamaktadırlar.

Yapılan bu çalışmada yer alan şeflerden bir kısmı, ilk çalışmada koraya eseri baştan sona söyletirken diğer şefler ise bölüm bölüm çalıştırmaktadırlar. Kolaydan zora ya da zordan kolaya yöntemleri tercih edilmektedir.

Kaynak kişilerden alınan bilgiler doğrultusunda şefler, yeni bir eserin genel provasından önce grup çalışmaları yapmakta olduklarını ifade etmektedir.

Erdem'e göre; *"Koronun yeni öğreneceği bir esere nasıl başlandığı, tüm prova periyodunu etkileyecektir. Koristlerle müziğin ilk karşılaşması, eserin ilk imajı ve özelliklerinin benimsenmesi açısından çok önemlidir. O provanın zaman planı, hangi ölçüden çalışılmaya başlanacağı, ne zaman metnin ekleneceği, hangi ölçüde detayların sunulacağı gibi sorular koro şefinin yeni bir esere başlamadan önce kendisine sorması gereken sorulardır"* (Erdem, 2019: 94).

Behrmann, bir esere yaklaşırken kendi modelinde dört ayrı adımdan bahseder. Birinci adım, rahat bir şekilde söylenerek eserin karakterinin duyulmasıdır. İkinci adım, eser üzerinde hızlıca bazı detayların çalışılması, eserin cümleleri ve formu ile ilgili bir fikir edinilmesidir. Üçüncü adım, eserin detayları ve zor bölümlerinin çalışılmasıdır. Dördüncü ve son adım ise çalışılan ayrı bölümlerin bir araya getirilmesi ve eserin baştan sona mükemmel şekilde icra edilebilir hale getirilmesi, gerekirse her flu noktaya tekrar dönerek temizlenmesidir (Behrmann 1984: 41).

Özcan (2020), kendi tezinde opera korolarının hazırlık sürecine dair yöntemlerden şu şekilde bahsetmektedir. Koro şefinin kendi kendine yaptığı hazırlık

çalışmasında, ilk provalarında belirtmek üzere alacağı notların ve odaklanılması düşünülen; genel hususlar şöyledir (Özcan, 2020: 32):

- Eserin genel olarak konusunun anlaşılması,
- Korolu bölümlerdeki sahne atmosferinin ve koronun konumunun tanımlanması,
- Korolu bölümlerin libretto açısından anadildeki tam metninin öğrenilmesi,
- Librettonun okunuşlarının, artikülasyonlarının öğrenilmesi,
- Tempoların, yavaşlama ve hızlanmaların, puandorgların (point d'orgue) netleştirilmesi,
- Müzikal cümlelerin ve yorumlamaların belirlenmesi ve kesinleştirilmesi,
- Yazılı olmayan geleneksel yorumlamaların öğrenilmesi,
- Koronun nefes yerlerinin belirlenmesi,
- Sessiz harf bitirişlerinin zamanlamasının belirlenmesi,
- Staccato, legato, espressivo, non-espressivo, parlondo vb. pasajların, müzikal nüans, artikülasyon ve dinamiklerin tespit edilip, öğrenilmesi,
- Şan stili unsurlarının müzikal atmosfere uygun olacak şekilde (nefesli söylemek, fısıldamak, forse etmek vb.) pasajlar üzerindeki tespiti,
- Müziğin dönemsel özelliklerinin teknik yönden kavranması (ör. Vibrato kullanımı, açık ya da kapalı stilde söylemek, forte ve piano kontrastları), buna göre bir tını imajinasyonunun yaratılıp tanımlanması,
- Eserin yapısına göre prova öncesi ses egzersizi stillerinin belirlenmesi şeklinde olması düşünülmektedir.

Schumann *"Genç müzisyenlere nasihatler" adlı kitabında "Piyanonun yardımı olmadan önünüzdeki notayı ilk görüşte okumaya çalışınız. Korolarda şarkı söyleyiniz, bilhassa orta partileri söyleyiniz. Bu müzik kulağınızın gelişmesine çok yardımcı olacaktır. Koroda söylerken diğer partileri iyi takip ediniz. Yapılan forte, piano ve tüm müzikal dinamikleri dikkatlice dinleyip algılayınız"* demektedir. (Schumann, 1964: 23 - 25).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada izlenen bilimsel yaklaşım, araştırma modeli, araştırmanın evren ve örneklemi, verilerin toplanması ile verilerin analizi bölümlerine yer verilmiştir.

3. 1. Araştırmanın Modeli

Araştırma profesyonel, yarı profesyonel ve amatör çoksesli koroların çalışma yöntemlerinin belirlenmesi genel amacını taşımaktadır. Bu yönüyle çalışma bir durumun tespiti niteliği taşıdığından tarama modeli bir çalışmadır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tespit etmeyi amaçlayan, araştırma modelleridir (Karasar, 1999: 77). Var olan mevcut durum olduğu gibi betimlenir. Betimsel çalışmalarda araştırmadan toplanan veriler bir ortamda neyin olup bittiğini, bireylerin dile getirdiklerini ve üzerinde çalışılan belgelerin ne tür bilgileri ortaya koyduğunu açıklayan türden çalışmalardır (Yıldırım ve Şimşek 2011: 222). Yani bir durumun tasviri niteliğini taşır. Çalışmada şeflere sorulan açık uçlu sorularda çalışma yöntemleri sorgulanmakta olup, bu çalışmaya nitel araştırma özelliği de kazandırmaktadır.

Bu çalışma, bilimsel araştırma yöntemlerinde kullanılan derinlemesine görüşme modeline dayalı bir araştırmadır. Derinlemesine görüşme, araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasına imkân veren, yüz yüze, birebir görüşülerek bilgi toplanmasına imkân veren bir veri toplama tekniğindir. Karşındaki kişinin duygu, bilgi, tecrübe ve gözlemlerine görüşme yoluyla ulaşılır. Baltacı, A. (2019)

3. 2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın Evreni: Türkiye'deki tüm profesyonel, yarı profesyonel ve amatör koro ve koro şefleri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Örneklemi: 2 profesyonel, 2 yarı profesyonel ve 2 amatör korolardan oluşmaktadır. Ankara Devlet Çoksesli Korosu, Koro şefi Burak Onur ERDEM ve Mersin Devlet Opera ve Balesi Korosu, Koro şefi Anıl AYDIN araştırmada Profesyonel Koroları temsil etmektedir. İstanbul Boğaziçi Caz Korosu, Koro şefi Masis Aram GÖZBEK, Rezonans, Koro Şefi Burak Onur ERDEM Yarı Profesyonel Koroları temsil etmektedir. İstanbul Yeditepe Üniversitesi Çoksesli Korosu, Koro Şefi F. Cesur Özdemir ve Sanat Severler Derneği Oda Korosu, Koro Şefi Emine ÇOLAK Amatör Koroları temsil etmektedir. Bu korolar araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

3. 3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada elde edilen veriler doğrudan ve dolaylı ilgili bulunan her türlü görsel-işitsel, süreli-süresiz, elektronik kaynakların taranması ve kaynak kişi görüşmeleri ile elde edilmiştir. Koro şefleri ile görüşmelerde derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Şeflere toplam 30 soru sorulmuştur. Bu soruların 19'u açık uçlu 11'i ise seçenekli sorulardır.

3. 4. Verilerin Analizi

Bu araştırma 2019 - 2020 bahar dönemi süresince doğrudan ve dolaylı ilgili bulunan her türlü görsel-işitsel, süreli-süresiz, elektronik kaynakların taranması ve kaynak kişi görüşmeleri yoluyla kişilerden alınan bilgilerin bilimsel değerlendirmelere uygun olarak analiz edilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Ulaşılabilen bilgiler araştırma çerçevesi ve ilgili alt problemlere göre değerlendirilmiştir. Araştırma evren ve örneklemine ilişkin verileri toplamak amacıyla kaynak tarama ve görüşme tekniği uygulanmıştır. İlgili koroların çalışma yeri olarak belirttikleri yerlere gidilip gözlem yapılmış ve belli başlı çalışma yöntemleri incelenmiş, görev

almış kişilerle görüşme düzenlenmiştir. Görüşmeler ve gözlemler, profesyonel, yarı profesyonel ve amatör koroların çalışma yöntemleri incelenerek değerlendirilmiş ve eldeki kaynaklarla örtüşen-örtüşmeyen yönleri incelenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, toplanmış olan verilerin, araştırmanın problemi çerçevesinde çözümlenmesi ile elde edilen bulgulara ve bunların yorumlarına yer verilmiştir. Bulgular önce tablolar halinde gösterilmiş ve ardından sözel olarak ifade edilmiştir.

4. 1. Profesyonel, Yarı Profesyonel ve Amatör Çoksesli Koroların Çalışma ile Yöntemleri

Tablo 1: *Profesyonel Korolar / Devlet Çoksesli Korosu Soru ve Cevapları*

Devlet Çoksesli Korosu **Koro Şefi: Burak Onur ERDEM**		
Sorular		**Cevaplar**
1	Koronuzu nasıl nitelendirirsiniz?	Profesyonel
2	Müzik Eğitiminiz var mı?	Evet
3	Bugüne kadar çalıştırdığınız korolar?	BÜMK Klasik Korosu, Boğaziçi Mezunlar Korosu, Esenler Çocuk Korosu, A Capella34, İstanbul Avrupa Korosu, Rezonans ve Devlet Çoksesli Korosu.
4	Şeflik eğitiminiz var mı?	Aktif Katılım Maria Guinand ve Volker Hempfling Marktoberdorf International Choral. Competition Masterclass, Marktoberdorf, 2017 Johannes Prinz Chorleitungslehrgang Niederösterreich, Graz, 2016 Johannes Prinz Chorleitungslehrgang Niederösterreich,

		Graz, 2015 Michael Goh Open Singing Masterclass, Basel, 2014 Georg Grün Harald Andersen Choral Competition Masterclass, Helsinki, 2012 Anders Eby Marktoberdorf International Choral Competition Masterclass, Marktoberdorf, 2011 Denes Szabo Cantemus International Choral Conducting Masterclass, Nyiregyazi, 2010 Volker Hempfling Chorleitung und Chorische Stimmbildung, Freiburg, 2010 Elisenda Carrasco Choral Conducting Course, Ankara, 2009. Stefan Claas Chorleitung Lehrgang, Aschaffenburg, 2008 Gözlemci Katılım Frieder Bernius & Maria Guinand Choral Conducting Masterclass, Hannover, 2010 Johannes Prinz ile European Young Choral Conductors Academy, Graz, 2009 Anders Eby ile Choral Conducting Masterclass, Hannover, 2008.
5	Kaç yıldır şeflik yapmaktasınız?	14 yıldır şeflik yapmakta.
6	Koronuzun misyonu nedir?	Kültür Bakanlığı'nın tek çoksesli korosu ve Türkiye'nin senfoni orkestraları ile birlikte öncelikli olarak söyleyen bir korodur. Aynı zamanda profesyonel olarak A capella söyleyen bir korodur.
7	Enstrüman çalıyor musunuz?	Piyano ve gitar.
8	Korrepetitör kullanıyor musunuz?	Esere göre değişiklik göstermekte.
9	Yardımcı şefiniz var mı?	Hayır.
10	Koronuz A Capella eser seslendiriyor mu?	Evet.

11	Koronuz A Capella eserlerde nasıl ses alıyor?	Diyapazondan. Hatta mümkünse kadın sesten. Kadınlar 440hz frekansında oldukları için ses verdiklerinde, ses iletim süresinde pesleşmeden korist algılayabiliyorken, bir erkek 220hz olarak ses verdiğinde koriste iletilene dek pesleşiyor. Dolayısıyla bu eser için pozitif bu durum değil. Sesi kendim verecek isem biraz tizleştirip veriyorum. Ve mümkünse sadece eserin tonik sesini veriyorum koroya. Koronun kendine ait sesleri bulup başarıyla girebilmesi için ise çalışıyoruz. Aldığı ses geri vermemelerini içlerinden söylemeleri konusunda pratikler yapıyoruz.
12	Koro üyelerinizin nota bilgisi var mı? Var ise ne düzeyde?	Hepsi müzik bölümü mezunu ve iyi düzeyde nota bilgisi var. Alımları sınavla oluyor ve mezun oldukları alan şan ya da şan ana dal olması gerekiyor.
13	Koronun müzikalitesini desteklemek için ek olarak şan eğitimi/ şan kondisyonu çalışmaları veriliyor mu? Ne kadar aralıkla çalışılıyor.	Koronun bir şan pedagogu var. Şan uzmanları ile çalışılıyor. İki haftada bir bireysel seanslar oluyor.
14	Koronuz provadan önce fizyolojik olarak egzersizler yapıyor mu? Ne kadar süre?	Yapıyor, 10-12 dakika. Ancak kendi ısınmalarını prova öncesi bireysel olarak yapıyorlar, yapmalılar.
15	Provalardan önce ses egzersizi /nefes egzersizi yapıyor musunuz? Süresi nedir?	Yaptırıyorum 10-12 dakika. Konserden önce de yapılıyor.

16	Çoksesli ses egzersizler yapıyor musunuz?	Evet. Çünkü koronun akortlanması için çok önemli.
17	Solfej çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Hep birlikte eserin çok sesli okuması yapılıyor.
18	Teori ve armoni çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Evet çalışmalar yaparız konuşuruz gerektikçe.
19	Prova dışında koroya ayırdığınız süre nedir?	Hayatımın %90 ını ayırıyorum. Tam zamanlı bir iş olduğu için bu normal ve olması gereken bir şey.
20	Eserlerin metinlerini tüm koroyla birlikte inceler misiniz?	Evet inceleriz, eserin anlamıyla ve hikayesiyle çok ilgilenir koro. Bir eser ile anlam bağlantısı kurmak profesyonel korist için çok önemli. Provaların çok ciddi bir bölümünü buna ayırıyoruz.
21	Repertuvarda yer alan eserlerin bestecilerinin ve söz yazarları / şairlerinin yaşamlarını koristlerle birlikte inceler misiniz?	Kısa kısa olsa bakılır ve konuşulur. Bu eseri neden yazmışlar diye tartışırız. Ekstra seanslar yapıyoruz opsiyonel olarak dileyen koristlerle çalışıyoruz.
22	Takım çalışması oyunları oynuyor musunuz? Ne Sıklıkla?	Hayır yapılmıyor.
23	Koro ile tını ve homojenite çalışıyor musunuz?	Isınma sırasında çalışılıyor. Eser arasında da bazen gerekebiliyor.

24	Koro ile birden fazla stilde/tür eser seslendiriyor musunuz?	Evet. Söylediğimiz stillerin zamanlarını aynı sürece getirmeye çalışıyorum. Yani bir prova içinde benzer stilleri bir araya getirmeyi tercih ediyorum.
25	Koroya yeni bir eseri öğretme aşamalarınız nasıl gerçekleşiyor?	En başta koronun söylemekten hoşlanacağı ve rahat söyleyeceği bir bölümle başlamayı tercih ediyorum. Bu yöntemler şöyle gerçekleşebilir: vokallerle, hecelerle söylemek, Metin okumasıyla başlamak, Sondan başa/baştan sona gitmek, arasındaki geçişleri çok keskin yapmak gerekli, prova koristin pozitif strese girmesi gerekli. Negatif bir gerilime girmeden, yetişme ve eseri yakalama heyecanıyla esere odaklanmalı.
26	Ne sıklıkla konser veriyorsunuz?	Yılda 35 konser veriyor. 1- 2 haftada bir.
27	Haftada kaç gün/kaç saat prova yapıyorsunuz?	Haftanın 5 günü, 3 saat prova yapılıyor. İhtiyaç var ise çift provalar da yapılabiliyor.
28	Parti çalışmaları oluyor mu?	Evet oluyor, ihtiyaca bağlı yapılır. Partilerin kombinasyonları sürekli değişiyor. Yeni eser okumalarında muhakkak yapılır.
29	Koro ödevlendirmeniz oluyor mu?	Hayır. Ancak sorumlulukları olan eserler var.
30	Koronuzda parti şefleriniz var mı?	Hayır yok.

Tablo 1'den elde edilen bulgulara göre Devlet Çoksesli Korosunun çalışma yöntemleri şöyledir:

- Devlet Çoksesli Korosu profesyonel bir korodur. Koristlerinin hepsi koro şarkıcılığını meslekleri olarak icra etmektedirler. Bu sebeple korodaki herkesin nota bilme seviyesi oldukça iyi düzeydedir. Eser okumaları dışında ek olarak solfej çalışmaları yapılmazken, eser analizi yapılırken teori ve armoni konuşmaktadırlar.
- Koro haftada beş gün, üçer saat çalışmaktadır. Yılda en az otuz beş konser vermektedirler.
- Prova öncesinde koro on ila on iki dakika arasında fizyolojik ısınma ve yine aynı süre kadar ses ve nefes egzersiz çalışmaları yapmaktadırlar. Koronun şefi Burak Onur Erdem, koristlerin bu ısınmalara da ön hazırlık olarak, bireysel bir biçimde hazırlandıklarını ifade etmektedir.
- Koro, çoksesli ses egzersizleri de yapmaktadır. Koronun şefi, bu çalışmanın koronun akortlanması için önemli olduğunu söylemektedir.
- Koro, şan pedagogu eşliğinde şan kondisyon çalışmaları yapmaktadır.
- Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) konuşmaktadırlar.
- Koro, eser gerektirdiğinde tını ve homojenite çalışmaları yapmaktadır.
- Koro, takım çalışması oyunları oynamamaktadır.
- Koro, birden fazla stilde eser seslendirmektedir.
- Koro, şef yönetiminde parti çalışmaları yapmakta ve bu çalışmalarda ses grupları çeşitli kombinasyonlarla şarkı söylemektedirler.

Koronun şefi Burak Onur Erdem, yeni bir eser öğrenme sürecini şöyle açıklamaktadır:

Erdem, öncelikle koronun söylemekten hoşlanacağı ve rahat söyleyeceği bir bölümle başlamayı tercih etmektedir. Vokallerle, hecelerle söylemek, metin okumasıyla başlamak, sondan başa/baştan sona gitmek gibi yöntemler kullandığını ifade etmiştir. Esere dair zor ve kolay bölümler arasındaki geçişleri çok keskin

yapmak gerektiği belirtmiştir. Provada koristin pozitif strese girmesini sağlamanın, ancak negatif bir gerilime girmeden, yetişme ve eseri yakalama heyecanıyla esere odaklanmasını hedeflemenin önemli olduğunu ifade etmiştir.



Görsel 1: *Devlet Çoksesli Korosu (https://kulturlimited.com/)*

Tablo 2: *Profesyonel Korolar / Mersin Devlet Opera ve Balesi Korosu Soru ve Cevapları*

Mersin Devlet Opera ve Balesi Korosu **Koro Şefi: Anıl AYDIN**		
Sorular		**Cevaplar**
1	Koronuzu nasıl nitelendirirsiniz?	Profesyonel

2	Müzik Eğitiminiz var mı?	Liseyi Mersin Üniversitesi Devlet Konservatuarı Kompozisyon Orkestra Şefliği Anasanat Dalı'nda okumaya başladım. Üniversitede Koro Şefliği bölümünden mezun oldum. Kendimi geliştirmek adına okulda üç sene; Kompozisyon, Form Bilgisi, Kontrpuan, Müzikal Formasyon, Koro ve Orkestra derslerinde uygulatıcı öğretim elemanı olarak görev yaptım. Birçok masterclass ve şeflik çalıştayına katıldım. 2013-2014 sanat sezonunda Mersin Devlet Opera ve Balesi'nde Koro Şefi olarak çalışmaya başladım.
3	Bugüne kadar çalıştırdığınız korolar?	Mersin Devlet Konservatuarı Yarı Zamanlı Çocuk Korosu, MDK. Gençlik korosu, MDK. Şan bölümü korosu, Mersin Üniversitesi bünyesindeki Karma Koro, MDOB Korosu, Çokfonik, Mersin Polifonik Korolar Derneği, Nevit Kodallı Yetişkinler Korosu, İzmir Devlet Opera Balesi Korosu.
4	Şeflik eğitiminiz var mı?	Evet.
5	Kaç yıldır şeflik yapmaktasınız?	12 yıl.
6	Koronuzun misyonu nedir?	Kurulduğu günden bugüne bölgede (Çukurova, Güney ve Doğu Akdeniz) çok sesliliğe batıya ait olan opera geleneği tanıtmak en önemli misyonu. Genç bir koro şefi olmamla kaynaklı dünyayı yakından takip eden bir koro.
7	Enstrüman çalıyor musunuz?	Profesyonel anlamda Piyano çalıyorum. Ney üflüyorum bir de.
8	Korrepetitör kullanıyor	Evet.

	musunuz?	
9	Yardımcı şefiniz var mı?	Yok.
10	Koronuz A Capella eser seslendiriyor mu?	Bu sene ilk kez Operacapella adında bir koro kuruldu.11 Mart'ta (2020) verdi ilk konserini. MDOB Korosu üyelerinden oluşuyor ve benim yönetimimde.
11	Koronuz A Capella eserlerde nasıl ses alıyor?	Diyapazondan ses alıyor. Şefin enstrüman ile olan mesafesinde ses kaybı yaşanabilir.
12	Koro üyelerinizin nota bilgisi var mı? Var ise ne düzeyde?	Nota bilgisi var ileri düzeyde.
13	Koronun müzikalitesini desteklemek için ek olarak şan eğitimi/ şan kondisyonu çalışmaları veriliyor mu? Ne kadar aralıkla çalışılıyor.	Şan pedagogları tayin edildiği sürece oluyor. Sezon içinde yılda 1 ay. Gelen solistler arzu eden koristlerle çalıştıkları ses renklerine göre bireysel çalışmalarda bulunuyorlar.
14	Koronuz provadan önce fizyolojik olarak egzersizler yapıyor mu? Ne kadar süre?	Yapıyor. Yaklaşık 5 dk. Ses sağlığı ve beden sağlığı için çok önemli ve esere başlamadan önce motivasyon sağlıyor.
15	Provalardan önce ses egzersizi / nefes egzersizi yapıyor musunuz? Süresi nedir?	Nefes egzersizleri 5 dk - Ses egzersizleri 15 dakika
16	Çoksesli ses egzersizler yapıyor musunuz?	Hayır yaptırmıyorum. A Capella bir koro olmadığı için buna gerek duymuyorum.

17	Solfej çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Yeni bir esere hazırlanırken 1 hafta okuma yapılıyor.
18	Teori ve armoni çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Evet. Öncelikle dönem konuşuyoruz. Bel canto, Verismo ya da eser operaya uyarlanmış bir eserse tarihi dönemi, vokal sınırları konuşuluyor. Son solfej ve daha sonra armonik ve teorik konuları konuşuyoruz. Bu 1 haftalık süreçten sonra ikinci hafta Libretto ile beraber ne ifade edilmek istediğini konuşuyoruz. 3. Haftada ise eser başından sona hazır olmaya başladığı için ezber çalışılmaya başlıyoruz. Ve akabinde prömiyer.
19	Prova dışında koroya ayırdığınız süre nedir?	Günde 6 saatim koroya ayrılmış bir şekilde geçiyor. Hayatımın %60'ı MDOB Korosu.
20	Eserlerin metinlerini tüm koroyla birlikte inceler misiniz?	Evet. Hangi dilde ise çevirip profesyonel çeviri desteği alarak fonasyon artikülasyon çalışıyoruz. Prozodiyi oturmak için çok önemli. Çünkü söylenilenin anlaşılırlığı adına dil çalışmak gerekiyor.
21	Repertuvarda yer alan eserlerin bestecilerinin ve söz yazarları / şairlerinin yaşamlarını koristlerle birlikte inceler misiniz?	Koroyla incelemem ama kendim incelerim. Çünkü böyle bir zaman yok. Keşke öyle bir zaman olsa
22	Takım çalışması oyunları oynuyor musunuz? Ne Sıklıkla?	Yapıyor. Quartet çalışmaları yapılıyor. Bir ekip quartet söylerken durdurulup diğer quartet kaldığı yerden devam ediyor. Bu trio, duo da olabilir. Yaratıcı Drama da tercih ediyoruz. Ayda bir bunu çalışıyoruz

23	Koro ile tını ve homojenite çalışıyor musunuz?	Evet çalışıyorum. Özellikle entonasyonu toparlayabilmek adına teknikler uyguluyorum. Vokal pozisyon teknikleri, kapalı ağız egzersizleri ve diyafram üstü söyleme. Sesi çevirme, artikülasyon egzersizleri vokal ve konsonların birbirlerinden ayrıldığı egzersizler.
24	Koro ile birden fazla stilde/tür eser seslendiriyor musunuz?	Evet seslendiriyoruz. Çok önemli bir detay bu, çünkü stil öğrenmek nefesi de vokali de çok geliştiren bir konu. Tek bir stilde söylenen şarkı yeni bir stile geçerken bozulması gerekiyor. Bu da koronun kapasitesini geliştirir.
25	Koroya yeni bir eseri öğretme aşamalarınız nasıl gerçekleşiyor?	Opera korosunda sezon içerisinde tasarlanmış eser repertuvarı var. Önce ben bireysel olarak çalışıyorum. Tüm gruplar tek tek çalışıyor. Sonra erkek korosu ve kadın korosu çalışıyor. Sonra tüm koro birleşiyor. Fakat birleştikten sonra çalışma süresinin içinde melodi ve eşik hatları ayrı çalışıyor. Soprano – Alto / Soprano – Tenor kombinasyonları yapılıyor ve böylelikle her parti birbirinin ne söylediğini biliyor hale geliyor.
26	Ne sıklıkla konser veriyorsunuz?	Ayda en az 2 farklı opera eseri 1 müzikal ve 2 çocuk oyunu var.
27	Haftada kaç gün/kaç saat prova yapıyorsunuz?	Haftanın minimum 5, maximum 6 günü prova var. Yeni bir eser çıkıyorsa haftanın 7 günü çalışılıyor. Günde 4 - 6 saat arasında çalışılıyor.
28	Parti çalışmaları oluyor mu?	Benim yönetimimde parti çalışmaları oluyor. Kimi zaman korrepetitörle beraber benimle de başlanabiliyor.

29	Koro ödevlendirmeniz oluyor mu?	Hayır. Ezber çalışması yapılacak diyorum sadece. Ezber çalışılıyor.
30	Koronuzda parti şefleriniz var mı?	Hayır yok.

Tablo 2'den elde edilen bulgulara göre Mersin Devlet Opera Balesi Korosu'nun çalışma yöntemleri şöyledir:

- Mersin Devlet Opera Balesi Korosu profesyonel bir korodur. Koristlerinin hepsi koro şarkıcılığını meslekleri olarak icra etmektedirler. Bu sebeple korodaki herkesin nota bilme seviyesi oldukça iyi düzeydedir. Eser okumaları dışında ek olarak solfej çalışmaları yapılmazken, eser analizi yapılırken teori ve armoni konuşmaktadırlar. Koro haftada beş gün, dört-altı saat arasında çalışmaktadır.
- Yılda en az doksan opera oyunu, dokuz müzikal ve onsekiz çocuk oyununda görev almaktadırlar.
- Prova öncesinde koro beş dakika fizyolojik ısınma ve yine aynı süre kadar nefes ve on beş dakika da ses egzersizi çalışmaları yapmaktadırlar.
- Koronun şefi Anıl Aydın, A Capella bir koro olmadığı için çoksesli ses egzersizleri çalıştırmadığını belirtmektedir.
- Koro, şan pedagogları tayin edildiği sürece şan kondisyon çalışmaları yapmaktadır. Sezon içinde yılda bir ay çalışabilmektedirler. Gelen solistler ile arzu eden koristler çalıştıkları ses renklerine göre bireysel çalışmalarda bulunmaktadırlar.
- Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) şef vakit olmadığı için bireysel olarak incelemektedir.
- Koro, tını ve homojenite çalışmalarını; vokal pozisyon tekniklerini ve kapalı ağzı egzersizlerini, diyafram üstü söyleme, sesi çevirme, artikülasyon egzersizlerini, vokal ve konsonların birbirlerinden ayrıldığı pek çok egzersizleri kullanarak yapmaktadır.

- ❖ Koro, takım çalışması oyunları oynamaktadır.
- ❖ Koro, birden fazla stilde eser seslendirmektedir.
- ❖ Koro, şef yönetiminde parti çalışmaları yapmakta ve bu çalışmalarda ses grupları çeşitli kombinasyonlarla şarkı söylemektedir.

Koronun şefi Anıl Aydın, yeni bir eser öğrenme sürecini şöyle açıklamaktadır:

Opera korosunda sezon içerisinde tasarlanmış eser repertuvarı bulunduğunu ve önce şefin bireysel olarak çalıştığı ifade edilmektedir. İlk olarak tüm gruplar tek tek çalıştığı daha sonra erkek korosu ve kadın korosunun ayrı çalıştığı ifade edilmektedir. Bu hazırlık sonrası tüm koro birleşmektedir. Koro, birleştikten sonra çalışma süresi içinde melodi ve eşik hatları ayrı olarak çalışmaktadır. Soprano - Alto, Soprano - Tenor ve türevleri kombinasyonlar yapılarak çalışmalarına devam etmektedir. Bu çalışma ile her parti birbirinin ne söylediğini biliyor hale geldiği ifade edilmektedir. Eser operaya uyarlanmış bir eserse tarihi dönemi, vokal sınırları incelenmektedir. Solfej ve daha sonra armonik ve teorik konuları çalışmaktadırlar. Bu bir haftalık süreçten sonra ikinci hafta libretto ile beraber ne ifade edilmek istediğini konuşulmaktadır. Üçüncü hafta da ise eser başından sona hazır olmaya başladığı için ezber çalışılmaya başlamaktadır.



Görsel 2: *Mersin Devlet Opera ve Balesi Korosu (Tarkan Günal arşivinden alınmıştır).*

Tablo 3: *Yarı Profesyonel Korolar / Rezonans Soru ve Cevapları*

Rezonans **Koro Şefi: Burak Onur ERDEM**		
Sorular		**Cevaplar**
1	Koronuzu nasıl nitelendirirsiniz?	Yarı profesyonel
2	Müzik Eğitiminiz var mı?	Evet
3	Bugüne kadar çalıştırdığınız korolar?	BÜMK Klasik Korosu, Boğaziçi Mezunlar Korosu, Esenler Çocuk Korosu, A Capella34, İstanbul Avrupa Korosu, Rezonans ve Devlet Çoksesli Korosu.
4	Şeflik eğitiminiz var mı?	Aktif Katılım Maria Guinand ve Volker Hempfling Marktoberdorf International Choral. Competition Masterclass, Marktoberdorf, 2017 Johannes Prinz Chorleitungslehrgang Niederösterreich, Graz, 2016 Johannes Prinz Chorleitungslehrgang Niederösterreich, Graz, 2015 Michael Goh Open Singing Masterclass, Basel, 2014 Georg Grün Harald Andersen Choral Competition Masterclass, Helsinki, 2012 Anders Eby Marktoberdorf International Choral Competition Masterclass, Marktoberdorf, 2011 Denes Szabo Cantemus International Choral Conducting Masterclass, Nyiregyazi, 2010 Volker Hempfling Chorleitung und Chorische Stimmbildung, Freiburg, 2010 Elisenda Carrasco Choral Conducting Course, Ankara, 2009. Stefan Claas Chorleitung Lehrgang, Aschaffenburg, 2008 Gözlemci Katılım Frieder Bernius & Maria

		Guinand Choral Conducting Masterclass, Hannover, 2010 Johannes Prinz ile European Young Choral Conductors Academy, Graz, 2009 Anders Eby ile Choral Conducting Masterclass, Hannover, 2008.
5	Kaç yıldır şeflik yapmaktasınız?	14 yıldır şeflik yapmakta.
6	Koronuzun misyonu nedir?	Koro müziği olabildiğince en kaliteli biçimde icra etmek. Uluslararası standartlarda bir iş ortaya koymak ve bunun getirisi olarak festival ve yarışmalarda kendini denemek görmek. Türk bestecilerinin olabildiğince eserlerini seslendirmek.
7	Enstrüman çalıyor musunuz?	Piyano ve gitar.
8	Korrepetitör kullanıyor musunuz?	Genel olarak A Capella eser seslendirdiğimiz için kullanmıyorum.
9	Yardımcı şefiniz var mı?	Hayır ancak, dönüşümlü olarak yardım eden koristlerimiz zaman zaman olabiliyor.
10	Koronuz A Capella eser seslendiriyor mu?	Evet.
11	Koronuz A Capella eserlerde nasıl ses alıyor?	Diyapazondan. Hatta mümkünse kadın sesten. Kadınlar 440hz frekansında oldukları için ses verdiklerinde, ses iletim süresinde pesleşmeden korist algılayabiliyorken, bir erkek 220hz olarak ses verdiğinde koriste iletilene dek pesleşiyor. Dolayısıyla bu eser için pozitif bu durum değil. Sesi kendim verecek isem biraz tizleştirip veriyorum ve mümkünse sadece eserin *"tonik"* sesini

		veriyorum koroya. Koronun kendine ait sesleri bulup başarıyla girebilmesi için ise çalışıyoruz. Aldığı ses geri vermemelerini içlerinden söylemeleri konusunda pratikler yapıyoruz.
12	Koro üyelerinizin nota bilgisi var mı? Var ise ne düzeyde?	Farklı meslek gruplarından koristler olduğu için koronun tamamının nota bilgisine sahip değil.
13	Koronun müzikalitesini desteklemek için ek olarak şan eğitimi/ şan kondisyonu çalışmaları veriliyor mu? Ne kadar aralıkla çalışılıyor.	Evet gönüllü arkadaşlarımız var, ihtiyacı olan koristlerle haftada bir çalışırlar.
14	Koronuz provadan önce fizyolojik olarak egzersizler yapıyor mu? Ne kadar süre?	Evet. Prova pazar sabahı olduğu için buna hem ihtiyaç var hem de seviyorlar.
15	Provalardan önce ses egzersizi /nefes egzersizi yapıyor musunuz? Süresi nedir?	Evet 25 dakika kadar.
16	Çoksesli ses egzersizler yapıyor musunuz?	Evet bu koronun akortlanması için oldukça gerekli.
17	Solfej çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Kendi aralarında yapıyorlar. Korodaki gönüllüler ile.
18	Teori ve armoni çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Evet, iki haftada bir.

19	Prova dışında koroya ayırdığınız süre nedir?	Prova dışında 4-5 saat ayırıyorum.
20	Eserlerin metinlerini tüm koroyla birlikte inceler misiniz?	Evet inceleriz, eserin anlamıyla ve hikayesiyle çok ilgilenir koro. Bir eser ile anlam bağlantısı kurmak profesyonel korist için çok önemli. Provaların çok ciddi bir bölümünü buna ayırıyoruz.
21	Repertuvarda yer alan eserlerin bestecilerinin ve söz yazarları / şairlerinin yaşamlarını koristlerle birlikte inceler misiniz?	Evet, bakılır ve konuşulur. Bu eseri neden yazmışlar diye tartışırız.
22	Takım çalışması oyunları oynuyor musunuz? Ne Sıklıkla?	Evet. Ayda bir.
23	Koro ile tınıı ve homojenite çalışıyor musunuz?	Evet çalışıyoruz. Eser üzerinden çalışıyoruz. Eserdeki aralıklara göre, kullanılan dizilere göre Verdi Ave Maria'sı gibi. Ya da Bartok… bu eserlerin armonik ihtiyaçlarına göre tını çalışması yapıyoruz.
24	Koro ile birden fazla stilde/tür eser seslendiriyor musunuz?	Evet. Söylediğimiz stillerin zamanlarını aynı sürece getirmeye çalışıyorum. Yani bir prova içinde benzer stilleri bir araya getirmeyi tercih ediyorum.
25	Koroya yeni bir eseri öğretme aşamalarınız nasıl gerçekleşiyor?	Koro eseri önceden öğreniyor. Herkes kendi partisini öğreniyor. Provada bir araya geldiğimizde herkes eseri biliyor oluyor. Bir midi grubu var. Onlar nota bilmeyenlere midileri gönderiyor. Ses kaydı alıyorlar genel provadan önce, bir çizelge var. Kayıt takibi çizelgesi var. Deşifre kaydı diyoruz.

26	Ne sıklıkla konser veriyorsunuz?	Yılda 10-15 konser veriyoruz.
27	Haftada kaç gün/kaç saat prova yapıyorsunuz?	Pazar günleri 4 saat.
28	Parti çalışmaları oluyor mu?	Evet oluyor. Çünkü detaya girmek için önemli ve insanlar daha çok öğreniyorlar. Ben daha çok kombinasyonlarla çalışmayı seviyorum.
29	Koro ödevlendirmeniz oluyor mu?	Takip çizelgesi, deşifre çizelgesi var.
30	Koronuzda parti şefleriniz var mı?	Dönem dönem var. Büyük ve hızlı yetişmesi gereken projelerde parti şeflerimiz oluyor.

Tablo 3'den elde edilen bulgulara göre Rezonans'ın çalışma yöntemleri şöyledir:

- Rezonans yarı profesyonel bir korodur. Koristlerinin bir kısmı müzik öğrencisi ya da müzisyen olmasına karşın büyük bir kısmı ise müzik dışında meslek gruplarına sahiptir. Bu sebeple korodaki herkes nota bilmemektedir. Eser okumaları dışında ek olarak solfej çalışmaları gönüllü koristler tarafından yapılmaktadır. Ses midileri hazırlanarak nota bilmeyen koristlere gönderilmekte ve eser hazırlık sürecinin sonunda, genel provadan önce ses kaydı atarak çalışma takip edilmektedir. Eser analizi yapılırken teori ve armoni konularını koristlerin anlayabilecekleri seviyede konuşmaktadırlar.
- Koro haftada bir gün, dört saat çalışmaktadır. Yılda en az on ila on beş konser vermektedirler.
- Prova öncesinde koro on ila on iki dakika arasında fizyolojik ısınma ve yine aynı süre kadar ses ve nefes egzersiz çalışmaları yapmaktadırlar. Koronun

şefi Burak Onur Erdem, koristlerin bu ısınmalar ile motive olduğunu ve provaya hazır hale geldiklerini ifade etmektedir.

- Koro, çoksesli ses egzersizler de yapmaktadır. Koronun şefi, bu çalışmanın koronun akortlanması için önemli olduğunu söylemektedir.
- Koro diyapazon ile ses almaktadır ve çoğunlukla A Capella eser seslendirmektedir.
- Koro, gönüllü koristler eşliğinde, ihtiyacı olan koristlerin şan kondisyon çalışmaları yaptığını söylemektedir.
- Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) konuşmaktadırlar.
- Koro, eser gerektirdiğinde tını ve homojenite çalışmalarını esere dair gerekli bölümler için yapmaktadır.
- Koro, takım çalışması oyunlarını ayda bir oynamamaktadır.
- Koro, birden fazla stilde eser seslendirmektedir. Ancak eserlerin türleri bir konser içerisinde farklılık göstermemektedir.
- Koro, şef yönetiminde parti çalışmaları yapmakta ve bu çalışmalarda ses grupları çeşitli kombinasyonlarla şarkı söylemektedirler.

Koronun şefi Burak Onur Erdem, yeni bir eser öğrenme sürecini şöyle açıklamaktadır:

Koronun görevlendirdiği midi grubu nota bilmeyen koristlere midileri göndermektedirler. Koro eseri genel provadan önce midiler yoluyla, kendi partisine hâkim olacak şekilde öğrenmektedir. Genel provada herkes bu yöntem ile esere hazır olmaktadır. Koristler ses kaydı göndermek üzere ödevlendirilmektedir. Genel provadan önce, kayıt takibi çizelgesi desteklenmektedir.



Görsel 3: *Rezonans (https://www.rzns.org/)*

Tablo 4: *Yarı Profesyonel Korolar / Boğaziçi Caz Korosu Soru ve Cevapları*

Boğaziçi Caz Korosu **Koro Şefi: Masis Aram GÖZBEK**		
Sorular		**Cevaplar**
1	Koronuzu nasıl nitelendirirsiniz?	Yarı profesyonel.
2	Müzik Eğitiminiz var mı?	2005'te KASDAV Liselerarası Müzik Yarışması'nda, yapmış olduğu düzenlemeyle 3.lük ödülü aldı. 2005-2007 yıllarında TRT İstanbul Radyosu Gençlik Korosu'nda görev aldı. 2007-2011 yılları arasında BÜMK Caz Korosu'nun şefliğini üstlendi. İyi seviyede klavye çalıyor. 2008 yılında, Boğaziçi Üniversitesi Matematik Bölümü'nden ayrılıp, Yıldız Teknik Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları, Kompozisyon Bölümüne başladı. Ertesi yıl, MSGSÜ Devlet Konservatuvarı Kompozisyon ve Orkestra Şefliği

		Bölümü'nü kazandı.
3	Bugüne kadar çalıştırdığınız korolar?	BÜMK Caz Korosu - A Capella34 - Boğaziçi Caz Korosu - Boğaziçi Gençlik Provası - MAGMA Oda Korosu - MAGMA Gençlik Korosu - MAGMA Karma Koro - MAGMA Filarmoni Korosu - MAGMA Erkekler Korosu - MAGMA Kadınlar Korosu - MAGMA Hazırlık Korosu - Saint Pulcherie Lisesi - Atölye yaptığım çok fazla Güzel Sanatlar Lisesi ve Üniversite Koroları var. Yurtdışında Atölye yaptığım Korolar var. Belçika, Hollanda, İsviçre'de pek çok koro ile çalıştım.
4	Şeflik eğitiminiz var mı?	Akademik anlamda yok. Pek çok masterclass'a katıldım. ABD, Almanya, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çin, Fransa, Hollanda, İtalya, İsveç, İsviçre, Letonya, Macaristan, Makedonya, Sırbistan, Slovenya gibi ülkelerde sayısız yarışma, festival ve ustalık sınıfına katıldı. Denes Szabo, Tõnu Kaljuste, Simon Carrington, Volker Hempfling, Johannes Prinz, Georg Grün, Elisenda Carrasco i Ribot, Bernd Spitzbarth, Wim Van Herk, Welfhard Lauber, Michael Reif, Maria Tönnesmann, Sabine Horstmann, Patrik Andersson, Franz Jochum gibi isimlerle şeflik; Par Lindgren, Richard Ayres ve David Lang ile bestecilik çalıştı. Georg Grün yönetimindeki HfM Saar Conductors' Academy 2016 ve 2017'de final konserini yöneten şeflerden biri oldu. Sayısız dünya şampiyonluğu sahibi Hollandalı dünyaca ünlü koro Dekoor Close Harmony, Belçikalı 'La Choraline' ve İsviçre Gençlik Korosu'nun da bulunduğu birçok prestijli koroyla atölye çalışmaları ve performanslar gerçekleştirdi.

5	Kaç yıldır şeflik yapmaktasınız?	2007 güz döneminde başladım. 13 yıl oldu.
6	Koronuzun misyonu nedir?	2 temel misyonu var. Koro müziğini tüm Türkiye'ye tanıtmak herkesle buluşturmak. İkincisi ise Türkiye'yi, bu toprakların müziğini hem çoksesli türkülerimizi, türk bestecilerimizin çağdaş eserlerini hem de oluşturduğumuz uluslararası repertuvarla dünyada Türkiye'yi en iyi biçimde temsil etmek.
7	Enstrüman çalıyor musunuz?	Ana enstrümanım Klavye synthesizer. Piyano çalıyorum. Gitar, bas gitar, biraz da davul çalıyorum.
8	Korrepetitör kullanıyor musunuz?	Hayır yok. %99 A Capella bir repertuvarımız var.
9	Yardımcı şefiniz var mı?	Evet var. Mertcan Dursun ben olmadığımda çalıştırıyor. Dengeli bir biçimde paslaşıyoruz.
10	Koronuz A Capella eser seslendiriyor mu?	Evet.
11	Koronuz A Capella eserlerde nasıl ses alıyor?	Performans anında diyapazon ile ses veriyorum. İnsan sesini duyarak, buna alışarak eserleri seslendirmek A Capella söyleme deneyimi için önemli bir konu. Birbirimizi referans alarak söylemek önemli, bir enstrümana ihtiyaç duymadan. İkinci sebebi ise bir piyano, klavye olmasına gerek olmuyor. Sahnenin bir ucuna gidip ses alıp başlamak sahne ve ses süresi süreci için iyi olmuyor.

12	Koro üyelerinizin nota bilgisi var mı? Var ise ne düzeyde?	Bazılarının var bazılarının yok. Müzik öğrencisi ya da müzisyen sayısı çok az. 2019 kadrosu 30 kişiydi yaklaşık mesela 5 kişi profesyonel olarak müzik öğrencisi ya da müzisyendi. Genel olarak kendi daha önceden müzikle ilgilenmiş olanlar bu koronun içinden yetişen insanlar var ki onlar daha başarılı oluyorlar. Nota okumayı da birçok müzikal terimi de prova içinde öğreniyorlar. Nota bilmeyenlerin takip edebileceği ve zorlayacağı şekilde çalışmalarımızı yapıyoruz.
13	Koronun müzikalitesini desteklemek için ek olarak şan eğitimi/ şan kondisyonu çalışmaları veriliyor mu? Ne kadar aralıkla çalışılıyor.	Yapılıyor. Bir ses eğitmenimiz var. Onunla genellikle provanın içinde tek tek 10 ar dakika seans yapıyor. Zaman bulunursa ek olarak yapılıyor.
14	Koronuz provadan önce fizyolojik olarak egzersizler yapıyor mu? Ne kadar süre?	Evet 10 dakika kadar. yapıyor bunun zamanı değişiyor. Bir on dakika kadar yapıyoruz. Zaman genişse daha geniş oyunlar oynayıp, koşup terliyoruz. Az zamanımız var temel hareketler yapıyoruz. Vücudu hazırlamak önemli neden yapılmalı, şarkı söylemek bedenin tümünün aktif olduğu bir etkinlik. Ses üretiminde sadece sesin üretildiği bölgenin ısınması yeterli değil onu destekleyen tm kasların uyanık olması gerekli bu yüzden tüm kasları uyandırmak sağlam fizyoloji ile hazır hale getiriyoruz bedenimizi.
15	Provalardan önce ses egzersizi /nefes egzersizi yapıyor musunuz? Süresi nedir?	Evet yapıyoruz. 10 dakika civarı.

16	Çoksesli ses egzersizler yapıyor musunuz?	Eşliksiz şarkı söylerken duyumumuzu ilerletmek için çok önemli. Dengemizi,korodaki bir çok kaliteyi etkiliyor. Çoksesli bir ser söylemeye hazırlık. Sadece ses değil, entonasyon, tını, denge, homojenite gibi değerleri de besliyor.
17	Solfej çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Hafta 1 gün 3 ya da 4 saat çalışabiliyoruz. Hazırladığımız ek dosyalarla herkesin bireysel sorumluluğunda gidiyor.
18	Teori ve armoni çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Yönlendirmelerimizle bireysel çalışmalara bırakıyoruz. Ekstra koyabildiğimiz bir durumda değil. Vaktimiz olmadığı için. Yeri geldiğinde söyleyişe yardımcı olabilecek şekilde, pratikte işe yarayacak şekilde değiniyorum.
19	Prova dışında koroya ayırdığınız süre nedir?	Neredeyse geri kalan tüm zamanım. Söyleşi, atölyeler, jürilikler dışında. altyapı çalışmaları, yazışmalar komple bi iş bu. Prova koroya ayırdığım zamanın yüzde 5 idir.
20	Eserlerin metinlerini tüm koroyla birlikte inceler misiniz?	Evet.
21	Repertuvarda yer alan eserlerin bestecilerinin ve söz yazarları / şairlerinin yaşamlarını koristlerle birlikte inceler misiniz?	İnceleriz. Hepsini ele aldığımız, hatta koristlerin grup grup paylaştığımız analiz seanslarımız olur. Üzerine konuşur tartışırız. Oldukça önemli. Söylediğimiz müziği tanımak anlatılmak isteneni anlamak dönemin koşullarını ve özelliklerini bilmek önemli.

22	Takım çalışması oyunları oynuyor musunuz? Ne Sıklıkla?	Oynuyoruz. Özellikle koronun sezon başında tanışma oyunları, algı, konsantrasyon, güven, enerji çalışmaları oynuyoruz. Sıklığı değişiyor. Proje varsa zaman ayıramıyoruz ama sezon başlarımızda yoğun. Çok önemli çünkü birlikte iş yapıyoruz, birbirimizi tanımalı anlamalıyız ki yaptığımız üretime katkı sunsun**.** Güven, tanışıklık durumu çok önemli. 110 kişilik bir ilk provamız vardı. O provanın sonunda koristlerin yüzde sekseni birbirine ismiyle hitap eder biçimde ayrıldı provadan. Bu çalıştığım tüm korolarda böyle.
23	Koro ile tını ve homojenite çalışıyor musunuz?	Bunu egzersizlerin içine yediriyoruz. Özellikle çalışmak için ayırdığım vakitler yok ama eserlerin pasajlarında, yer yer farklı farklı konulara eğiliyoruz. Her an radar gibi dinlemeye çalışıyorum. Her an ölçüyorum o an ihtiyaç varsa durup telkinlerde bulunuyorum.
24	Koro ile birden fazla stilde/tür eser seslendiriyor musunuz?	Evet, oldukça fazla söylüyoruz. Bir konserde de birbirinden farklı eserler söylüyoruz. Purcell, Brahms Rave söylerken bir yandan çok sesli türküler, Hasan Uçarsu, Ola Gjeilo , Moses Hogan , Ali Kocatepe, Zahid gibi eserler söylenebiliyor.
25	Koroya yeni bir eseri öğretme aşamalarınız nasıl gerçekleşiyor?	Hemen midiler, ses dosyaları hazırlanıyor. Bunlar koroyla paylaşılıp hazırlanması gereken yer belirleniyor ve koristlere bildiriliyor. Şu kadar kısmını ya da bu eseri hazır getirmelerini söylüyoruz. Bazen başında bazen bir iki prova sonra o eserlerin ya da bölümlerinin ses görüntü kaydını ödev olarak göndermelerini istiyoruz. Bu da bireysel çalışmayı daha iyi bir forma sokuyor. Prova zamanı geldiğinde en baştan akış alıyoruz. İlk deneme her zaman sıkıntılıdır. Dura dura gider. Bazen

		devam etmeyip biraz daha çalışılmasını istiyorum. Parçanın bir bölümünü örnek alıp oradan söyleyerek dinamikleriyle, sessiz harfler sessiz harf duyarlılıklarını, sert mi başlamalı yuvarlak mı başlamalı, crescendolar ne seviyede olmalı, fark edip hızlıca not aldığım duyum olarak ya da entonasyon olarak zorlanılacak bölümleri tek tek örnekleyip denemelerini yaptırıyorum. Vücudumla jestlerimle de örnekleyerek bütün parçayı bir geçiyorum. Bazen bölüm bölüm bazen baştan sonra… Baştan sonra yaptığımda koronun endişeli hissettiği bir bölümü seslendirince genellikle güzel tepkiler alıyorum. Her grubun zorlandığı ya da zorlanacağı ya da ekstra hassas olan bölümleri belirleyip, grup şefleriyle konuşup hazırlanılıyor. Eserdeki ses ile zorlanılan yerleri ses eğitmeniyle aşıyorlar. Ve tabii ki bir parçaya başlarken ona uygun modal ya da tonal egzersizler yapılıyor. Eserin içinde daha kolay bulunmamızı sağlıyor. Dil konusu, telaffuzlar çok çalıştığımız alanlardan biri. En az 15 farklı dilde eser söylemişizdir. O dillerle alakalı telaffuzlar çalışılıyor.
26	Ne sıklıkla konser veriyorsunuz?	Sezonlar farklılık gösterse de yılda 50 civarı konser verdiğimiz oldu. Ama yılda en az 30 konser vermişizdir.
27	Haftada kaç gün/kaç saat prova yapıyorsunuz?	Haftada 1 gün 4 saat.
28	Parti çalışmaları oluyor mu?	Oluyor. Gerek prova zamanlarında gerek ek zamanlarda oluyor. Elimizden geldiğince zaman ayırmaya çalışıyoruz. Bir büyük topluluğun büyük bir insan grubunun küçük küçük ele alınıp iyileştirilmesi, sonra o iyileşen parçaların bir araya gelerek totalin iyileşmesi

		çok efektif bir yöntem. Burada grup şeflerinin doğru çalışması ve şefin grup şeflerini doğru yönlendirmesi çok önemli.
29	Koro ödevlendirmeniz oluyor mu?	Evet var. Çeşitli periyotlarda ses ve görüntü kaydı atıyorlar.
30	Koronuzda parti şefleriniz var mı?	Evet var.

Tablo 4'den elde edilen bulgulara göre Boğaziçi Caz Korosu'nun çalışma yöntemleri şöyledir:

- Boğaziçi Caz Korosu yarı profesyonel bir korodur. Koristlerinin bir kısmı müzik öğrencisi ya da müzisyen olmasına karşın büyük bir kısmı ise müzik dışında meslek gruplarındandır. Bu sebeple korodaki herkes nota bilmemektedir. Eser okumaları dışında ek olarak hafta bir gün üç-dört saat solfej çalışmaları yapılmaktadır. Ses midileri hazırlanarak nota bilmeyen koristlere gönderilmekte ve eser hazırlık sürecinin sonunda, genel provadan önce ses kaydı ve video kayıt atarak çalışma takip edilmektedir. Eser analizi yapılırken teori ve armoni konularını koristlerin anlayabilecekleri seviyede konuşmaktadırlar.
- Koro haftada bir gün, dört saat çalışmaktadır. Yılda en az 30 konser vermektedirler.
- Prova öncesinde koro on dakika arasında fizyolojik ısınma ve yine aynı süre kadar ses ve nefes egzersiz çalışmaları yapmaktadırlar. Koronun ihtiyacı ve vakit kısıtlaması olmadığı zamanlarda bu sürenin uzadığı belirtilmektedir.
- Koro, çoksesli ses egzersizler de yapmaktadır. Koronun şefi, bu çalışmanın koronun birini dinlemesi için ve homojen bir tınıya sahip olması ve iyi bir entonasyona sahip olması için önemli olduğunu söylemektedir.
- Koro diyapazon ile ses almaktadır ve A Capella eserler seslendirmektedir.

- Koro, şan öğretmeni eşliğinde bire bir her korist ile her hafta on dakika şan kondisyon çalışmaları yaptığını söylemektedir.
- Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Zaman zaman koristlerine ödevlendirmeler vererek eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) konuşmaktadırlar.
- Koro, eser gerektirdiğinde tını ve homojenite çalışmalarını esere dair gerekli bölümler için yapmaktadır.
- Koro, takım çalışması oyunlarını fırsat buldukça oynamaktadır. Bu çalışmaların güven, birlik beraberlik ve üretim açısın oldukça faydalı olduğu, koronun şefi Masis Aram Gözbek tarafından vurgulanmaktadır.
- Koro, birden fazla stilde eser seslendirmektedir. Aynı zamanda konser repertuvarında pek çok farklı stilde eser barındırmaktadır.
- Koro, parti şefleri yönetiminde parti çalışmaları yapmaktadır.
-

Koronun şefi Masis Aram Gözbek, yeni bir eser öğrenme sürecini şöyle açıklamaktadır:

Koronun görevlendirdiği midi grubu nota bilmeyen koristlere midileri göndermektedirler. Koro eseri genel provadan önce midiler yoluyla, kendi partisine hakim olacak şekilde öğrenmektedir. Genel provada herkes bu yöntem ile esere hazır olmaktadır. Koristler ses kaydı ve video kayıt göndermek üzere ödevlendirilmektedir. Genel provadan önce, kayıt takibi çizelgesi desteklenmektedir. İlk provada eserin akış almadan, duraksayarak gittiği belirtilmiştir. Bazı çalışmalarda eserin bir bölümünü örnek alarak, seçilen bölümden dinamikleri, sesli-sessiz harf duyarlılıklarını konuşulmaktadır. Koronun cümleye giriş stilleri, eserdeki dinamiklerin örneklendirilmesi konuşulmaktadır. Şef önceden aldığı notlar, duyum olarak ya da entonasyon olarak zorlanılacak bölümleri tek tek örnekleyip denemelerini yaptırmaktadır. Şef vücudu ve jestleriyle de örnekleyerek bütün parçayı örneklemektedir.

Şef her grubun zorlandığı ya da zorlanacağını tahmin ettiği hassas bölümleri belirleyip, grup şefleriyle konuşup koroyu hazırlamaktadır. Eserde performans sırasında zorlanılan yerler ses eğitmeniyle çalışmaktadır. Bir esere başlarken ona

uygun modal ya da tonal egzersizler çalışılmaktadır. Seslendirilen eserlerin diline özen gösterilerek telaffuz çalışılmaktadır.



Görsel 4: *Boğaziçi Caz Korosu (Masis Aram Gözbek arşivinden alınmıştır).*

Tablo 5: *Amatör Korolar / SANSEV Oda Korosu Soru ve Cevapları*

SANSEV Oda Korosu **Koro Şefi: Emine ÇOLAK**		
Sorular		**Cevaplar**
1	Koronuzu nasıl nitelendirirsiniz?	Amatör.
2	Müzik Eğitiminiz var mı?	Evet var. 1981 İTÜ Temel Bilimler, 1982 İstanbul Devlet Konservatuarı Koro Şan bölümü. Gökçen Koray ile 1983 de çalışmaya başladı. Akademik ve insani anlamda kendisini etkilemiştir. Pek çok kolejde müzik öğretmenliği yapmıştır. Müzik Başkanlığı yapmıştır. Pek çok çocuk korosu çalıştırmıştır. Pek çok koro kurmuş ve çalıştırmıştır. Emekli Müzik Öğretmeni.

3	Bugüne kadar çalıştırdığınız korolar?	Kadıköy Nazım Hikmet Kültür Merkezi, Oda Korosu ve Çocuk Korosu, Maltepe Nazım Hikmet Kültür Merkezi Oda Korosu, Maltepe Belediyesi Çocuk Korosu, SANSEV Oda Korosu, Lazika Korosu, MÜZED İhsan Sungu Çocuk Korosu
4	Şeflik eğitiminiz var mı?	Hayır yok.
5	Kaç yıldır şeflik yapmaktasınız?	35 senedir Koro Eğitimcisi.
6	Koronuzun misyonu nedir?	Çok sesli müziğin daha fazla tanınması ve estetik bilinçlerinin gelişmesi müzikal bir örgütlenme gerçekleşmesi.
7	Enstrüman çalıyor musunuz?	Orta seviyede piyano çalıyorum.
8	Korrepetitör kullanıyor musunuz?	Evet.
9	Yardımcı şefiniz var mı?	Evet var.
10	Koronuz A Capella eser seslendiriyor mu?	Evet.
11	Koronuz A Capella eserlerde nasıl ses alıyor?	Piyanodan.
12	Koro üyelerinizin nota bilgisi var mı? Var ise ne düzeyde?	Yeterli düzeyde nota bilgisine sahip değiller.

13	Koronun müzikalitesini desteklemek için ek olarak şan eğitimi/ şan kondisyonu çalışmaları veriliyor mu? Ne kadar aralıkla çalışılıyor.	Evet var ancak ayda bir defa olarak çalışılıyor.
14	Koronuz provadan önce fizyolojik olarak egzersizler yapıyor mu? Ne kadar süre?	Evet, 5-10 dakika kadar.
15	Provalardan önce ses egzersizi /nefes egzersizi yapıyor musunuz? Süresi nedir?	Evet, 20 dakika.
16	Çoksesli ses egzersizler yapıyor musunuz?	Evet yapıyoruz.
17	Solfej çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Her provada 15'er dakika çalışıyor, aktif olarak yapılmakta. iki buçuk saat süren provanın 15 dakikasını ayırabiliyoruz.
18	Teori ve armoni çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Solfej çalışmasının içerisinde yer verebiliyoruz.
19	Prova dışında koroya ayırdığınız süre nedir?	Koro sezon tatiline çıktığında dahi çalışıyorum. Gerek repertuvar, gerek seviye. Ek çalışmalar tasarlanabiliyor.
20	Eserlerin metinlerini tüm koroyla birlikte inceler misiniz?	Her provada muhakkak çalışılıyor.

21	Repertuvarda yer alan eserlerin bestecilerinin ve söz yazarları / şairlerinin yaşamlarını koristlerle birlikte inceler misiniz?	Hayır ancak onları ödevlendirerek çalışmalarını istiyorum.
22	Takım çalışması oyunları oynuyor musunuz? Ne Sıklıkla?	Hayır. Sene başında tanışma oyunları oynuyoruz.
23	Koro ile tını ve homojenite çalışıyor musunuz?	Çalışıyoruz ancak yeterli zamana sahip olmadığımız için hedeflenen noktada değil.
24	Koro ile birden fazla stilde/tür eser seslendiriyor musunuz?	Evet pek çok türde eser seslendirmekte.
25	Koroya yeni bir eseri öğretme aşamalarınız nasıl gerçekleşiyor?	Önce şef genel provada bir kez çalıştırıyor. Daha sonra Şef midi yoluyla kayıtlar gönderiyor ve koristlerinden ses kayıtlar isteyerek hepsini birebir dinleyip dönütler sağlıyor. Akabinde genel provada birleşiyor. Yeterli olmadığı takdir ek provalarla ve parti provalarıyla eser sağlamlaştırılıyor.
26	Ne sıklıkla konser veriyorsunuz?	Festivallerde yer alan bir koro olduğumuz için Nisan ayından itibaren başlayarak her ay aktif performanslarımız oluyor.
27	Haftada kaç gün/kaç saat prova yapıyorsunuz?	2 gün prova var.

28	Parti çalışmaları oluyor mu?	Her hafta olmakta
29	Koro ödevlendirmeniz oluyor mu?	Şef kendi sesiyle ya da midiler yoluyla kayıtlar gönderiyor. Her çalışılan eser için ses ve videolu kayıt atıyorlar.
30	Koronuzda parti şefleriniz var mı?	Evet var. Ve aktif çalışıyorlar. Ödevleri önce koristler parti şeflerine kayıtları atıyorlar. Daha sonra şef dinliyor.

Tablo 5'den elde edilen bulgulara göre SANSEV Oda Korosu'nun çalışma yöntemleri şöyledir:

- SANSEV oda Korosu amatör bir korodur. Koristlerinin çok büyük bir kısmı müzik-müzisyenlik dışında meslek gruplarına sahiptir. Bu sebeple korodaki herkes nota bilmemektedir. Eser okumaları dışında ek olarak solfej çalışmaları gönüllü koristler ve şef tarafından her provada on dakika kadar yapılmaktadır.
- Ses midileri hazırlanarak nota bilmeyen koristlere gönderilmektedir ve eser hazırlık sürecinin sonunda, genel provadan önce ses kaydı atarak çalışma takip edilmektedir. Eser analizi yapılırken teori ve armoni konularını koristlerin anlayabilecekleri seviyede konuşmaktadırlar.
- Koro haftada iki gün, toplamda beş ila altı saat çalışmaktadır. Yılda en az beş konser vermektedirler.
- Prova öncesinde koro beş ila on dakika arasında fizyolojik ısınma ve yirmi dakika kadar ses ve nefes egzersiz çalışmaları yapmaktadırlar.
- Koro, çoksesli ses egzersizler de yapmaktadır.
- Koro piyanodan ses almaktadır ve enstrüman eşlikli eserler seslendirmektedir.

- Koro, ayda bir ses sanatçıları veya öğretmenleri eşliğinde şan kondisyon çalışmaları yapmaktadır.
- Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) konuşmaktadırlar.
- Koro, eser gerektirdiğinde tını ve homojenite çalışmalarını esere dair gerekli bölümler için yapmaktadır. Ancak yeterli prova süresine sahip olunmadığı için bu çalışmaların istenilen hedefe ulaşmadığı belirtilmektedir.
- Koro, takım çalışması oyunlarını ayda bir oynamamaktadır.
- Koro, birden fazla stilde eser seslendirmektedir.
- Koro, parti şefleri yönetiminde parti çalışmaları yapmaktadır.
- Koronun şefi Emine Çolak, yeni bir eser öğrenme sürecini şöyle açıklamaktadır:

Şef eseri önce genel provada örnekleyerek çalıştırmaktadır. Daha sonra koronun görevlendirdiği midi grubu koristlere midileri göndermektedirler. Koro, eseri genel provadan önce midiler yoluyla, kendi partisine hâkim olacak şekilde öğrenmektedir. Koristler ses kaydı ya da video kaydı göndermek üzere ödevlendirilmektedir. Bu kayıtlara şef tek tek dönüş sağlamaktadır. Genel provada bu çalışmanın yeterli olmadığı gözlendiğinde ek provalar ve parti çalışmaları ile desteklenmektedir.



Görsel 5: *SANSEV Oda Korosu (Emine Çolak arşivinden alınmıştır).*

Tablo 6: *Amatör Korolar / Yeditepe Çoksesli Korosu Soru ve Cevapları*

Yeditepe Çoksesli Korosu **Koro Şefi: F. Cesur ÖZDEMİR**		
Sorular		**Cevaplar**
1	Koronuzu nasıl nitelendirirsiniz?	Amatör.
2	Müzik Eğitiminiz var mı?	Var. Bireysel dersler akademiler haricinde İstanbul Devlet Konservatuarında Şan Sertifika Programından terk, Nazım Hikmet Akademisi'nde Şan ve Bas Gitar üzerine eğitim aldım. İTÜ MİAM'da Şeflik Yüksek Lisansı 4 yıl eğitim aldı.
3	Bugüne kadar çalıştırdığınız korolar?	Rezonans (Yard. Şef) - Yeditepe Kadınlar Korosu - İstanbul Avrupa Korosu (Konuk Şef) - BÜMK Klasik Müzik Korosu (Konuk Şef)
4	Şeflik eğitiminiz var mı?	İTÜ Miam'da şeflik yüksek lisansı öğrencisiydim. Bunun dışında masterclasslar ve çalıştaylara katıldım.
5	Kaç yıldır şeflik yapmaktasınız?	9 yıl.
6	Koronuzun misyonu nedir?	Koro kültürünü gelenek haline getirmek. Hem okulda hem de üniversiteler arasında. Üniversite korolarının artması yaygınlaşması ve iletişim halinde ilerlemesi. Bir yandan amatör ruh halinde yaparken bir yandan

		profesyonel bir biçimde icra etmek.
7	Enstrüman çalıyor musunuz?	Klasik Gitar, Bas gitar, Piyano, biraz da perküsyon, davul çalıyorum.
8	Korrepetitör kullanıyor musunuz?	Hayır.
9	Yardımcı şefiniz var mı?	Hayır.
10	Koronuz A Capella eser seslendiriyor mu?	Evet. %95 oranında A Capella söylüyoruz.
11	Koronuz A Capella eserlerde nasıl ses alıyor?	Diyapazonla. Sesi ses ile çalıştırmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Sadece eser girişlerinde değil ses egzersizi yaparken de diyapazondan ses alıp başlıyoruz. Piyanomuz olmasına rağmen hep enstrümansız çalışmayı tercih ediyoruz.
12	Koro üyelerinizin nota bilgisi var mı? Var ise ne düzeyde?	Büyük çoğunluğunun yok. Enstrüman çalanlar var ancak solfej yapamazlar.
13	Koronun müzikalitesini desteklemek için ek olarak şan eğitimi/ şan kondisyonu çalışmaları veriliyor mu? Ne kadar aralıkla çalışılıyor.	Birebir haftada ekstra bir gün çalışıyoruz.

14	Koronuz provadan önce fizyolojik olarak egzersizler yapıyor mu? Ne kadar süre?	Her provada mutlaka yapılıyor. 10 dakika civarında.
15	Provalardan önce ses egzersizi /nefes egzersizi yapıyor musunuz? Süresi nedir?	Muhakkak yapılıyor. 10 ar dakika yapılıyor.
16	Çoksesli ses egzersizler yapıyor musunuz?	Kesinlikle yapıyoruz. Çünkü A Capella söylüyoruz ve amatör bir koroyuz. Kulağımızın entonasyon gelişimi için ve tını kavramı için çok önemli olduğunu düşünüyorum. Sadece egzersiz değil bir ders dahi olarak görülebilir. Kanonlar bu noktada çok yardımcı.
17	Solfej çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Yapıyoruz. Solfej ve müzik teorisi çalışıyoruz haftada bir gün 30 dakika.
18	Teori ve armoni çalışmaları yapıyor musunuz? Ne sıklıkla?	Yapıyoruz. 30 dakika
19	Prova dışında koroya ayırdığınız süre nedir?	Ayırıyorum kesinlikle gerekiyor. Haftada 20 saatim koroyla geçiyor. Prova dışında.
20	Eserlerin metinlerini tüm koroyla birlikte inceler misiniz?	Evet inceleme yapıyor ve konuşuyoruz. Eseri daha iyi anlamak ve icra etmek için çok önemli. Sadece ana dilimizde olmayan eserler için değil Ana Dilde eserler için de çok önemli. Bazen farklı partilere farklı sözcükler düşüyor ve burada çıkan anlamı idrak etmemiz gerekiyor.

21	Repertuvarda yer alan eserlerin bestecilerinin ve söz yazarları / şairlerinin yaşamlarını koristlerle birlikte inceler misiniz?	Konuşuyoruz. 3 aşamada oluyor bu. Öncelikle repertuvardaki eserin ödevini verirken besteciye ve eserine dair küçük bir paragraf paylaşıyorum. Provada esere başlamadan daha derin konuşuyoruz. Hatta konserlerde seyirciyle bile paylaşıyoruz.
22	Takım çalışması oyunları oynuyor musunuz? Ne Sıklıkla?	Çok oynarız. Her prova öncesi ilk yarım saat korodaki grup liderleri öncülüğünde oynanır. Açık provalarımızda seyircileri de katabiliyoruz.
23	Koro ile tını ve homojenite çalışıyor musunuz?	Çalışıyoruz. Fakat bu oldukça zor. Biz amatör ve üniversite korosuyuz ve sürekli sirkülasyon oluyor. Net bir korosu çıkması için sürekli aynı kadroyla çalışmak gerek. Böyle bir şansımız olmadığı için her prova muhakkak çalışıyoruz.
24	Koro ile birden fazla stilde/tür eser seslendiriyor musunuz?	Evet. Bunun önemli olduğunu düşünüyorum. Koristi zenginleştirecek bir şey. İcra pratiği çünkü bu. Bir de motivasyonunu arttıracak da bir şey. Koro çok kozmopolit. Hepsi amatör ve müzisyen değiller. Hepsi ve seyirci için çok renkli bir hale geliyor.
25	Koroya yeni bir eseri öğretme aşamalarınız nasıl gerçekleşiyor?	Sezon başında eserin notaları ve midi ses dosyaları paylaşılıyor. Ve bir son tarih belirleniyor. O tarih genel provadan bir gün öncesi oluyor. Bana ses kaydı gönderiyorlar. Böylece eseri deşifre ettiklerinden emin oluyorum. Provada eseri kabaca deşifre etmiş oldukları için detay çalışmaya başlıyoruz.
26	Ne sıklıkla konser	Ayda 1.

	veriyorsunuz?	
27	Haftada kaç gün/kaç saat prova yapıyorsunuz?	Haftada 1 gün 4 saat.
28	Parti çalışmaları oluyor mu?	Oluyor, haftada 1 gün 30 dakika grup çalışması var ve zorunlu. Katılamayanlar da birebir online olarak grup lideri ile telafi yapması gerekiyor.
29	Koro ödevlendirmeniz oluyor mu?	Evet oluyor.
30	Koronuzda parti şefleriniz var mı?	Evet var. Her grupta iki parti şefi var. Bir sonraki parti şefi bu yıldan yetişsin diye bunu tercih ettik.

Tablo 6'dan elde edilen bulgulara göre Yeditepe Çoksesli Korosu'nun çalışma yöntemleri şöyledir:

- Yeditepe Çoksesli Korosu amatör bir korodur. Koristler Yeditepe Üniversitesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Üniversitenin müzik bölümü bulunmamaktadır. Bu sebeple korodaki herkes nota bilmemektedir. Eser okumaları dışında ek olarak solfej çalışmaları şef tarafından haftada bir gün otuz dakika kadar yapılmaktadır.
- Ses midileri hazırlanarak nota bilmeyen koristlere gönderilmektedir ve eser hazırlık sürecinin sonunda, genel provadan önce ses kaydı atarak çalışma takip edilmektedir. Eser analizi yapılırken teori ve armoni konularını koristlerin anlayabilecekleri seviyede konuşmaktadırlar.
- Koro haftada bir gün, dört saat çalışmaktadır. Ek bir gün ise parti çalışmaları yapmaktadır. Yılda en az dokuz konser vermektedir.
- Koro diyapazon ile ses almaktadır ve çoğunlukla A Capella eserler seslendirmektedir.

- Prova öncesinde koro beş ila on dakika arasında fizyolojik ısınma ve yirmi dakika kadar ses ve nefes egzersiz çalışmaları yapmaktadırlar.
- Koro, çoksesli ses egzersizler de yapmaktadır. Ve tek sesli egzersizler dahil olmak üzere tüm egzersizleri piyano eşliği olmadan yapmaktadır.
- Koro, şef ile birlikte şan kondisyon çalışmaları yapmaktadır.
- Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) konuşmaktadırlar. Şef bu konuları konuşmadan önce koro ile esere dair bir paragraf paylaşmaktadır.
- Koro, eser gerektirdiğinde tını ve homojenite çalışmalarını esere dair gerekli bölümler için yapmaktadır. Ancak koro oldukça sirkülasyon yaşadığı için bu çalışmaların istenilen hedefe ulaşmadığı belirtilmektedir.
- Koro, takım çalışması oyunlarını her prova öncesi oynamaktadır.
- Koro, birden fazla stilde eser seslendirmektedir.
- Koro, parti şefleri yönetiminde her hafta parti otuz dakika parti çalışması yapmaktadır.

Koronun şefi F.Cesur Özdemir, yeni bir eser öğrenme sürecini şöyle açıklamaktadır:

Şef, sezon başında eserlerin notaları ve midi ses dosyalarını koro ile paylaşmaktadır. Koro, eseri genel provadan önce midiler yoluyla, kendi partisine hâkim olacak şekilde öğrenmektedir. Koristler ses kaydı ya da video kaydı göndermek üzere ödevlendirilmektedir. Şef tarafından belirlenen teslim tarihi genel provadan bir gün öncesi olacak şekilde seçilmektedir. Koristler şefe gönderdikleri kayıttan sonra dönüt almaktadırlar. Provada eser kabaca deşifre edildikten sonra detay çalışmaya başlanılmaktadır.



Görsel 6: *Yeditepe Çoksesli Korosu (F. Cesur Özdemir arşivinden alınmıştır).*

4.2. Koro Şeflerinin Korolarının Profesyonellik Derecesini Niteleme Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Tablo 7: *Koro şeflerinin korolarının profesyonellik derecesini niteleme durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı.*

Koro Profesyonellik Durumu	f	%
Profesyonel	2	33.33
Yarı Profesyonel	2	33.33
Amatör	2	33.33

Tablo 7'den elde edilen veriler doğrultusunda Devlet Çoksesli Korosu ve Mersin Devlet Opera Balesi Korosu'nun (MDOB) profesyonel koro oldukları, Boğaziçi Caz Korosu ve Rezonans'ın yarı profesyonel koro oldukları, SANSEV Oda Korosu ve Yeditepe Çoksesli Korosu'nun ise amatör koro oldukları belirtilmiştir.

Tablo 8: *Koro Şeflerinin Müzik Eğitimi Alma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Müzik Eğitimi Alma Durumu	f	%
Almış Olan	6	100.00
Almış Olmayan	0	0.00

Tablo 8'den elde edilen veriler doğrultusunda tüm şeflerin müzik eğitimleri bulunmaktadır.

Tablo 9: *Koro Şeflerinin Müzik Eğitimi Olma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Şeflik Eğitimi Alma Durumu	f	%
Almış Olan	5	83.33
Almış Olmayan	1	16.67

Tablo 9'dan elde edilen veriler doğrultusunda SANSEV Oda Korosu şefi dışında tüm şeflerin ülkemizde şeflik okulu olmaması sebebiyle, yurtiçi ve yurtdışındaki şeflik atölyelerine ve ustalık sınıflarına katıldıkları belirtilmiştir.

Tablo 10: *Şeflerin Enstrüman Çalma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Şeflerin Enstrüman Çalma Durumu	f	%
Enstrüman Çalan	6	100.00
Enstrüman Çalmayan	0	0.00

Tablo 10'dan elde edilen veriler doğrultusunda şeflerin tamamının enstrüman çalabildiği görülmektedir.

Tablo 11: *Şeflerin Korrepetitör Kullanma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Şeflerin Korrepetitör Kullanma Durumları	f	%
Korrepetitör Kullanan	3	50.00
Korrepetitör Kullanmayan	3	50.00

Tablo 11'den elde edilen veriler doğrultusunda Devlet Çoksesli Korosu, MDOB Korosu ve SANSEV Oda Korosu korrepetitör kullanırken, Boğaziçi Caz Korosu, Rezonans ve Yeditepe Çoksesli Korosu korrepetitör kullanmamaktadır.

Tablo 12: *Koroların A Capella Eser Seslendirme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların A Capella Eser Seslendirme Durumları	f	%
A Capella Eser Seslendiren	3	50.00
A Capella Eser Seslendirmeyen	3	50.00

Tablo 12'den elde edilen veriler doğrultusunda Boğaziçi Caz Korosu, Rezonans ve Yeditepe Çoksesli Korosu a capella eserler seslendirmektedirler. Devlet Çoksesli Korosu, Mersin Devlet Opera Balesi Korosu ve SANSEV Oda Korosu ise eşlikli eserler seslendirmektedirler. Profesyonel korolar senfoniler ve orkestralar eşliğinde eser seslendirmektedirler.

Tablo 13: *Koroların Eserlerde Ses Alma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Eserlerde Ses Alma Durumları	f	%
Diyapazondan Ses Alanlar	3	50.00
Piyanodan Ses Alanlar	3	50.00

Tablo 13'den elde edilen veriler doğrultusunda Devlet Çoksesli Korosu, MDOB Korosu ve SANSEV Oda Korosu piyanodan ya da seslendirdikleri eser göre farklı enstrümanlardan giriş alırken, Boğaziçi Caz Korosu, Rezonans ve Yeditepe Çoksesli Korosu diyapazondan ses aldıklarını belirtmişlerdir.

Rezonans ve Devlet Çoksesli Korosu şefi olan Burak Onur Erdem diyapazondan ses almanın yanı sıra alınan sesi bir kadın sesi vermesini tercih ettiğini ifade etmektedir. Bir erkek sesinin, ses verme süresi boyunca pesleşip koriste ulaşana doğru frekansı kaybettiğini, erkek seslerin 440hz'den ergenlik döneminden sonra 220hz'e düşmesi sebebiyle bunu tercih ettiğini söylemektedir.

Tablo 14: *Koristlerin Nota Bilme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koristlerin Nota Bilme Durumları	f	%
Nota Bilenler	2	33.33
Nota Bilmeyenler	4	66.67

Tablo 14'den elde edilen veriler doğrultusunda Profesyonel Korolarda tüm koristleri, koristliği meslekleri olarak icra ettikleri için çok iyi seviyede nota bilmektedir. Yarı Profesyonel Korolarda koristlerin yüzde beşlik kısmı nota bilirken, amatör korolarda nota bilgisi bulunmamaktadır.

Tablo 15: *Ek Olarak Profesyonel Şan Eğitimi Desteği Alan Korolara Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Ek Olarak Profesyonel Şan Eğitimi Desteği Alan Koroların Durumları	f	%
Destek Alanlar	3	50.00
Destek Alamayanlar	3	50.00

Tablo 15'den elde edilen veriler doğrultusunda Devlet Çoksesli Korosu şefi Burak Onur Erdem, Koronun bir şan pedagogu olduğunu ve şan uzmanları ile çalışıldığını ve iki hafta bir bireysel seanslarla çalıştığını ifade etmiştir.

MDOB Korosu Anıl Aydın, şan pedagogları tayin edildiği sürece çalışmaların olduğunu, sezon içinde ise (yılda bir ay) gelen solistlerin arzu eden koristlerle çalıştıkları ses renklerine göre bireysel çalışmalarda bulunduğunu ifade etmiştir.

Boğaziçi Caz Korosu özel bir eğitmenle ile koronun bire bir çalıştığını belirtirken, Rezonans ihtiyaç duyan koristlerin gönüllü eğitmenlerle çalıştığını söylemiştir. Yeditepe Çoksesli Korosu, prova dışında ek bir gün her hafta birebir çalıştıklarını söylemektedir. SANSEV Oda Korosu ise ayda bir kez çalışma yapıldığını belirtmiştir.

Tablo 16: *Provalardan Önce Fizyolojik Egzersiz Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Provalardan Önce Fizyolojik Egzersiz Yapma Durumları	**f**	**%**
Egzersiz Yapanlar	6	100.00
Egzersiz Yapmayanlar	0	0.00

Tablo 16'dan elde edilen veriler doğrultusunda tüm korolar provalardan önce fizyolojik egzersizler yapmaktadırlar. Şefler, bu egzersizlerin hem mental olarak hem fizyolojik olarak koristleri motive edip, provaya hazır hale getirdiklerini ifade ediyorlar.

Tablo 17: *Provalardan Önce Ses ve Nefes Egzersizi Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Provalardan Önce Ses ve Nefes Egzersizi Yapma Durumu	f	%
Egzersiz Yapanlar	6	100.00
Egzersiz Yapmayanlar	0	0.00

Tablo 17'den elde edilen veriler doğrultusunda tüm korolar ses ve nefes egzersizlerini her provada muhakkak yaptıklarını, stilini ve süresini ise o gün çalışılacak esere göre seçtiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 18: *Koroların Çoksesli Ses Egzersizi Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Çoksesli Ses Egzersizi Yapma Durumları	f	%
Çoksesli Ses Egzersizi Yapanlar	6	100.00
Çoksesli Ses Egzersizi Yapmayanlar	0	0.00

Tablo 18'den elde edilen veriler doğrultusunda tüm korolar çoksesli egzersizler yaptıklarını söylemişlerdir. Bu çalışma yönteminin koronun tınısını ve birbirini dinlemesini güçlendirdiğini ifade etmişlerdir. Yeditepe Çoksesli Korosu tüm ses egzersizi çalışmalarını koristlerin entonasyon becerilerini güçlendirmek adına tüm egzersizleri piyano eşliği olmadan yaptıklarını belirtmiştir.

Tablo 19: *Koroların Ek Solfej Dersi Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Ek Solfej Dersi Yapma Durumu	f	%
Solfej Dersi Yapanlar	5	83.33
Solfej Dersi Yapmayanlar	1	16.67

Tablo 19'dan elde edilen veriler doğrultusunda Devlet Çoksesli Korosu dışında tüm korolar solfej çalışması yapmaktadır. Devlet Çoksesli Korosu sadece solfej okuması yaptığını belirtmiştir. MDOB Korosu yeni bir eser çalışırken bir haftalarını solfej okumasına ayırdığını söylemektedir. Yarı Profesyonel ve amatör korolar ise prova içinde 15-20 dakika nota bilen ve bilmeyen tüm koristlerin seviyelerine uygun bir çalışma yürüttüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 20: *Koroların Teori ve Armoni Çalışması Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Teori ve Armoni Çalışması Yapma Durumu	f	%
Teori ve Armoni Çalışması Yapanlar	6	100.00
Teori ve Armoni Çalışması Yapmayanlar	0	0.00

Tablo 20'den elde edilen veriler doğrultusunda tüm korolar teori ve armoni çalışması yaptıklarını belirtmişlerdir. Profesyonel koroların yaptıkları çalışmalarla, amatör ve yarı profesyonel koroların yaptığı çalışmalar elbette koristlerin tamamının müzik eğitimi mezunu veya müzisyen olmamaları sebebiyle aynı değildir. Yarı profesyonel koroların ve amatör koroların şefleri çalıştıkları eserlere göre bir çalışma planladıklarını söylerken, MDOB korosu her eseri sistematik bir biçimde incelediklerini belirtmektedir.

Tablo 21: *Şeflerin Koro Provaları Dışında Koroya Zaman Ayırma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Şeflerin Koro Provaları Dışında Koroya Zaman Ayırma Durumu	f	%
Zaman Ayıranlar	6	100.00
Zaman Ayırmayanlar	0	0.00

Tablo 21'den elde edilen veriler doğrultusunda tüm şefler provalar dışında koroya zaman ayırdıklarını belirtmektedirler. Yarı profesyonel korolar ve amatör korolar, sadece müzikal olarak değil sosyal medya yönetiminden, konser takvimine kadar ayrı pek çok detayla ilgilendiklerini söylemişlerdir. Profesyonel korolar ise haftanın en az 5 günü 3-4 saat prova yapmalarına rağmen, prova dışındaki zamanlarının büyük bir kısmının yine koroya dair işlerle geçtiğini belirtmişlerdir.

Tablo 22: *Koroların Eser Metinlerini İnceleme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Eser Metinlerini İnceleme Durumu	f	%
Eser Metinlerini İnceleyenler	6	100.00
Eser Metinlerini İncelemeyenler	0	0.00

Tablo 22'den elde edilen veriler doğrultusunda tüm korolar eserlerin metinlerini incelemektedirler. Eserlerin diline göre çevrildiğini, o dile ait artikülasyon ve fonasyon çalışmaları yapıldığını belirtmişlerdir. Bu çalışma yöntemi ile koristlerin, eserin dönem özelliklerini ve anlatılmak isteneni daha hızlı kavradıkları belirtilmektedir. Esere yeni geçildiğinde provaların çok büyük bir bölümünün bu çalışmalara ayrıldığı şefler tarafından söylenilmektedir.

Tablo 23: *Koroların Repertuvarda Yer Alan Eserleri Yazan, Besteleyen Sanatçıların Yaşamlarını İnceleme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Repertuvarda Yer Alan Eserleri Yazan, Besteleyen Sanatçıların Yaşamlarını İnceleme Durumları	f	%
İnceleyenler	5	83.33
İncelemeyenler	1	16.67

Tablo 23'den elde edilen veriler doğrultusunda MDOB Korosu dışındaki tüm korolar, repertuvarlarında yer alan eserlere ait bestecilerin, söz yazarlarının ya da şairlerin yaşamlarını korolarla birlikte incelemektedir. MDOB Korosu şefi Anıl Aydın, bireysel olarak incelediğini, koronun Ayda en iki farklı opera eseri, bir müzikal ve iki çocuk oyunu çıkartması gerekli olduğu için zaman ayıramadıklarını belirtmiştir.

İnceleme yapan koroların şefleri, bu çalışmalar sonrası koristlerinin hikayeyi sahiplendiklerini ve empati kurarak eserin icrasında daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 24: *Koroların Takım Çalışması Oynama Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Takım Çalışması Oynama Durumları	f	%
Takım Çalışması Oyunu Oynayanlar	4	66.67
Takım Çalışması Oyunu Oynamayanlar	2	33.33

Tablo 24'den elde edilen veriler doğrultusunda Devlet Çoksesli Korosu ve SANSEV Oda Korosu takım çalışması oyunları oynamazken diğer tüm korolar sezon içerisinde takım çalışması oyunları oynamaktadırlar. Şefler bu oyunların koristlerin birbirlerine duydukları güven ve birbirleriyle kurdukları iletişimin bu sayede güçlendiğini belirtmektedirler. Bu sayede birlikte üretmenin özünü idrak ettiklerini ve ortaya çıkardıkları üretimin kalitesini arttırdığını söylemişlerdir.

Tablo 25: *Koroların Tını ve Homojenite Çalışma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Tını ve Homojenite Çalışma Durumları	f	%
Tını ve Homojenite Çalışanlar	6	100.00
Tını ve Homojenite Çalışmayanlar	0	0.00

Tablo 25'den elde edilen veriler doğrultusunda tüm korolar zaman yönetimi izin verdikçe tını ve homojenite çalışmaları yapmaktadır. Ancak profesyonel koroların değindikleri çalışmalar ile diğer koroların değindikleri noktalar elbette aynı değildir. Senfonik eserlere eşlik eden bir koro ile A Capella eserler söyleyen koroların stil ve üslup açısından farklı ihtiyaçları olabileceği gibi koristlerin, eğitimsel hazır bulunuşlukları da aynı değildir.

Tablo 26: *Koroların Birden Fazla Farklı Türde Eser Seslendirme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Farklı Birden Fazla Türde Eser Seslendirme Durumları	f	%
Birden Fazla Farklı Türde Eser Seslendirenler	6	100.00
Birden Fazla Farklı Türde Eser Seslendirmeyenler	0	0.00

Tablo 26'dan elde edilen veriler doğrultusunda tüm korolar birden fazla stilde/türde eser seslendirmektedirler. Ancak Rezonans, Devlet Çoksesli Korosu repertuvar seçerken tek türde eserleri bir araya getirmektedir. Diğer korolar ise birden fazla türdeki eserleri tek repertuvarda birleştirmektedirler.

Tablo 27: *Koroların Parti/ Grup Çalışması Yapma Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Parti/ Grup Çalışması Yapma Durumları	f	%
Çalışma Yapanlar	6	100.00
Çalışma Yapmayanlar	0	0.00

Tablo 27'den elde edilen veriler doğrultusunda tüm korolar parti / grup çalışması yapmaktadır. Profesyonel korolar parti şefleri ile çalışma yapmazken, amatör ve yarı profesyonel korolar parti şefleri aracılığı ile grup çalışmalarını yürütmektedirler.

Tablo 28: *Koroların Şefler Tarafından Ödevlendirilme Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Şefler Tarafından Ödevlendirilme Durumları	f	%
Ödevlendirme Yapan Korolar	4	66.67
Ödevlendirme Yapmayan Korolar	2	33.33

Tablo 28'den elde edilen veriler doğrultusunda profesyonel korolar haftanın 5-6 günü günde en az üçer saat prova yaptıkları için ödevlendirmeye ihtiyaç duymazken, amatör ve yarı profesyonel korolar ses kaydı ya da videolu kayıt ile eser takibi ödevlendirmesi yapmaktadır.

Tablo 29: *Koroların Grup/Parti Şefleri Olması Durumlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.*

Koroların Grup/Parti Şefleri Olması Durumları	f	%
Grup/Parti Şefleri Olanlar	3	50.00
Grup/Parti Şefleri Olmayanlar	3	50.00

Tablo 29'dan elde edilen veriler doğrultusunda profesyonel korolar parti çalışmalarını diğer korolardan farklı olarak çeşitli kombinasyonlarla yapmaktadırlar. Her ses grubundan dörder kişi ile eserlere başlayıp, eserin herhangi bir yerinde durup daha sonra başka bir dörtlü grubun eserin bırakıldığı yerden devam edilmesi üzerine çalışmalar yapmaktadırlar. Zaman zaman Soprano - Alto, Soprano – Tenor, Soprano - Bas kombinasyonları ve her ses grubunun bir diğeri ile çalıştığı pek çok kombinasyon olduğu belirtiliyor.

Rezonans'ta sadece bir ses kümesi yalnız çalışırken şefleri tarafından yine kombinasyonlar yaratılarak çalıştırılabiliyor. Boğaziçi Caz Korosu parti şeflerini görevlendirerek her ses kümesine özel çalışma yaparken, aynı şekilde Yeditepe Çoksesli Korosu ve SANSEV Oda Korosu da parti şefleri aracılığı ile çalışıyor.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Bu çalışmada Profesyonel, Yarı Profesyonel ve Amatör Koroların çalışma yöntemleri ele alınmıştır. Koroların fizyolojik egzersizleri, ses ve nefes egzersiz çalışma süreleri, ısınma süreleri, yeni bir eseri çalıştırma yöntemleri, korrepetitör kullanma durumları, A Capella eser seslendirme durumu, ses alma biçimleri, şan ve solfej eğitimi, bu eğitimleri verme durumu, eserlerin metinlerini, şair ve bestecilerinin yaşamlarını inceleme durumu, takım çalışması oyunları oynama durumu, tını ve homojenite çalışmaları yapma durumu, farklı stillerde eserleri seslendirme durumları, haftalık çalışma periyotları, grup çalışmaları incelenmiştir.

Tüm bu verilerin ışığında elde edilen sonuç aşağıda verilen maddeler halinde sıralanmıştır;

- ***Devlet Çoksesli Korosu Çalışma Yöntemleri:*** Devlet Çoksesli Korosu profesyonel bir korodur. Koristlerinin hepsi koro şarkıcılığını meslekleri olarak icra etmektedirler. Bu sebeple korodaki herkesin nota bilme seviyesi oldukça iyi düzeydedir. Eser okumaları dışında ek olarak solfej çalışmaları yapılmazken, eser analizi yapılırken teori ve armoni konuşmaktadırlar. Koro haftada beş gün, üçer saat çalışmaktadır. Yılda en az otuz beş konser vermektedirler. Prova öncesinde koro on ila on iki dakika arasında fizyolojik ısınma ve yine aynı süre kadar ses ve nefes egzersiz çalışmaları yapmaktadırlar. Koronun şefi Burak Onur Erdem, koristlerin bu ısınmalara da ön hazırlık olarak, bireysel bir biçimde hazırlandıklarını ifade etmektedir. Koro, çoksesli ses egzersizleri de yapmaktadır. Koronun şefi, bu çalışmanın koronun akortlanması için önemli olduğunu söylemektedir. Koro, şan pedagogu eşliğinde şan kondisyon çalışmaları yapmaktadır. Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) konuşmaktadırlar. Koro, eser gerektirdiğinde tını ve homojenite çalışmaları yapmaktadır. Koro, takım çalışması oyunları oynamamaktadır. Koro, birden fazla stilde eser

seslendirmektedir. Koro, şef yönetiminde parti çalışmaları yapmakta ve bu çalışmalarda ses grupları çeşitli kombinasyonlarla şarkı söylemektedirler.

- ***Mersin Devlet Opera Balesi Korosu Çalışma Yöntemleri:*** Mersin Devlet Opera ve Balesi profesyonel bir korodur. Koristlerinin hepsi koro şarkıcılığını meslekleri olarak icra etmektedirler. Bu sebeple korodaki herkesin nota bilme seviyesi oldukça iyi düzeydedir. Eser okumaları dışında ek olarak solfej çalışmaları yapılmazken, eser analizi yapılırken teori ve armoni konuşmaktadırlar. Koro haftada beş gün, dört-altı saat arasında çalışmaktadır. Yılda en az doksan opera oyunu, dokuz müzikal ve onsekiz çocuk oyununda görev almaktadırlar. Prova öncesinde koro beş dakika fizyolojik ısınma ve yine aynı süre kadar nefes ve on beş dakika da ses egzersizi çalışmaları yapmaktadırlar. Şef Anıl Aydın, A Capella bir koro olmadığı için çoksesli ses egzersizleri çalıştırmadığını belirtmektedir. Koro, şan pedagogları tayin edildiği sürece şan kondisyon çalışmaları yapmaktadır. Sezon içinde yılda bir ay çalışabilmektedirler. Gelen solistler ile arzu eden koristler çalıştıkları ses renklerine göre bireysel çalışmalarda bulunmaktadırlar. Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) şef vakit olmadığı için bireysel olarak incelemektedir. Koro, tını ve homojenite çalışmalarını; vokal pozisyon tekniklerini ve kapalı ağzı egzersizlerini, diyafram üstü söyleme, sesi çevirme, artikülasyon egzersizlerini, vokal ve konsonların birbirlerinden ayrıldığı pek çok egzersizleri kullanarak yapmaktadır. Koro, takım çalışması oyunları oynamaktadır. Birden fazla stilde eser seslendirmektedir. Şef yönetiminde parti çalışmaları yapmaktadırlar ve bu çalışmalarda ses grupları çeşitli kombinasyonlarla şarkı söylemektedir.

- ***Rezonans'ın Çalışma Yöntemleri:*** Rezonans yarı profesyonel bir korodur. Koristlerinin bir kısmı müzik öğrencisi ya da müzisyen olmasına karşın büyük bir kısmı ise müzik dışında meslek gruplarına sahiptir. Bu sebeple korodaki herkes nota bilmemektedir. Eser okumaları dışında ek olarak solfej çalışmaları gönüllü koristler tarafından yapılmaktadır. Ses midileri

hazırlanarak nota bilmeyen koristlere gönderilmekte ve eser hazırlık sürecinin sonunda, genel provadan önce ses kaydı atarak çalışma takip edilmektedir. Eser analizi yapılırken teori ve armoni konularını koristlerin anlayabilecekleri seviyede konuşmaktadırlar. Koro haftada bir gün, dört saat çalışmaktadır. Yılda en az on ila on beş konser vermektedirler.Prova öncesinde koro on ila on iki dakika arasında fizyolojik ısınma ve yine aynı süre kadar ses ve nefes egzersiz çalışmaları yapmaktadırlar. Şef Burak Onur Erdem, koristlerin bu ısınmalar ile motive olduğunu ve provaya hazır hale geldiklerini ifade etmektedir. Çoksesli ses egzersizler de yapmaktadırlar. Şef, bu çalışmanın koronun akortlanması için önemli olduğunu söylemektedir. Koro diyapazon ile ses almaktadır ve çoğunlukla A Capella eser seslendirmektedir. Koro, gönüllü koristler eşliğinde, ihtiyacı olan koristlerin şan kondisyon çalışmaları yaptığını söylemektedir. Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) konuşmaktadırlar. Koro, eser gerektirdiğinde tını ve homojenite çalışmalarını esere dair gerekli bölümler için yapmaktadır. Koro, takım çalışması oyunlarını ayda bir oynamamaktadır. Birden fazla stilde eser seslendirmektedirler. Ancak eserlerin türleri bir konser içerisinde farklılık göstermemektedir. Koro, şef yönetiminde parti çalışmaları yapmakta ve bu çalışmalarda ses grupları çeşitli kombinasyonlarla şarkı söylemektedirler.

- ***Boğaziçi Caz Korosu Çalışma Yöntemleri:*** Boğaziçi Caz Korosu yarı profesyonel bir korodur. Koristlerinin bir kısmı müzik öğrencisi ya da müzisyen olmasına karşın büyük bir kısmı ise müzik dışında meslek gruplarındandır. Bu sebeple korodaki herkes nota bilmemektedir. Eser okumaları dışında ek olarak hafta bir gün üç-dört saat solfej çalışmaları yapılmaktadır. Ses midileri hazırlanarak nota bilmeyen koristlere gönderilmekte ve eser hazırlık sürecinin sonunda, genel provadan önce ses kaydı ve video kayıt atarak çalışma takip edilmektedir. Eser analizi yapılırken teori ve armoni konularını koristlerin anlayabilecekleri seviyede konuşmaktadırlar. Koro haftada bir gün, dört saat çalışmaktadır. Yılda en az otuz konser vermektedirler. Prova öncesinde koro on dakika arasında fizyolojik ısınma ve yine aynı süre kadar ses ve nefes egzersiz çalışmaları

yapmaktadırlar. Koronun ihtiyacı ve vakit kısıtlaması olmadığı zamanlarda bu sürenin uzadığı belirtilmektedir. Koro, çoksesli ses egzersizler de yapmaktadır. Koronun şefi, bu çalışmanın koronun birini dinlemesi için ve homojen bir tınıya sahip olması ve iyi bir entonasyona sahip olması için önemli olduğunu söylemektedir. Koro diyapazon ile ses almaktadır ve A Capella eserler seslendirmektedir. Şan öğretmeni eşliğinde birebir her korist ile her hafta on dakika şan kondisyon çalışmaları yaptığını söylenmektedir. Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Zaman zaman koristlerine ödevlendirmeler vererek eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) konuşmaktadırlar. Koro, eser gerektirdiğinde tını ve homojenite çalışmalarını esere dair gerekli bölümler için yapmaktadır. Takım çalışması oyunları fırsat buldukça oynanmaktadır. Bu çalışmaların güven, birlik beraberlik ve üretim açısın oldukça faydalı olduğu, koronun şefi Masis Aram Gözbek tarafından vurgulanmaktadır. Koro, birden fazla stilde eser seslendirmektedir. Aynı zamanda konser repertuvarında pek çok farklı stilde eser barındırmaktadır. Koro, parti şefleri yönetiminde parti çalışmaları yapmaktadır.

- ***SANSEV Oda Korosu Çalışma Yöntemleri:*** SANSEV oda korosu amatör bir korodur. Koristlerinin çok büyük bir kısmı müzik-müzisyenlik dışında meslek gruplarına sahiptir. Bu sebeple korodaki herkes nota bilmemektedir. Eser okumaları dışında ek olarak solfej çalışmaları gönüllü koristler ve şef tarafından her provada on dakika kadar yapılmaktadır. Ses midileri hazırlanarak nota bilmeyen koristlere gönderilmektedir ve eser hazırlık sürecinin sonunda, genel provadan önce ses kaydı atarak çalışma takip edilmektedir. Eser analizi yapılırken teori ve armoni konularını koristlerin anlayabilecekleri seviyede konuşmaktadırlar. Koro haftada iki gün, toplamda beş ila altı saat çalışmaktadır. Yılda en az beş konser vermektedirler. Prova öncesinde koro beş ila on dakika arasında fizyolojik ısınma ve yirmi dakika kadar ses ve nefes egzersiz çalışmaları yapmaktadırlar. Koro, çoksesli ses egzersizler de yapmaktadır. Piyanodan ses almaktadır ve enstrüman eşlikli eserler seslendirmektedir. Koro, ayda bir ses sanatçıları veya öğretmenleri eşliğinde şan kondisyon çalışmaları yapmaktadır. Şef, koro ile birlikte

eserlerin metinlerini incelemektedir. Eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) konuşmaktadırlar. Koro, eser gerektirdiğinde tını ve homojenite çalışmalarını esere dair gerekli bölümler için yapmaktadır. Ancak yeterli prova süresine sahip olunmadığı için bu çalışmaların istenilen hedefe ulaşmadığı belirtilmektedir. Koro, takım çalışması oyunlarını ayda bir oynamamaktadır. Koro, birden fazla stilde eser seslendirmektedir. Koro, parti şefleri yönetiminde parti çalışmaları yapmaktadır.

- ***Yeditepe Çoksesli Korosu Çalışma Yöntemleri:*** Yeditepe Çoksesli Korosu amatör bir korodur. Koristler Yeditepe Üniversitesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Üniversitenin müzik bölümü bulunmamaktadır. Bu sebeple korodaki herkes nota bilmemektedir. Eser okumaları dışında ek olarak solfej çalışmaları şef tarafından haftada bir gün otuz dakika kadar yapılmaktadır. Ses midileri hazırlanarak nota bilmeyen koristlere gönderilmektedir ve eser hazırlık sürecinin sonunda, genel provadan önce ses kaydı atarak çalışma takip edilmektedir. Eser analizi yapılırken teori ve armoni konularını koristlerin anlayabilecekleri seviyede konuşmaktadırlar. Koro haftada bir gün, dört saat çalışmaktadır. Ek bir gün ise parti çalışmaları yapmaktadır. Yılda en az 9 konser vermektedir. Koro diyapazon ile ses almaktadır ve çoğunlukla A Capella eserler seslendirmektedir. Prova öncesinde koro beş ila on dakika arasında fizyolojik ısınma ve yirmi dakika kadar ses ve nefes egzersiz çalışmaları yapmaktadırlar. Çoksesli ses egzersizler de yapılmaktadır. Ve tek sesli egzersizler dahil olmak üzere tüm egzersizleri piyano eşliği olmadan yapmaktadırlar. Koro, şef ile birlikte şan kondisyon çalışmaları yapmaktadır. Şef, koro ile birlikte eserlerin metinlerini incelemektedir. Eserlerin bestecilerini, şair ve söz yazarlarını (yaşamlarını, esere dair hikayeleri) konuşmaktadırlar. Şef bu konuları konuşmadan önce koro ile esere dair bir paragraf paylaşmaktadır. Koro, eser gerektirdiğinde tını ve homojenite çalışmalarını esere dair gerekli bölümler için yapmaktadır. Ancak koro oldukça sirkülasyon yaşadığı için bu çalışmaların istenilen hedefe ulaşmadığı belirtilmektedir. Takım çalışması oyunlarını her prova öncesi

oynamaktadırlar. Koro, birden fazla stilde eser seslendirmektedir. Parti şefleri yönetiminde her hafta parti otuz dakika parti çalışması yapmaktadır.

Tüm korolardan elde edilen verilere bakıldığında;

- Acapella eser seslendiren korolar korrepetitör kullanmamakta ve diyapazondan ses almaktadırlar.
- Tüm korolar fizyolojik egzersiz, ses ve nefes egzersizi yapmaktadırlar.
- Profesyonel korolar dışındaki tüm korolar, koro çalışması haricinde ses kaydı ya da midi dosyaları ile de çalışmaktadır.
- Çalışma süreleri ve profesyonellik durumları olmasa da her koro vokal koçları ya da şan pedagogları ile yıl içinde çalışmaktadır.
- Tüm korolar eserlerin hikayelerini, şairlerini ve bestecilerini, besteci ya da şairlerinin yaşamlarını incelemektedir.
- Profesyonel korolar dışındaki koroların ödevlendirilmeleri ve parti şefleri vardır.

Provayı verimli kullanabilmek adına yöntemler kadar provanın iyi planlanması da önemli rol oynamaktadır. Erdem'in (2019) çalışması da bu sonucu işaret etmektedir;

> *"Prova verimliliği alanında yapılan birçok çalışmadan çıkan sonuç, bu alanda öncelikle koro şefinin eser ve partisyon hazırlığı olması gerektiği, ardından da prova ve takvim planında öngörülü bir çalışma yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Isınma dahil olmak üzere provanın hiçbir dakikası amaçtan bağımsız olarak harcanmamalı, prova odası içinde ve dışında insan faktörü önemsenerek koro üyelerinin motivasyon, iletişim ve disiplin alanlarındaki yaklaşımlarını ideal noktaya getirmek için mesai ayrılmalıdır" (Erdem, 2019)*

Bu verilere göre her koronun şartları gereği çalışma yöntemlerinde farklılıklar olsa da temel prensipte tüm korolar iyi bir müzikaliteye ulaşmaya çalışmaktadırlar. Profesyonel korolar deşifre aşamasını hızlıca geçebilirken, amatör ve yarı profesyonel korolar pek çok çalışma aşamasının yanında ses kayıtları/midiler yoluyla eseri öğrenmek için uzun zamanlar ayırmaktadırlar. Profesyonel koroların şarkıcıları, mesleki biliş durumları sebebiyle; stil, söylem, vokal tekniklerine dair pek çok konuyu bilirken, amatör ve yarı profesyonel koroların koristleri bu konular için ayrıca çalışmaktadırlar.

Tüm koroların kurumsallık durumlarına göre prova yapma alanları ve çalışma saatleri de çalışma yöntemlerini etkileyen en önemli hususlardan biridir.

Öneriler

Türkiye'de bir koro ve şeflik okulunun, bölümünün olması bu alanı geliştirecektir. Koro alanında aktif şeflerin çalıştırdıkları koroların profesyonellik durumu ayrılmaksızın, her tür koro ile ilgili araştırmalar tasarlanması ve yürütülmesi önerilmektedir.

Araştırmaların daha verimli olması ve koroların başarı oranına katkısı göz önünde bulundurulduğunda, amatör ya da yarı profesyonel korolardaki korist sirkülasyonunun en aza indirgenmesi önerilmektedir.

Amatör ve Yarı Profesyonel koroların şefliğini veya eğitimciliğini üstlenen kişilerin genel provalar ve parti provalarından önce koristlerin solfej ve nota biliş durumlarını geliştirebilecekleri çalışmalar tasarlamaları, hazırlık sınıfları açmaları önerilmektedir.

Koristlerin prova dışında da nota, solfej, stil çalışmalarına eğilmeleri ve dinleme listeleri oluşturarak koro kültürü edinmeleri önerilmektedir.

Araştırmacıların şef olmasa bile koristlik yapmış olması önemlidir. Koro eğitimi ve yönetimi alanında çalışmalar yapmak isteyen kişilerin, verimli çalışma yöntemleri konusunda alan yazın okumaları yapmaları ve önemli şefleri takip etmeleri önerilmektedir.

Bu alanda araştırma yapacak araştırmacıların, koro şefliği alanında çalışmış, çalışan veya koro şefliği yapan kişilerle çalışması önerilmektedir. Koroların provalarında bulunmaları, süreci takip etmeleri önemli görülmektedir.

Araştırmacılar için verimli koro eğitimi ve çalışması ile ilgili nicel yöntemler kullanılan deneysel araştırmalar tasarlanması önerilmektedir.

Koro şefinin, koristlerle olan iletişimi ve koristlerin duygu durumlarını yönetebilmeleri açısından, yüksek empati yeteneğini geliştirmesi ve önemli derecede psikoloji bilgisine sahip olması önerilmektedir. Egolarından arınmış, ekibin bir parçası olduğunu hissettiren, yol gösterici bir tutum sergilemesi önemlidir. Koro şefinin, sadece müzikal çalışmalar değil, takım çalışmaları uygulamaları yaptırması, koro şarkıcılığı dışında görevler ataması, koristlerin birbiriyle olan ilişkisi ve koroyu sahiplenmesi açısından önem arz etmektedir.

Her koro şefinin iyi örnekler verebilmesi ve koristlerinin ses sağlığını koruyabilmesi açısında çok iyi derecede ses eğitimi alması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Açılmış, M. G. ve Açıkgöz H. (2019, Mayıs). Batı Müziği Koro Eğitimine "Yeni Başlamış" ve "Tamamlamış" Öğrencilerin Koro Eğitimine İlişkin Algılarının Karşılaştırılması: Metafor Analizi Örneği. İdil Dergisi.

Allen, G. S. (1988). Leadership Styles of The Selected Successful Choral Conductors in United States. *Doktora Tezi*. Greensboro: North Carolina Universty.

Alpuğan, N. N. (2010). *Koro Müziğinde Dil, Kullanımı ve Önemi.* Adana.

Apaydın, M. (1988). "Çokseslilik ve Çoksesli Korolar". *Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Müd. I. Müzik Kongresi* (s. 575). Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Apaydın, M. (2001). Koro İle Müzik Eğitiminin Toplumun Müziksel Düzeyini Geliştirmedeki Yeri ve Önemi. *I. Ulusal Koro Eğitimi Ve Yönetimi Sempozyumu.* Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.

Apaydın, M. (2006). "Çocuk ve Gençlik Korolarının, Toplumun Kültürel Gelişimindeki Yeri ve Önemi. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu.* Ankara.

Apaydın, M. (2014). Dünya Koro Edebiyatının Neresindeyiz? (Türkiye Korolar Şenlikleri Verileriyle). *90. Yıl Müzik Kongresi, KuruluÇgunun 90. Yılında Musiki Muallim Mektebi: Cumhuriyetin Müzik Serüveni.* Afyonkarahisar.

Arzuman, E. E. (2019, Haziran). Türkiye Korolar Şenliğinin Koro Türleri Açısından Değerlendirilmesi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?.Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.

Behrmann, M. (1984). *Chorleitung: Probentechnik.* Germany - Hanssler: Hänssler.

Boonshaft, L. P. (2006). *Teaching Music with Purpose: Conducting, Rehearsing and Inspiring.* Maryland: Meredith Music Publications.

Brödel, C. (2014). *Dirigieren für Chorleiter.* Kassel: Bärenreiter.

Brunner, L. D. (1994). Carefully Crafting the Choral Rehearsal. *Music Educators Journal*, 37-39.

Çevik, S. (1997). *Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri.* Ankara: Doruk Yayımcılık.

Çevik, S. (1999). *Koro eğitimi, yönetimi ve teknikleri.* Ankara: Yurt Renkleri.

Çevik, S. (2013). *Koro Eğitimi ve Yönetimi.* Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.

Çevik, S. (2015). *Koro Eğitimi ve Yönetimi - 2. Basım.* Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.

Deliorman, L. (1978). *Koro.* Ankara: Yaygın Yükseköğretim Kurumu.

Egüz, S. (1981). *Koro Eğitimi ve Yönetimi.* Ankara: Ayyıldız.

Egüz, S. (1991). *Toplu Ses Eğitimi.* Ayyıldız Matbaası.

Ehmann W. and Haasemann F. (1981). *Handbuch der chorischen Stimmbildung.* Kassel: Bärenreiter.

Erdem, B. (2019). Koro Provasında Verimlilik Araçları. *Sahne ve Müzik Eğitim - Araştırma e-Dergisi*, 82-109.

Ericson E., Ohlin G., Spångberg L. (1976). *Choral Conducting.* Stockholm: Sveriges Körförbunds Förlag.

Ersoydan Y., Karakelle S. (2014). *Türkiye'deki Koro Şeflerinin Dönüşümcü ve Etkileşimci Liderlik Davranışlarının İncelenmesi.* Art-e Sanat Dergisi.

Freytag, M. (2011). *Chorleitung: Effizient und Lebensnah.* Kassel: Bosse Verlag.

Garretson, R. L. (1968). *Conducting Choral Music.* USA.

Gazimihal, M. R. (1961). *Musiki Sözlüğü.* İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Gohl M., Schumacher J. (2016). *Sing Along – Sing Together!* Frankfurt: Peters Musikverlag.

Gorelick, B. (2001). Planning the Perfect Choral Rehearsal. *Music Educators Journal*.

Gökçe, M. (2007). Koro Müziğinin Toplumsal İşlevleri Açısından Türkiye Korolar Şenliğinin Kazandırışları Üzerine Genel Bir Değerlendirme., (s. 325 - 352).

Gözen, A. (2010). Amaçları Bakımından Farklı Yapılanmış Çoksesli Korolarda Koristlerle Koro Şefi Arasındaki İletişimin İncelenmesi. *Doktora Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı.

Guglhör, G. (2006). *Stimmtraining im Chor: Systematische Stimmbildung.* Innsbruck: Helbling Verlag.

Halsey, S. (2011). *Chorleitung: Vom Konzept zum Konzert.* London: Schott Music.

Hill D., Jones H., Ash E. (2007). Training Your Choir. Kevin Mayhew LTD.

https://kulturlimited.com/2020/02/11/bogazici-universitesi-albert-long-hall-klasik-muzik-konserleri-bahar-donemi-basliyor/. (tarih yok).

https://www.haberler.com/mersin-devlet-opera-ve-balesi-carmen-i-sahneledi-12516262-haberi/. (tarih yok).

https://www.rzns.org/fotograflar?pgid=ji3xraa5-b62b59e9-8384-4b9c-b475-bb60da57513b. (tarih yok).

Iacono, T. (1075). Choral and Orchestral Conducting Techniques. *Senior Scholar*, 305.

Kahyaoğlu, A. K. (2019). Koro Eğitiminde Şefin Kullandığı Teknikler ve Uygulama Yöntemleri. *Yüksek Lisans Tezi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzeş Sanatlar Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı.

Kaplan, A. (1985). *Choral Conducting.* New York and London: Norton & Company.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi.* Ankara: Nobel Yayınları.

Kemp, M. (2008). *The Choral Challenge: Practical Paths to Solving Problems.* Chicago: GIA Publications.

Kıyak, E. (2019, Temmuz). Amatör Çoksesli Koroların, Koro Üyelerinin Bireysel, Toplumsal ve Kültürel Gelişimlerine Katkılarının İncelenmesi. *Yüksek Lisans*

Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü - Güzeş Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı.

Matthews W. and Thompson M. (2007). *The Encyclopedia of Music, Hermes House.* London: Annes Publishing Ltd.

McConathy O., Morgan R.V., Lindsay G.L., Howell A. (1941). *Music: The Universal Language.* Silver Burdett Company.

Mimaroğlu, İ. (1995). *Müzik Tarihi Kitabı.* İstanbul: Varlık Yayınları.

Okyay, E. (2001). Ezginin Serüveni Ve Koro Kültürü Hakkında. *I. Ulusal Koro Eğitimi Ve Yönetimi Sempozyumu.* Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.

Özcan, O. Ö. (2020). Opera Korolarinin Eserlere Hazirlik Süreçleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacattepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Özgül, M. Ö. (2010). Batı Müziği Koro Eğitimi Öğretim Programı Ünitelerinin Uygulamada Yeterliliği Açısından Öğretmenlerce Değerlendirilmesi.

Öztop, S. (2007). Planlı Ve Programlı Bir Özengen Koro Eğitimi İle Bireye Kazandırılması Hedeflenen Eğitsel, Toplumsal Ve Kültürel Yeterliklerin Incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı.

Öztürk, O. (2010). Şefin Koro İle İletişimi ve Şef Davranışlarının Koro Üyesi Algılarına Göre Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarıçiftçi, A. (2001). I. Ulusal Koro Eğitimi ve Yönetimi Sempozyumu. Ankara.

Schumann, R. (1964). *Musikalische Haus- und Lebensregeln.* Ankara: Küğ Yayını.

Slater J. Barling, F. K. (2000). Transformational And Leadership And Emotional Intelligence: An Exploratory Study. *Leadership And Organizational Development Journal*, 157-161.

Sözer, V. (1996). *Müzik Ansiklopedisi.* Ankara: Remzi Kitabevi.

Stamer, R. (1999). Motivation in the Choral Rehearsal. *Music Educators Journal*, 26-29.

Stokes, M. (1992). Islam, the Turkish state and arabesk. *Popular Music*, 213-227.

TDK. (2020). *https://sozluk.gov.tr/*. https://sozluk.gov.tr/: https://sozluk.gov.tr/ adresinden alınmıştır

Temiz, E. (2010). *The Qualyty Of Tuytyon Programmes Of The Last Class Chorus Lesson Yn Musye Department.* Sınce The Establyshment Of Anatolyan Fyne Arts Hyght School. Fine Arts.

Töreyin, M. (2001). Müzik Eğitimi Anabilim Dallarının Ses Eğitimi Alan Derslerinde Karşılaşılan Sorunları Ve Müzik Öğretmenliğine Etkileri. *I. Ulusal Koro Eğitimi Ve Yönetimi Sempozyumu.* Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.

Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar - İlkeler - Yaklaşımlar.* Ankara: An Yayınları.

Uçan, A. (2001). İnsan, Müzik, Koro ve Koro Eğitiminin Temelleri. *1. Ulusal Koro Eğitimi ve Yönetimi Sempozyumu.*

Uluç, M. Ö. (2006). *Müzik Sözlüğü* (3. Basum). Ankara: Yurtrenkleri Yayınevi

Wagner K., Thomas A. (1935). *Chorleitungband I-II-III.* Leipzig: Breitkopf & Härtel.

Weigle, G. A. (1954). Procedures, Methods, and Techniques in Church Choir Training. *Yüksek Lisans Tezi*. Boston: Boston University.

Yener, S. (2001). Türkiye'deki Koro Çeşitleri ve Müzik Toplum Etkileşiminde Koro Müziğin Rolü. *I.Ulusal Koro Eğitimi ve Yönetimi Sempozyumu.* Ankara: Gazi Üniversitesi - Gazi Eğitim Fakültesi.

Yiğit, N. (2001). Müzik Öğretiminin Koro Eğitimi İhtiyacı Ve Karşılaşılan Sorunlar. *I.Ulusal Koro Eğitimi Ve Yönetimi Sempozyumu* (s. 95-101). Ankara: Sevda Cenap And Müzik Vakfı Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Şimşek Yayıncılık.

EKLER

EK 1: ***Devlet Çoksesli Korosu:*** Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Çoksesli Korosu, 1988 yılından beri Türkiye'nin önde gelen profesyonel topluluklarından biri oldu. Hikmet Şimşek tarafından kurulan Devlet Çoksesli Korosu, Walter Strauss, Ahter Destan, İbrahim Yazıcı ve Cemi'i Can Deliorman'la çalışmış, birçok değerli orkestra şefiyle konserler vermiştir. Devlet Çoksesli Korosu, 2017-2018 sezonundan itibaren Burak Onur Erdem ile çalışmalarını sürdürmektedir.

Devlet Çoksesli Korosu, Türkiye'nin birçok şehrinde binden fazla konser vermiş ve Almanya, İtalya, Hollanda, Portekiz, Rusya, İsrail ve Güney Kore gibi birçok ülkede performans göstermiştir. 1989 yılında ilk konserini Ahmed Adnan Saygun yönetiminde gerçekleştirmiştir. Vatikan'da Harbison'un Papa II. Jean Paul'e adadığı eserin dünya prömiyeri, Berlin'de Mahler - 2. Senfoni, Britten - War Requiem ve Verdi - Requiem koronun önemli performansları arasında yerini almıştır. *"Kadına Şiddete Hayır"* sosyal girişimi ve görsel tasarımla müziği buluşturan "Ses ve Işık" projesi de koronun önemli etkinlikleri arasında yer almaktadır.

Devlet Çoksesli Korosu, 2010 yılında Donizetti Ödülleri kapsamında *"Yılın Korosu"* ödülünü almış, Avrupa'nın müzik eleştirmenleri tarafından *"Cennetten Gelen Sesler"* olarak nitelendirilmiştir. 2017 yılında Lizbon Koro Festivali'ne onur konuğu olarak davet edilmiştir. Koronun çekirdek repertuvarı senfonik eserlerden ve A Capella koro edebiyatından oluşmaktadır.

Devlet Çoksesli Korosu bugüne değin Carl Orff – Carmina Burana, Mozart – Requiem, Saygun – Yunus Emre Oratoryosu, Fazıl Say – Nazım Oratoryosu, Muammer Sun – Kurtuluş Film Müzikleri gibi birçok albüme kaydına imza atmış, Ahmed Adnan Saygun'a ve Muammer Sun'a ait halk şarkılarını de kaydetmiştir. Sezon konserleri dışında, eğitim projeleri için okullarla çalışmakta, öğrencilerle sanatı buluşturmayı amaçlamaktadır.

EK 2: Rezonans: 2010 yılında Burak Onur Erdem tarafından kurulan Rezonans, birkaç sezon içerisinde Türkiye'nin uluslararası alanda tanınır sayılı korolarından biri oldu. Rezonans, şimdiye dek Grammy© ödüllü Eric Whitacre, King's Singers üyelerinden Nigel Short, American Choral Directors Association başkanlarından Jo-Michael Scheibe, Almanya'nın sayılı koro şeflerinden Volker Hempfling ve Georg Grün, Hollandalı koreograf Panda van Proosdij, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası şeflerinden Cemi'i Can Deliorman ve Ertuğrul Oğuz Fırat Korosu şefi Çiğdem Aytepe yönetiminde konserler verdi. Koro, İstanbul'da dünya çapında ödüllü ekiplerden Junges Vokalensemble Hannover (2011), Yale Schola Cantorum (2012) ve Salt Lake Vocal Artists (2013) korolarını ağırlayarak ortak konserler düzenledi. Rezonans, ülkemizin önemli müzik festivalleri arasında yer alan İstanbul Müzik Festivali (2017-2019), Opus Amadeus Oda Müziği Festivali (2017), SANSEV Korolar Festivali (2013-2015-2016-2018-2019), Çanakkale Korolar Festivali (2011-2013), Ankara Çoksesli Korolar Festivali (2012) ve İzmir Polifonik Korolar Festivali'nde (2018) sahne aldı. Koronun konser verdiği unulmaz mekanlar arasında Aya İrini Müzesi, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Konser Salonu, Borusan Müzik Evi, St. Esprit Kilisesi, Avusturya Kültür Ofisi, İstanbul Alman Başkonsolosluğu ve Cemal Reşit Rey Konser Salonu sayılabilir. Koro aynı zamanda ülkemizin en sevilen müzik gruplarından İncesaz ile birlikte iki albüm kaydı gerçekleştirdi. Rezonans, Avrupa'nın en büyük koro festivali olan Europa Cantat Festivali'nde Macaristan'ın Pecs kentinde Türkiye'yi temsil ederek tam 5000 müziksever ile birlikte ülkemizden türküler seslendirdi ve aynı festivalin 2018 edisyonunda Tallinn'de birçok konser verdi. Dünyanın en prestijli koro yarışmalarından biri sayılan 65. Cork International Fleischmann Trophy'de (2016, İrlanda) ikincilik ödülünü ülkemize kazandırdı. Andante Dergisi tarafından düzenlenen 7. Donizetti Klasik Müzik Ödülleri (2017) kapsamında "Yılın Korosu" seçilen koro, European Grand Prix bünyesindeki Arezzo Uluslararası Koro Yarışması'na (2017, İtalya) katılarak finale kalan 6 ülke arasına girmeyi başardı ve üçüncülük ödülünü kazandı. Koro, yine European Grand Prix üyesi Varna Uluslararası Koro Yarışması'ndan (2018, Bulgaristan) "En İyi Genç Şef" ödülüyle döndü. Koro, Avrupa'nın en zorlu koro yarışmalarından Marktoberdorf Oda Korosu Yarışması'na (2019, Almanya) davet alarak dünyanın en iyi korolarıyla aynı sahnede buluştu ve "Uluslararası Seviyede Çok İyi Performans" sertifikası ile ödüllendirildi.

Rezonans üyeleri, yurtdışında gerçekleştirdiği 26 konser ile Türkiye'yi her fırsatta en üst sanatsal düzeyde temsil etmenin mutluluğunu yaşadılar. Rezonans, kurulduğu günden beri dünyadan yeni koro müziğini ülkemize, Türk bestecilerinin eserlerini ise dünyaya sunmayı hedefledi. Hasan Uçarsu'nun birçok eserinin dünya ve Türkiye prömiyerlerini gerçekleştiren koro, yeni sezonda Özkan Manav, Nedim Yıldız, Volkan Akkoç ve Emre Orhon'un yeni eserlerinin dünya prömiyerlerini yapmaya hazırlanıyor. Koro aynı zamanda Wolfram Buchenberg, Lorenzo Donati, Eric Whitacre, Franz Herzog ve Kamran İnce gibi bestecilerin eserlerinin Türkiye prömiyerlerini yaptı. Rezonans, 10. sezonunda konser serisi içerisinde ünlü genç şef Yuval Weinberg'i ağırlayacak ve İstanbul ve Bursa'da konserler verecek. Koro aynı zamanda Gedik Filarmoni Orkestrası ile birlikte Tonu Korvits'in Moorland Elegies eserinin Türkiye prömiyerini yapmaya ve Almanya'dan davet aldığı Musica Sacra International festivalinde atölye ve konserler düzenleyecek.

EK 3: Boğaziçi Caz Korosu: 2011 yılının Haziran ayında Şef Masis Aram Gözbek yönetiminde kurulan ve Türkiye'de koro kültürünün yaygınlaşmasında öncü kabul edilen Boğaziçi Caz Korosu, yaklaşık 30 kişilik kadrosuyla çağdaş müzikten caza ve çok sesli türkü düzenlemelerine kadar uzanan çok geniş bir repertuvara sahip. Türkiye'de birçok değişik projede yer alan koroyu, tüm dünyada çeşitli uluslararası prestijli etkinliklerde de izleyebilmek mümkün. Gerek yurt içi, gerekse yurt dışında edinmiş olduğu sayısız başarıyla koro aynı zamanda, INTERKULTUR'un 2012 yılında yayımlamış olduğu dünya sıralamalarında Folklor kategorisinde 1. ve dünya genelinde ise 13. olarak gösterildi.

Eylül 2014'te, ülkemizde koro müziği kültürünün yaygınlaşması ve çok sesliliğin bir ortak değer haline gelmesi yolunda önemli bir adım atıp ailesine 15-22 yaş arası yaklaşık 45 genç koristi de katarak Boğaziçi Gençlik Korosu'nu kurdu. İlk beş sezonunda Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde ve uluslararası arenada 100'den fazla konserin yanı sıra çeşitli festivallerde sahne alan bu dinamik koro, başlatmayı planladığı çeşitli sosyal sorumluluk projeleriyle de öncü olmayı ve toplumun bu alandaki farkındalığını artırmayı hedeflemektedir.

Ağustos 2016'da ise bu aile, MAGMA'nın kurulması ile daha da genişledi ve Boğaziçi Caz Korosu koro müziğini tüm Türkiye'de yaygınlaştırma yönündeki çalışmaları doğrultusunda büyük ve önemli bir adım daha atmış oldu.

Masis Aram Gözbek'in genel sanat yönetmenliği ve şefliğinde, koronun başarıları aşağıdaki gibidir:

2011 yılının Haziran ayında, Dünya Koro Şampiyonası öncesi sponsor arayışlarını duyurmak için metroda çektikleri mini klip, gerek yerli yabancı basında, gerekse sosyal medyada büyük yankı uyandırdı. 'Metroda mini konser' ismiyle ve daha sonra farklı isimlerle çeşitli mecralarda yer alan video klip, 10.000.000'a yakın tıklandı. 2011'de Avusturya'da düzenlenen Dünya Koro Şampiyonası'nda, Çağdaş Müzik ve Folklor kategorilerinde 'DÜNYA ŞAMPİYONU', Karma Korolar kategorisinde ise 'Dünya İkincisi' oldu ve şampiyonların yarıştığı 'Grand Prix'de ise 2 altın madalya kazanarak toplam 5 altın madalya ile Türkiye'ye döndü.

Haziran 2012'de İtalya'da düzenlenen ve dünyanın sayılı prestijli festivallerinden olan 'La Fabbrica del Canto' Uluslararası Koro Festivali'ne davet edilen dünya çapında 8 koronun içinde yer aldı. Temmuz 2012'de ABD'de düzenlenen 7. Dünya Koro Olimpiyatları'nda 3 altın madalya ve Ağustos 2012'de Macaristan'da düzenlenen 'Cantemus 9. Uluslararası Koro Festivali'nde de 1 altın madalya kazandı. Mayıs 2013'te Paris'e davet edilerek, L'édition 2013 des Rencontres Chorales'de 5 konser verdi. Haziran 2013'te Gezi Parkı'nda seslendirdiği 'Çapulcu Musun Vay Vay' ve 'Çapulcular Oldu Mu' isimli uyarlamalarıyla yalnızca Türkiye'de değil, uluslararası arenada da dikkatleri üzerine çekti. Parçaların videoları kısa zamanda 10.000.000'un üzerinde tıklandı. Mayıs 2014'te Bulgaristan'da düzenlenen ve European Grand Prix organizasyonunun 6 ayağından biri olan '35th International May Choir Competition'dan 'Karma Korolar Birinciliği' ve 'Genç Şef Özel Ödülü' ile döndü. Ekim 2014'te Fransa'da düzenlenen ve koro dünyasının zirvesi olarak kabul edilen dünyaca ünlü koro festivali Polyfollia'ya özel olarak davet edilen 11 topluluğun içinde yer alarak, bu festivalde Türkiye'yi temsil eden ilk koro olma niteliğine sahip oldu. Ocak 2015'te, Türkiye'de ilk defa Royal Opera House prodüksiyonu ile sahnelenen, Giacomo Puccini'nin ünlü eseri La Bohéme operasında, maestro Cem Mansur yönetiminde temsiller gerçekleştirdi. Mayıs 2015'te, Saygun Filarmoni Korosu'nun bünyesinde yer alarak J. Brahms'ın Alman Requiemi'ni

maestro Antonio Pirolli yönetiminde Bilkent Senfoni Orkestrası ile birlikte seslendirdi. Temmuz 2015'te 19.'su Macaristan'da gerçekleşen, Avrupa'nın en büyük koro festivali Europa Cantat'ta Türkiye'yi başarıyla temsil etti. Nisan 2016'da Belçika'da düzenlenen 64. Avrupa Genç Müzisyenler Festivali'nde Karma Gençlik Koroları ve Serbest Seri kategorilerinde Birincilik Ödülü'ne ve iki kez 'Üstün Başarı' unvanına layık görüldü. Mayıs 2016'da İsviçre'de düzenlenen ve dünyanın en prestijli gençlik koroları festivali olarak gösterilen 10. Avrupa Gençlik Koroları Festivali'nde tüm dünyadan davetli 10 seçkin koro ile performanslar sergileyerek ülkemizi başarıyla temsil etti. 2017 Kasım ayında, kendi bünyesinde kurduğu MAGMA Filarmoni Korosu'yla Karl Jenkins'in Gloria'sı ve Ariel Ramirez'in Misa Criolla'sını maestro Gürer Aykal yönetiminde Borusan İstanbul Filarmoni Orkestrası ile birlikte seslendirdi. MAGMA Filarmoni Korosu bünyesinde, Mor ve Ötesi ve Orçun Orçunsel yönetimindeki senfoni orkestralarıyla Ekim 2018'de ve Şubat 2019'da Aya İrini ve Zorlu PSM'de sahne aldı. Aralık 2018'de MAGMA Filarmoni Korosu'yla, The Harry Potter™ Film Concert projesi kapsamında serinin üçüncü filmini şef Benjamin Pope yönetimindeki orkestrayla beraber seslendirdi.

Son olarak Mart 2019'da Bulgaristan, Sırbistan, Macaristan, Avusturya ve Slovenya'nın 8 farklı şehrinde 10 konser vererek Türkiye'yi başarıyla temsil etti. Turne dahilinde 22 Mart'ta Avrupa'nın en prestijli müzik kurumlarından Musikverein Graz ve maestro Franz M. Herzog'un özel davetiyle 7. Festkonzert'te özel bir performans gerçekleştirdi.

Türkiye'de kazanılan diğer ödüller:

Müzikalite / Müzikal Dinamiklerde Başarı - 23. Türkiye Korolar Şenliği (2018), Caz/ Ritmik Caz Yorumlamada Başarı - 4. İzmir Polifonik Korolar Şenliği (2018), Saip Egüz Eseri Yorumlama Özel Ödülü - 6. SANSEV Uluslararası Çoksesli Koro Festivali (2018) Caz/ Ritmik Caz Yorumlamada Başarı - 3. İzmir Polifonik Korolar Şenliği (2017), Entonasyon, Homojenlik ve Koro Tınısı Başarı Ödülü - 2. İzmir Polifonik Korolar Şenliği (2016), Çağdaş Yapıt Yorumlamada Başarı - 21. Türkiye Korolar Şenliği (2016), Türk Tıp Öğrencileri Birliği Özel Ödülü - TurkMSIC (2016), Entonasyon, Homojenlik ve Koro Tınısı Başarı Ödülü - 20. Türkiye Korolar Şenliği (2015), Değerlendirme Kurulu Özel Ödülü - 19. Türkiye Korolar Şenliği (2014) Entonasyon, Homojenlik ve Koro Tınısı Başarı Ödülü - 19.

Türkiye Korolar Şenliği (2014), Halkın Hakları Sanat Ödülü - Halkevleri (2014)Yılın En Özgün Grubu - Halk TV Ödülleri (2014), 'Beyaz Kelebekler' Müzik Onur Ödülü - Kabataşlılar Derneği (2014), Çağdaş Halk Müziği - Troya Kültür-Sanat Ödülleri (2014) Yılın En İyi Korosu - Darüşşafaka Medya Ödülleri (2012), Yılın En İyi Korosu - Şişli Rotary Kulübü (2012), Yılın En İyi Korosu - Uludağ Üniversitesi 8. Medya Ödülleri (2012) Yılın Başarı Ödülü - ROTABEST (2012), Yılın Topluluğu (halk oylaması) - Donizetti Klasik Müzik Ödülleri (2012), Yılın Koro/Vokal Topluluğu - Donizetti Klasik Müzik Ödülleri (2012).

EK 4: SANSEV Oda Korosu: SANSEV ODA KORUSU (Sanatçılar Sanatseverler Kültür ve Dayanışma Derneği), 2017 yılında Koro Şefi Emine Çolak tarafından kuruldu. Korist seçmelerine eş-dosttan duyup gelenler dışında sosyal medyadan "Sansev Oda Korosu Koristlerini Arıyor" çağrısına cevap verenler de eklenince 20 kişilik bir grup oluştu. Rock müzikten, klasik müzik severine; "çok sesli müziğe ilgi duyma" ve "şarkı söylemeyi sevme" noktasında buluşan üyeleriyle yola çıkıldı. Şef Emine Çolak tarafından oluşturulmuş dünya halk şarkıları seçkisi seslendirilmeye başlandı ve müziğin evrenselliğini bir kere daha kanıtlarcasına, birbirinden ayrılmaz bir koro haline geldi. 2018 yılından itibaren, ülkemizde yapılan koro festivallerinde performans sergileyen Sansev Oda Korosu, birbirimize yabancılaştığımız şu dönemde, çok sesli müziğin birleştiriciliğini hatırlatıyor.

EK 5: Yeditepe Çoksesli Korosu: Yeditepe Çoksesli Korosu, Aralık 2012'de Fehmi Cesur Özdemir şefliğinde kurulmuştur. Dağarcığını ağırlıklı olarak 20. yüzyıl ve sonrasında bestelenen veya düzenlenen eserlerden oluşturan karma koro 2 Mayıs 2013'te Yeditepe Üniversitesi İnan Kıraç Salonu'nda ilk konserini vermiştir. Koro; Yeditepe Üniversitesi Senfoni Orkestrası, Rezonans, BÜMK Kadınlar, Klasik Müzik, Rock ve Caz Koroları, İstanbul Kültür Üniversitesi Çoksesli Korosu, Boğaziçi Caz Korosu, Gürcü Sanat Evi Çok Sesli Korosu ve İTÜ A Capella ile ortak konserler vermiştir. Katıldığı festivaller arasında; SANSEV'in düzenlediği 2, 4, 5 ve 6'ncı İstanbul Uluslararası Çoksesli Korolar Festivali, Boğaziçi Üniversitesi Müzik Kulübü'nün düzenlediği KoroFest'14, Koro Kültürü Derneği'nin düzenlediği 2014

ve 2018 Korolar Maratonu, 2. İzmir Polifonik Korolar Festivali, Pera Güzel Sanatlar'ın düzenlediği 1, 2 ve 3. Pera Uluslararası Korolar Festivali ve 2017 Çanakkale Korolar Festivali bulunmaktadır.

Ödüller:

Müzikalite ve Müzikal Dinamiklerde Başarı Ödülü (SANSEV 2. İstanbul Uluslararası Çoksesli Korolar Festivali - 2014), Eşliksiz Performansta Başarı Ödülü (SANSEV 4. İstanbul Uluslararası Çoksesli Korolar Festivali - 2016), Çağdaş Yapıt Yorumlamada Başarı Ödülü (Mozart Akademi 2. İzmir Polifonik Korolar Festivali - 2016) Entonasyon ve Homojenlikte Başarı Ödülü (SANSEV 5. İstanbul Uluslararası Çoksesli Korolar Festivali - 2017), Koro - Şef Uyumunda Başarı Ödülü (SANSEV 6. İstanbul Uluslararası Çoksesli Korolar Festivali - 2018).

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : **Kübra ÇOMAKÇALAR**

Doğum Tarihi ve Yeri : **04/10/1993**

E-Posta : **kbrasenyylar@gmail.com**

4 Ekim 1993 yılında Mersin'de doğdu. 2008/2009 öğretim yılında Mersin Nevit Kodallı Güzel Sanatlar Lisesini kazandı. Piyano ve keman eğitiminin yanında, quartetler yazmaya, eserler düzenlemeye başladı. Mersin Devlet Opera ve Balesi Çocuk Korosu'nda Reyhan BEZDÜZ yönetiminde koro hayatına başladı. Nevit Kodallı Güzel Sanatlar Lisesi'nde Reyhan BEZDÜZ ile Keman, Simge İnce YILDIZ ile piyano çalıştı. Okul korosunda İbrahim ÖZİŞLER yönetiminde koristlik yaptı. Bu sırada yaptığı düzenlemeler ve yazdığı eserler ile konserler verdi. 2011 yılında Marmara Üniversitesi Müzik Öğretmenliği Bölümünü kazandı. Prof. Dr. Mehveş EMEÇ ile piyano, Prof.Dr. Sibel ÇOBAN ile Keman, Dr. Özcan ÖZBEK ile Armoni, Besteleme ve Teori çalıştı. 2012 yılında düzenlenen 5.th Internationel Body Music Festival'de Mehveş EMEÇ önderliğinde "Alla Turca Bodies" adındaki Beden müziği ekibiyle Türkiye'nin Genç Yeteneklerini temsilen sahne aldı. Beden Müziği'nin öncü isimleri olan Keith TERRY, Fernando BARBA ve Danny BARBER'LA Atölye çalışmalarına katıldı. 2015 Haziran ayında Marmara Üniversitesinden mezun oldu. 2013 yılında hiçbir kurum ve kuruluşa bağlı olmaksızın Ars Nova'yı kurdu. 2015 Şubat Ayında "Genç Koro Şefleri Akademisi"ne "Uygulamacı Katılımcı" olarak kabul edildi. Burada Şef Dr. Atilla Çağdaş DEĞER, Şef, Çiğdem AYTEPE, Yrd.Doç.Dr. Özgü BULUT Orkestra şefi, Orhun ORHON ile çalıştı. 16 Uygulamacı katılımcı arasından seçilen 5 uygulamacı katılımcı arasına girerek "Avrupa Koro Birliği"ne (European Choral Association/Europa Cantat) üye olma hakkı kazandı. Genç Koro Şefleri Akademisi 2 ve 3'e de Uygulamacı katılımcı olarak katıldı Sofia GİOLDASİ ile çalıştı. Mart 2015'te TRT İstanbul Radyosu Çok Sesli Gençlik Korosu'nun şeflik teklifini kabul etti 2014-2016 yılları arasında şeflik yaptık. Bir dönem Özel Mimar Sinan Güzel

Sanatlar Lisesi'nde koro öğretmenliği yaptı. "Sevgi Her Şeydir" Konserleri ve Projesinin kurucusu ve sorumlusudur. Sanat okullarında müdürlük ve eğitimcilik yaptı. Çalıştığı sanat okullarında ve bireysel olarak her yaştan insana piyano, keman, şan, ses terapisi eğitimleri verdi. Hala Ars Nova ve SANSEV Minikler Korosunun şefliğini yapmaktadır. Pera Uluslararası Korolar Festivali'nin kurucu ve sanat direktörüdür.